SCRIERI ALESE
ION HELIADE RADULESCU

O voce

La Ecaterina Ghica

Voce-auz, voce de pace,
Şi orice durere tace.

Eolian instrument,
Inima-mi vibră, tresare
Într-o mistică mişcare
În fericele-i turment.
Voce-auz, voce de pace,
Şi orice durere tace.

Cînd deşteaptă bucuria
Cînd dulce melanholia,
Cînd al îngerilor dor;
Cînd consolă haritatea,
Cînd aprinde pietatea,
Cînd acel divin amor.
S-aude voce de pace,
Şi orice durere tace.

Undele de melodie
Legănînd sufletu-mbie
Către ţărmii celestini,
Şi aude întonare
D-o serafică cîntare
Sărbătorilor divini.
Voce-auz, voce de pace,
Şi orice durere tace.

Eşti frumoasă, eşti senină,
O, cerulee lumină
Din cei ochi inspiratori,
Eşti divină,-ncîntătoare,
O seraf-privighetoare,
Ce încînţi nemuritori.
Voce-auz, voce de pace,
Şi orice durere tace.

Sonet II

Inimă şi suflet, simţire-ngerească!
Ca-a produs pământul ca să dovedească
Legătura care cu ceru-l uneşte;
Nevinovăţia cînd binevoieşte.

La oameni blîndeţea-i să mărturisească,
Atunci se-mprumută faţa ta cerească.
Rază de misteruri ce blînd străluceşte
În seninu-albastru ce-n ochii-ţi domneşte!

Poate fericirea mai dulce să fie
Şi decît fiinţa-ţi ce nădejdea-nvie?
Şi cînd înviază, lin, mîngîitor,

Cît căutătura-ţi altceva mai are?
Tu, a omenirii ş-a sexului floare!
De ce nu petrece ş-în... loc gemător?

Portret

Coroana pe creştet în veci se-mpleteşte,
În ochii-ţi, seninul cel mai împăcat;
Zâmbetul în buze-ţi vesel străluceşte,
Inima e-n chipu-ţi cel nevinovat.
Decât alte nimfe cu fruntea mai naltă,

Peste ele falnic, făr-a şti, priveşti.
Dulce ca blândeţea, şi blândeţe altă
Tu nu ştii, copilă, că împărăţeşti!

Sânul tău uşure şi blând înveleşte
lnima-ţi, altarul d-un ceresc amor;
Focul lui sub dânsul arde, colcăieşte
Unde, unde-l umflă suspinul în dor.

Ca luna de noapte, ca dânsa de lină,
Frumoasă ca viaţa celui fericit,
Veselă ca ziua de mai prea senină,
Edenul în pieptu-ţi e însânuit!

Zâmbindă ca cerul, ca el trăsnitoare,
Marea-cuviinţă îţi dă al său glas;
Pasul aurorei cei răcoritoare
E mai puţin mândru decât al tău pas.

Ea când se iveşte, noaptea risipeşte;
Şi faţa ta-n sânu-mi gemător, noptos,
Revarsă lumină; nădejdea-mi zâmbeşte,
La inimă-mi vede soare luminos.

Model al virtutei! însăşi fericirea!
Care părinţi astfel te desăvârşesc?
Ochii lor cei tineri îi fură uimirea
Ochilor mei umezi ce-n veci te privesc!
Ce rază de pace sânu-ţi luminează,
Fiică fericită? Ce e ast amor
Care cu privirea-ţi ca o altă rază
Către cer din ochii-ţi îşi ia al său zbor?

Să fii tu nădejdea? să fii tu credinţa?
Sau dragostea însăşi vii să ne arăţi?!
Vorba-ţi însuflată ţi-arată fiinţa,
Fericit amestec astor zeităţi!

1836

Mihaida

Fragment epic

Cântul I

Cânt armele române şi căpitanul mare
Ce-mpinseră păgânii şi liberară ţara,
Răzbunătoare spaimă luciră peste Istru,
Peste Carpaţi trecură de glorie încinse
Şi toţi românii-ntr-una uniră sub un sceptru,
O acvilă, o lege, cum are ca să fie.
În van o crudă soarte i-alungă ne-mpăcată,
În van conspiră iadul să-i ţie-n întuneric
Ş-asupra lor trimite fatala dezbinare
Şi uneltiri străine şi-mperecheri civile,
Căci Domnul îi protege şi-i ţine peste secoli
Şi i-a ales să-şi facă din ei tărie mare.

O, muză-mbărbătată ce-n Elicon n-ai nume,
Ce soarele dreptăţii te-ncinde şi te-nspiră!
Mută să fie buza profană ce te cheamă
Să amăgească omul şi cerul să insulte.

Severă deitate, a crimelor pedeapsă,
Ce vizitezi pământul să deifaci pe oameni,
Să fulgeri tirania, să reîntregi popoare!
Eroica ta liră acordă cu unirea,
Fă să-i auz vibrarea a coardelor sonoare
Întinse-n negrul sânge tiranilor purpurii.
Tu dă semnalul, muză, la prima mea cântare,
În sânul meu revarsă mânia ceea sacră;
Aprinde-a mele versuri cu flacăra-ţi divină,
Şi voi aprinde inimi, voi deştepta românul
Să te aţinte-n faţă, să te cunoască bine.

Spune-mi, o, muză, toate eroicele fapte,
Profunda-nţelepciune bărbatului cel mare
Ce singur întreprinse şi fapta-ndependenţei,
Şi fapta de unire, cel cuget salutariu.
Cine este eroul ce, credincios al legii
Şi patriei, re-mpinse barbari ce şiroiară
Din Orient încoace să-nece libertatea,
Să stingă creştinismul şi lumea să subjuge
Sub oţelosul paloş şi oarba neştiinţă,
Sforţând-o să îşi plece genunchii spre-nchinare
La un răszeu de sângiuri, uitând pe ZEUL păcii,
Pe zisa inspirată unui profet fanatic?
Mihai cel Mare, domnul românilor şi fală!
P-acela cânt, ş-ajută să bucin a lui fapte.
Mult s-a luptat eroul cu braţul şi cu mintea:
Multe nevoi învinse, varii nemici d-afară
Şi mai fatali dinântru, şi soartea ne-mpăcată
Pare c-o abătuse din lupta prelungită,
Parcă-şi aflase omul s-o-nveţe să respecte
O naţie celebră.

Întreagă România gemea de ani atâţia
Sub jugul sângeratic osmanului feroce.
Fatală şi rea cobe-ncepuse Demiluna
A se nălţa lucindă pe Dacia smerită.
Şi glasul mueginiu în zi şi-n miezul nopţii
Svola purtat de vânturi ca arpă infernală
De crivăţ şuierată, şi răsuna profetic
Înfiorând creştinul în empia chemare
A numelui sinistru, ţipând: *Allah! altà hu!*
Cambana solemnelă cu totul amuţise
Pe lâng-aceste hule, blasfeme inspirate;
Şi ruga pietoasă, ascunsă, spăimântată,
Abia cuteza, mută, pe Crist să mai adoare...
Pălită era crucea şi razele ei triste
Ca domnul zilii-ntocmai când, în uimirea lumii,
A umbrelor regină se pune înainte-i
C-o sfaţă infernală ca să însufle spaima
La inime credule pământului în doliu.
Averea cumpătată şi însuşi neaverea
Săteanului nemernic se spulbera din casă.
Nici pasăre, nici vită, nici fructul muncei sale,
Nici timp, nici loc, nici viaţa n-avea în siguranţă;
N-avea să-şi plece capul, cu ce să-şi ducă traiul:
Fugar, fără colibă, îşi blestema fiinţa;
Iar stabil, adăpostu-i chema crudul nesaţiu:
Domn, sclav, clăcaş, totuna; averi erau pericol
Şi lipsa era foame, frig, tremur, agonie.
Copilul de la mumă ca mielul spre junghiere
Se-ngenunchea naintea beţiilor de sânge
De ianiceri sălbatici şi crunţi în a lor pofte;
Sau, încărcat de fiare, cu soru-sa-mpreună,
Era mânat să-mparţă ultragiul şi durerea

În locuri transdanubii, în domele ascunse
Dorinţelor sfăţate, orgielor păgâne.
.....
Eternul preapotente, ce nalţă şi doboară
Rigate mari şi naţii, şi altele realţă,
Din tronul preatăriei cel mai presus de ceruri
Şi-ntins cât preatăria, în mijlocul de angeli
Subt ale cui picioare aceste fără margini
Domnii şi lumi de stele sânt pulbere de aur
Şi splendidă, ş-aprinsă, în spaţiu avântată;
Din ast tron ce coprinde nemărginirea toată
Şi orice stea e parte, divină adornare
A gloriei ce-ncinge întreaga-i majestate;
Cu ochiu-i ce provede şi-n clipă răstrăbate
Prin cristalinul spaţiu arcanele abise
Şi cele mai ascunse ce faţă-i stau nainte,
Se uită şi s-atinge l-atâtea varii chinuri
A ginţilor române, a ginţilor creştine
Ce gem subt împilarea nemicilor ai crucii,
Şi stavilă decretă acestui torent barbar
Ce, ca flagel al lumii, de multele abateri
Din calea cea prescrisă în legea sa cea sântă
Lăsase să izbească, s-ameninţe păcatul,
Ca să cunoască omul cât pierde când îşi uită
Amorul spre aproape, unirea către bine,
Frăţia într-un tată şi sclav face din frate;
. . . . . .
Acum pe România plana al nopţii angel
Şi uşura-mpilarea şi dorurile zilei,
Când repede, mai iute decât clipirea însăşi,
Arhangelul s-avântă de pe Carpaţi spre Istru
Şi-şi îndreptează svolul spre vetrele lui Bucur,

În noua rezidenţă, şi iată-l faţă-n faţă
Cu angelul dormirii. Se-mbraţă, se salută.
C-a ochilor dulci raze ce-aprinde simpatia,
Ca două flăcări tineri ce se absorb într-una,
Ca două atribute ce întregesc ideea
În mintea concentrată, se înţeleg în clipă
Şi ambii fac un angel mulţit în atribute.
Ca fulger sunt în curte, ating tot ce veghează!
Soldaţi în sentinelă, în prag adorm custodul,
Străbat la domn în domă, şi scapără lucirea
Din candela ce arde, şi stau în oratoriu.

Aci viaţa vieţii, simbolul libertăţii
Icoana învierii când în triumf CUVÂNTUL
Dărapănă sclavia a sufletelor moarte,
Şi înnoieşte omul spre cugetul cel mare,
Însăşi acea icoană lucea d-a sa splendoare
Şi reflecta lumina din candela de aur
Ce-şi înălţa la ceruri o flacără-albăstruie
Ce-o aprinsese prinţul cu pietoasa-i mână.
Eroul, după-o lungă, profundă cugetare,
Îşi terminase ruga cea după miezul nopţii
Şi-n jeţul său purpuriu, cu fruntea p-a sa mână,
În planuri salutarii şi varii, şi măreţe
Îşi aţintase mintea către omnipotenţă
Şi ochii pe icoană, a cărei cereşti raze
Împrumuta puterea acelui dulce angel
Ce-alină orice cuget şi-n aromire sacră
Pe cuvioşi adoarme după fierbinte rugă.
Aşa adoarme-eroul; şi serafimu-ndată
Desparte de la sine pe fratele său angel,
Ca pe o calitate abstrasă din substanţă;

Îl lasă la solia-i, şi singur el, arhangel,
În toată frumuseţea-i în umbră se deseamnă.
S-apropie d-eroul, ş-asupra lui întinde
O aripă alină şi albă ca lumina;
Pe splendidele margini de fulguri diafane
Se-ngână, se mărită acele culori varii
A gloriei cu care îşi cinge cerul fruntea
Când răcoritei sfere anunţă abondanţa.
Cu ochii săi cerului înamorat îl vede,
Preveghetor l-aţintă, să nu-l atingă rază,
Să, nu-l scoale lumina. Astfel o mumă vine,
S-apropie de leagăn la pruncul său cu sânul
Şi cu surâsu-n buze, în pieptu-i cu ardoarea,
Se uită încântată la fructul tinereţii
Ş-al păcii conjugale; acest fel serafimul
Se uită caritabil, ş-ardintea lui vedere
Vorbeşte, spune multe în domnul ce visează.
A cerului decrete acum sunt cunoscute
Lui Mihail cel Mare. Arhangelul e-n ceruri,
Şi domnul se deşteaptă, drept în picioare sare.
Şi caută, ş-ascultă, şi n-aude nimica,
Nimic străin nu vede. A candelei lumină
Se nalţă şi se lasă, şi vasul ei cel sacru
Se leagănă uşure p-aureea-i catenă,
Şi un profum de viaţă dintr-însa se exală.
Mihai pasă la uşă şi pe custod îl află
Dormind în a sa lance cu capul p-a sa dreaptă.
Se-ntoarnă la icoană. Şi mintea-i se lumină,
Îndată-i vine-n cuget ideea învierii
Dezvoaltă, lămurită, acest fel cum la nimeni
Nu mai venise încă. Se cearcă, se-nteroagă
Şi alt cu tot se simte. E plin d-o-ncredinţare

Necunoscută încă. În inima sa simte
Decretele divine, şi braţul ş-a sa minte
Capabile de faptă. Fântâna cugetării
Inundă de-adevăruri, fiinţa îi îneacă.
Repaos cere carnea şi-n svol îi este mintea.
Cămara nu-l încape, şi largii paşi detună;
Străbate, restrăbate întinsa-i încăpere,
Gigantica sa umbră în lungu-i se deseamnă
Şi repede-l urmează, circonferind pereţii.
Vulcan în pieptu-i fierbe divina răzbunare,
Cu miile-i vin planuri întru restabilirea
A drepturilor patrii ş-a ţării re-ntregire.
S-aşează să răsufle. Umbroasa-i, lata frunte
În pumnu-i se-ncreţeşte şi-i încovoaie braţul.
Astâmpăr nu e-ntr-însul şi-ndată se realţă.
Sublim este bărbatul când intră în el geniul
Cereştilor voinţe şi inspirat îl mişcă!
Materia frământă în neastâmpăr sacru
Şi-ncinde carne, minte! E alt Enoh ce svoală
Pe aripa ştiinţei, răpit d-a sa credinţă!
E un profet în planuri, al doilea Elie
Ce pe un car de flăcări s-avântă către ceruri
Să-nveste majestatea c-o frunte radioasă!
Nu poate sta eroul, e drept la orologiu...
E mult până la ziuă! ci poate napoiază!
Şi trece la fereastră să caute afară.
O aură uşure îi mângâie-ncet fruntea
Şi părul îi răsfiră şi-i răcoreşte pieptul.
Se reazemă pe braţe şi se răpeşte-n cuget,
Revine iar în sine, şi orele-i par secoli
Ce trec, cu toate astea, cu viaţa dimpreună,
Ce şi ea ni se pare ca ziua strecurată.

Trec orele şi, iată, cocoşul se aude,
Ce îi strabate-auzul ca ultima cea trombă
Ce cheamă la viaţă pe trepasaţi din secoli.
Răcoarea dimineţii începe să se simtă,
Ş-alboarea nu-ntârzie, la răsărituri spuntă;
Se colorează-n urmă şi purpura-şi destinde
Ridenta aurora, şi pier umbrele nopţii.
Concerte mii de păsări salută dimineaţa.
Natura se deşteaptă, şi cerul îşi deschide
Eterne porţi de aur, şi soarele răsare.

Primarele lui raze, lucirea matinală
Inundă de lumină peloria lui frunte,
Simbol independenţei la cugete române.
Pe loc el se îndreaptă, se crede faţă-n faţă
Cu însăşi providenţa, al cărei ochi l-aţintă,
Prevăzător îi spune că e deschis asupră-i
Şi răsărit-a ziua. E ora rugăciunii;
Eroul îngenunche şi-nclină a sa frunte.
În rugă totdauna tăcută-i era buza,
Şi inima sa numai se exprima fierbinte
Şi-şi dezvolta simţirea ce limba nu e-n stare
Material să spuie; iar pietosu-i cuget
Pe aripe de flăcări ce-i prumuta credinţa
Svola până la tronul cerescului părinte,
Ca sacru olocaust de umil şi drept suflet,
Şi se-nturna în sânu-i reîncălzit, fierbinte,
Aducător de pace. Aşa-ngenunche-eroul
Ş-aţintă la cer mintea, ce încă ca icoană
Cingea în tot cuprinsu-i cea vizie nocturnă,
Şi graţia divină în toat-a lui fiinţă

O simte revărsată, şi-l face să exclame,
Tinzând a sale braţe: "O, Doamne al puterii,
Ce-n zile de pericol ai fost a mea scutire!
Şi când turbat nimicul cerea a mea viaţă,
Atunci ca prin minune trimis-ai al tău angel
Când îmi lucea în ochii-mi securea ucigaşă[1]
A omului de sângiuri, şi îmblânzişi cruzimea,
Făcând a-i cădea arma din mâna-i tremurândă.
Şi mă salvaşi din gheare a fiarelor bipede,
Ca să-mi încrezi la urmă căzutul acest popol
Şi varga domnială. Tu, Doamne al minunii,
Al graţiei ş-al vieţii! binevoişi ş-acuma
A-mi revela arcane decrete, salutarii.
E Domn, Domn, Zeul nostru! Românilor s-arată;
Glorificat să fie trei-sântul al său nume!
Şi-n binecuvântare cerescul său ministru,
Ce-n numele lui vine, o, suflete, măreşte-l!"
Era încă-n genunche Mihai, plin de sudoare,
Şi lacrime eroici ştergea de p-a sa faţă,
Când uşa se deschide şi intră scutierul...
"Ce ştire?" "Preasfinţitul Eftimie..." — "Sosit-a?"
"Cu ziua dimpreună intră în capitală
Şi la metoh aşteaptă, soleşte-a sa venire
A s-arăta la curte". — "Să vie." Scutierul
Se-nclină, tăcut iese a împlini comanda.
"Binevenit să fie al Domnului ministru!
La timp sosi păstorul, şi cerul îl trimite.
Ce cauză îl face Târgovişte să lase,
Vezi în istorie viaţa eroului.
Să vie toată noaptea? ş-atâta neastâmpăr

A mă vedea îndată?... Mi-e foarte necesariu
Cu el a mă-nţelege. Păstorul ce veghează
Când turma e-n pericol, şi prinţul ce nu doarme
Când îngenunche ţara, din ochi îşi cunosc păsul,
Nici unul nu e iudă... Se cere-aci unire,
Bărbaţi a te încrede, făcuţi a te-nţelege...
Mult poate chiriarhul cu viaţa cuvioasă...
E legea înainte, şi patria, şi fiii,
Ş-averea, şi viaţa... Le-a preţuit românul.
Boierul e rea fiară! el numai se orbeşte
Şi toate şi le vinde pe o speranţă numai
Când are înainte o umbră de domnie.
Ci om e şi boierul, şi omul e amestec
De angel şi de demon... Avem şi partea bună,
Iar partea infernală e rea când e-n putere...
A împilat-o turcul... Să nu pierdem speranţa."

Aşa cugeta prinţul şi cuvânta cu sine,
Când intră chiriarhul Eftimie, zelosul.
În Domnul îl salută şi-l binecuvântează.
Eroul se înclină cerându-i umil dreapta
C-o demnă curtezie, ce-nnobilă mărimea;
Îl pune jos să şază şi caută în ochii-i,
Şi recunoaşte-ntr-înşii aceeaşi exprimare
Arcană şi divină a visului de noaptea
Ce aprinsese-ntr-însul acea mânie sacră
Şi regeneratoare. — Tu, muză, spune-acuma
Ce vorbe-au între sine păstorii şi cu prinţii
Când îşi cunosc solia şi păsurile ţării,
Când au ca să reforme şi inima, şi mintea
Popoarelor căzute, când răul predomină

Pe mic şi peste mare, şi toţi s-abat din calea
Prescrisă omenirii, şi nu e pân' la unul;
Când au de a se teme de jugul din afară,
De intrigi intestine, şi când conspiră iadul
Asupra învierii a omenirii stinse
În moartea cea morală. Tu spune, sau tu fă-ne
A devina propusul şi planul, şi vorbirea
A doi români ce singuri erau meniţi de Domnul
A realţa poporul ş-a da viitorimii
Exemplu de mari fapte şi cuget necesariu,
Să ştie că românul nu moare, şi-l aşteaptă
O soarte radioasă, serbată-n preursirea
Divinelor decrete. Tu, muză, fă-ne iară
Să ştim că viu e Domnul şi e progres în sine,
Şi-i aşteptăm venirea, ce popolii realţă.
Tu spune toate, zeie! Creştină libertate!
Căci până la noi fama nu ne-a adus nimica
Din câte se vorbiră în doma domnială
Cu Dumnezeu de faţă.

Cântul II

Treizeci de zile-asemeni mai răsăriră încă
Pe trista Românie, şi soarele asemeni
D-atâtea ori trecuse peste aceleaşi scene
De cereri fără margini, de pradă, violaţii,
D-ucideri fără teamă, de ţipete, de sânge.
De când în când păstorul se arăta la curte
Şi se-nchidea cu duca în lungă conferinţă.
Boierii între sine aveau adunări dese
Şi chiriarhu-adesea era cu ei de faţă.

În cele de pe urmă, nu înnoptase bine,
Şi adunare mare era la banul Manta.
Era închisă poarta ş-un ferentar sta-n pândă.
În curtea spaţioasă se tot auzeau giruri
De cai şi clunţul zornet zăbalelor spumate
Ş-acea scuturătură ce duduie ca tunet,
Şi baterea copitei, spărgând în neastâmpăr
Gunoiul bătăturii cu iarba încolţită,
  Şi ninchezatul ager.
Feciorii primblau încă chingaţi, înşelaţi caii
Până să-i dea la iesle sub tinsele umbrare.

În case-era-ntuneric; în sus, în capul scării,
O surdă licurire din îngânată lampă
Îşi revărsa lumina în lunga intrătură
Şi arăta vederii bătrâni, gălbui pereţii.
La uşa de intrare a sălii de ospeţe
Sta un fecior din casă cu mâna sa pe cheie.
În fund, în fundul sălii, un pat cât ţinea latul;
O scoarţă purpurie în late vergi florate,
Ţesută de băneasa, sta-ntinsă în tot lungul,
Şi atârna la vale stufoşi şi mândri ciucuri;
Şi laviţi prelungite în dreapta şi în stânga
Roşeau într-o dimie întinsă-n ţinte albe,
Ţesută iar în casă. O tavolă rotundă
Şi mare sta la mijloc, c-o stofă belicoasă,
Cu grei de argint ciucuri; o cruce sta pe dânsa,
Cu tot, de tot de aur; o carte ferecată
În smalţ şi nestemate, şi luminări trichellii,
O vargă pastorală şi sacrele vestminte,
Pontificala mitră lucea naintea crucii.
În cap, în faţa uşii, un jeţ de nuc prea neted

Şi vechi din alte zile, cu perna, rezemântul
De catifea verzuie, cu ţinte pe el galbeni
Ş-auree-n jos funde. La răsărit, icoane
De la străbuni lăsate, ş-o candelă măreaţă
Ardea întru tăcere, în sus, dasupra uşii,
Însemnele băniei în arme-nchipuite,
Cu lănci între stindarde, în jurul unei perne,
Cu un toiag pe dânsa ş-o neagră gugiumană
C-o penişoară albă; şi două steaguri drepte
Drapa bănească uşă. În partea cea din stânga
Erau două coloane masive, de stil moric.
Din una pân' la alta, o vargă de fier groasă
Ş-o draperie deasă de dânsa suspendată,
Cu ciucuri şi cu funde, ţinea uşor intrarea
Cea largă, spaţioasă, formată-ntre coloane.
Un alt fecior din casă, nepot de sor' lui Manta,
Aci lângă cortină introducea pe oaspeţi
În stanţa afundată, trecând prin intrătura
Ce deschidea cortina. Aci sta banul Udrea,
Bătrânul banul Manta şi banul al Craiovei,
Mihalcea, belicosul, şi vornicul Dumitru,
Şi Mircea cel hotarnic, Mirică logofătul,
Isar şi Teodose, mintoşi logofeţi ambii,
Vistierii Dan şi Pană, spătarul Vintilică,
Spătarul Văcărescul şi aga Vitejescul,
Şi aga Luca-Lungul, şi Radul Bărcănescul,
Tustrei fraţii Buzeştii, Calofirescul Radul,
Şi capul lor, păstorul Eftimie zelosul.

Era-nvestiţi cu toţii ca-n zile de paradă:
Îmbrăcătura strâmtă, îngust găitănată,
Intra în cizme galbeni ce zornăiau în pinteni.

Pieptare pe corp strânse în găitane late,
La căpătâi cu nasturi; pe umeri chepenege
În copce d-argint prinse, cu fir de tot cusute,
Pe margini cu hârşie, lovea-ntr-o parte coapsa.
D-o bellică centură ce cuprindea mijlocul
Într-o curea cu ţinte, cu zale aurite,
O sabie-appendută suna-n toată mişcarea.
De gât decora pieptul colana cea de aur,
Cea rămăşiţ-antică de cavalerii Romei.
Pe spalle cădeau plete din mica gugiumană
Şi pusă la o parte, cu fundul lăsat roşu.
Iar banii-aveau, pe umeri, în loc de chepenege,
Un lung şi splendid conteş; la mijloc cingătoarea
Mai lată de mătase, cu două mari, rotunde,
Masive, d-aur copce, ş-o pană-n gugiumană.
Iar chiriarhu-n straie de lână umilită,
Ş-o glugă monahală acoperea cărunte
Şi cuvioase plete, căci pân' atuncea încă
Gâmfarea bizantină nu corupsese clerul.
"Rău se-ncuibă păgânul în ţară, badeo Udreo! --
Suspină vechiul Manta; mult s-au stricat boierii!
Ce moliciune mare e-n dumneavoastr-ăi tineri!
Pe când eram eu june ş-aleserăm cu toţii
Din Afumaţi pe Radul, când paşa din Nicopol
Venea ca bei al ţării, cinci bătălii tot una
Avurăm cu păgânii şi-nfrânserăm trufia
Spurcatului Mehmet-bei. Ce foc era pe ţară!
Cadiu în tot oraşul ! Turcime în tot satul!
Junghieri şi pradă mare! Erau turbaţi păgânii.
Junimea boierească p-atuncea avea sânge;
Cu mic, cu mare, ţara era în arme toată
Şi mi-ţi făcea pe turcul să ne respecte dreptul.

Turcii d-acum sunt loaze, borfaşi, suferiţi trântori.
Câţi cugetaţi să fie cu toţii-n toată ţara?"
"Sunt mulţi, ucigă-i crucea! — răspunse Dan vistierul;
Vro trei mii rămăşiţe de la domnii trecute
Ce-n voie de nevoie, prin oarba nepăsare
Şi moalea cârmuire, rămaseră în ţară
Ca negustori, să zicem, şi-n faptă ca lăcuste.
Pe lângă ei veniră pungaşi cu punga seacă,
Acei ce-mprumutară pe hoţul de Lisandru
Să-şi cumpere o ţară ca să o poată vinde;
Şi spre-a-şi lua iar banii, luară în arendă
Veniturile ţării cu oameni dimpreună.
Şi datoria-aceea e rea, mare gangrenă,
Din zi în zi tot creşte, se tot mulţesc datornici;
Se-nfipseră în ţară ca lipitori mârşave
Ce nu le mai smulgi altfel fără să rumpi şi carnea."
"Le dai un praf de sare d-a neagră ca şi ele,
Şi-apoi le vezi cum varsă, stârcindu-se, ăl sânge".
Prorupse Rad' Buzescul c-un eroism sarcastic,
Şi râseră boierii c-un râs de răzbunare
Ce-anunţia mari fapte.
"Pe lângă-aceste fiare, alţi vro trei mii ne-aduse
Tot ciuma de Lisandru, sa-i fie, biet, spre pază,
Să stoarcă cu ei ţara şi să domnească-n pace, —
Urmă tot Dan vistierul, — căci el le da simbria."
"Despotul în putere nu e fatal atâta
Ca deşirata iazmă de un tiran molatic, —
Prorupse chiriarhul sorbit în ascultare.
Cea temere vulpeană, cea remuşcare cruntă,
Ne-ncrederea în toate şi frica şi de umbră
Îl fac uimit s-alerge la simbriaşi venetici
Şi-n mână le dă viaţa cu ţara dimpreună.

În dreptul lor acuma ei ca p-a lor avere
În lung şi-n lat o pradă!" "Unde mai pui acuma, --
Urmă iar vistierul, p-aceştia din urmă,
Măriei-sale gvardii, ce din Constantinopol
L-aduseră în ţară şi nu mai vor să fugă?
Spahiii se-ndulciră la mierea şi la untul
Ce cură copioase ca-n raiul ce visează
Păgâna spurcăciune! Mult le plăcu viaţa
Trândavă, vagabondă şi mult le veni bine
Cu traiul cel uşure al celor dinainte
Pungaşi, ş-adică gvardii ce mi-i aflară-n ţară."
"Noi nu ştim ce le place, adăugi bătrânul,
Nici cum le vine bine. Noi întrebăm acuma:
Stau ei după tratate? Avem vro legătură?
Se află vreun ordin al Porţii spre aceasta,
Ca-n timpii lui Mehmet-bei ce aducea firmanul?
Că, dacă coconaşii nu ştiu cu arma-n mână
Să-şi apere moşia şi să-şi păstreze dreptul
Ce bunii lor, bătrânii, ştiură, cu-al lor sânge,
Să-l lase-n moştenire pe mari, sânte temeie,
Încai să afle lumea că ne-am supus de frică.
E vrun firman al Porţii ce nu va să cunoască
Tratatele-n fiinţă, şi noi, biet, nu cunoaştem
Nici cum se ţine pala, nici cum se-mpumnă lancea,
Şi d-aia turcul astăzi se joacă cum îi vine
Cu casca dorobanţă, cu conciul femeiuţei?
Aceasta voi să aflu, să ne luăm de una."
Atuncea logofătul, mintosul Teodose:
"O, unchiule, răspunse, se ştie că vrun ordin
Nu este de la Poartă a ne călca tratate,
A ţine turcii-n ţară şi a-i lăsa să-şi facă
Geamii şi locuinţe, să stoarcă pe creştinul,

Să ne batjocorească şi legea, şi credinţa,
Să-şi facă jucărie cu viaţa noastră însăşi.
De faţă vreun ordin e drept că nu se vede;
Vedeţi însă c-aicea e marghiolie mare,
Că e hiclean păgânul şi nu ştie de lege.
Încetul cu încetul, se-ntinde mereu turcul,
Şi noi astăzi de voie, iar mâine de nevoie,
Şi mai târziu de frică, să-i dăm ca de la sine,
Ştii, una câte una, până s-or face toate.
Prin colonii urzite, d-o parte crescând turcul,
De alta stând românul, îţi ia astăzi copila,
Mâine-ţi ucide tata, îţi spânzură flăcăul
De ce să aibă suflet să-şi apere surora
Ş-o mumă disperată; copilul ţi-l turceşte,
Pe desfrânat ţi-i face beşleagă, să momească
Pe alţii ca şi dânsul, până când, iată, ţara --
Curat ţară turcească. Impuneri d-alde astea
Nescrise şi piezişe cu mult sunt mai fatale
Decât cele d-a dreptul, până când mai e sânge
De românel prin vine şi vrun boier ca Manta
Ş-o biată spadă-n mână, că ştii unde te afli,
Şi ori mori ca românul, ori mi-ţi înveţi pe turcul
Să-ţi recunoască braţul, d-a dreptul repezindu-l
În sânul unei hurii." Se bucurau bătrânii
La vorbele frumoase ce deştepta curajul
În inimile june. Cât el de nalt se scoală
Buzescul cel mai mare, ce nu prea vorbea multe,
Şi-şi spune al său cuget: "Ce ordin ori neordin?
Vedem cum merge treaba... De ici se îndreptează,
Şi colo e-ajutorul." Şi sună ţeapăn pala,
Nălţând la ceruri braţul, fierbând de răzbunare.
"Sunt semne bune! bravo!" strigă banul Mihalcea.

"Şi binecuvântate să-ţi fie ale vorbe",
Adăugi păstorul, ştergând lacrime calde.
"Nu s-au pierdut românii! — strigă şi banul Udrea —
Ci staţi, să ştim ce facem. Noi ne sculăm cu arme,
Şi ţara e puţină, de tot dărăpănată.
N-ar fi de cuviinţă întâi să ne-nţelegem
Sau cu vecinii noştri, sau c-o putere mare,
Să cerem ajutoare?" "Ce ajutor, nea Udreo?! —
Precurmă logofătul Isar cu carte multă;
Nu este la loc vorba: pesemne d-alianţă
Ai vrut s-aduci cuvântul; căci fratele moldavul
Şi dincoaci transilvanul e într-aceeaşi stare,
Şi toţi avem nevoie să ne întindem mâna
În strânsă legătură şi unul pentru altul
Să sară spre-ntărire, iar serbul şi bulgarul,
De-şi simte scăpătarea şi jugul, scoată arma
Şi cauză comună cu noi vie să facă.
Aşa înţeleg lucrul. Iar dacă mergi cu mintea
La neamţ sau leah, sau ungur, să cerem ajutoare,
La astfel de-mprumute e camăta prea mare,
Şi lipsa d-ajutoare ce nu le mai poţi duce!
Nu vă-ncurcaţi cu şoangheri şi cu puteri de astea,
Că unii ca aceştia or să ne puie capul
În numele credinţei. D-o fi să scăpăm astăzi
Ca să cădem iar mâine, schimbând mereu la juguri,
Sau să întindem mâna, cerşind când ici, când colo
Scutire şi protecţii, mai bine, fraţi, cu turcul,
Mai bine jugul aspru; devie toată ţara
Un paşalâc în formă: căci tot mai ai d-a crede
Că poţi scăpa odată. Despotul d-altă lege,
Ce nu prea ştie multe, încai te-nvaţă minte
Să poţi fi om odată. Să ştiţi că turcul scade,

Căci legea îi e oarbă; ş-atunci creştinul neted
Îşi ia cele pierdute. Eu, zău, râvnesc la grecul,
C-acum e pus prea bine şi a scăpat de smorfuri,
De titluri bizantine, şi nu-i rămase alta
Decât căzute templuri ş-aducerea-aminte
De gloria străbună, servată într-o limbă
Curată şi divină; şi suveniri c-acestea
Reîntregesc popoare. Să ştiţi că ei odată
Or să mugească astfel cum să-i audă lumea
Şi pe temeiuri bune-şi vor re-ntări fiinţa."
Se scoală după-acesta Calofirescul Radu
Şi zice mai d-a dreptul: "Boieri, cu alte vorbe
Îmi place mie pala ce-n ambele părţi taie
Şi luce pe dasupra popoarelor corupte,
Şi capul ce se nalţă mai sus de apa dreaptă
Mi ţi-l retează iute, să vie la măsură.
E bună, zău, măsura, şi-n noi capete multe
Le văz cam ţuţuiate". "E bună vorba, tize!
Adăugi şi Radul Buzescul din Craiova;
S-a îngâmfat boierul, s-a sfemeiat cu totul;
S-a dus acea virtute de suflete române,
Ce îi părea batjocuri oricare alte titluri
Ce ies din rânduiala anticelor costume.
Mărimea cea română a fost numai în nume,
Ce-şi face omul singur, şi-n titluri ce posede
Pe-ntreagă demnitate şi numai pe persoana-i.
Acum îl vezi c-aleargă după grăfii străine,
Să-şi împletească coada cu bendă baronală
Şi cruci să mi-şi atârne p-un piept făr' de virtute,
Să iasă de vânzare ca marfa necătată.
Boier e meserie de apărarea ţării,
Iar nu nobilitate; căci nobil tot românul

A fost întotdauna, ca cetăţean de Roma.
Zău, legiuni atâtea ce stinseră dăcimea
Nu mi-au venit p-aicea a domina tărâmul
Sacrat cu al lor sânge, ca să-şi repuie-n urmă
Romanele lor drepturi. De când pierdu românul
Orgoliul de sine ş-uită a sa mărime
Şi începu să lingă străină nobilare,
D-atunci prevăz că ţara e p-a pierzării cale,
Nu scapă până-n urmă de soarta ce-o aşteaptă
Şi vine drept la vorba cu multă cumpănire
Ce zise logofătul. Protecţii d-alde astea
La nepoţeii noştri or să le dea prin piele.
Departe d-aste locuri relaţii d-ajutoare!
Şi eu prefer mai bine o pală ce te-nfrână
Decât veninul dulce din cupă poleită
Ce-mbată şi desfrână ş-omoară de tot statul."
"O, fiilor, să fie cu dumneavoastră Domnul! —
Mai zise chiriarhul aprins de un dor mare.
Ce bună vă e vorba şi mintea bărbătească!
De ce nu am putere să fac să cugeteze
Pe toţi boierii astfel! căci toate le-aţi zis bine.
E mare tirania când, chiară şi sinceră,
Se dă d-a drept pe faţă şi, nepărtinitoare,
N-alege mic sau mare, egali pe toţi îi face
C-a cerului dreptate. În ea se-nvârtoşează
Şi braţ, şi piept spre luptă, şi suflet se-mbărbată
Spre marea suferinţă a crudelor martire
Şi-ntreaga scuturare a jugului tiranic.
Ea-ţi ia viaţ', avere şi însăşi libertatea,
Îţi luptă legea-n faţă, te sforţă să o lepezi,
Te cheamă la martiriu să întrevezi stâlparea.
Se santifică omul în asprele catene,

Sunt fraţi în fiare sclavii, se întăresc în Domnul.
Se pietrifică braţul la bandele metalici,
Şi când într-însul bate oţelul tiraniei,
Răscapără scânteia divin' a libertăţii
Şi-ncinde inimi, suflet, erou devine sclavul.
E rea acea vulpeană, ascunsă despotie
Ce-n planuri şovăite, c-o mână lungă, lungă,
Sub mască de credinţă confrate se preface
Şi-ţi sapă din temeie străbunul edificiu,
Spoindu-l pe dasupra să crezi că îţi va bine.
Nu-ţi ia a tale drepturi, te face-a i le cede
Corupt, de bunăvoie; insuflă-mperecherea,
Discordia din casă, dezbărbătează suflet,
Dezmădulează corpul, îţi nalţă de modele
Fiinţe sfemeiate, îţi face şi-ţi desface
Fundamentala lege, te face să rupi singur
Străbune legăminte, îţi pângăreşte limba
Şi datini şi costume; şi te orbeşte-atâta,
Să-ţi placă pângărire şi să-ţi conservi, ca naiba,
Drept coarne infamia, să crezi că eşti şi mare
Când, înger al sclaviei şi târâtor ca dânsa
Şi tont, fără simţire, devii singur unealtă
A-ţi amăgi un frate, făcându-ţi-l complice
La-ntreaga subjugare, la moartea generală
Ş-a numelui cel mare...
Jug cesta se numeşte şi faptă a Satanei;
Iar ceealaltă este o stare primitivă,
Cel mult sălbăticie; e omenirea pruncă
Ce are şi viaţă, şi viitor nainte.
Sălbaticul, barbarul e omul neştiinţei;
Şi dacă te subjugă, cu numărul te-mpilă
Şi peste corp domină, iar nu şi-ntr-al tău suflet.

Barbarul nu străbate în Roma şi Bizanţiu
Decât peste corupţii; vandalul, turcu-apare
Ca angel de urgie dreptăţii cei din ceruri
Când omul uită legea; e foc de lămurire
Ce inima prepară să simtă libertatea
    Şi preţul ei cel mare.
E rău la soare-apune, că trage-a întuneric,
După apus te-aşteaptă că vine miezul nopţii;
D-acolo iezuiţii prepară tirania,
D-acolo fiare-eterne ş-al sufletelor jug.
Tiranii din Europa or să ne puie capul,
Anticrist n-a să fie păgân de altă lege,
Creştin va fi, spurcatul! ca-n numele credinţei
Altarul să profane şi legea să o surpe
    Cu chiar numele legii...
E rău a fi cu turcul; ci iazmă e creştinul
Ce îţi declamă legea ca să te tragă-n cursă:
Cordele de mătase uşor încolăcite
Ce te sugrumă-ndată cât vrei să scapi din ele;
Eşti prins şi te înghite; ţi-e şters din cartea vieţii
Şi însuşi al tău nume. O, fii! cuvântul este
A scutura jos jugul ş-a nu-l schimba cu altul
Mai greu şi mai durabil. Ia să venim la capăt,
La scopul ce ne-adună: ce facem noi cu turcul?"
  "Rezbel şi răzbunare!" strigară toţi dodată.
  "Dar cine ne e capul? — întreabă Bărcănescul,—
Cu cine-avem d-a face? cu turcul şi cu vodă,
Sau numai cu păgânul? Cum am putea străbate
A fi-nţeleşi cu domnul ş-al trage-n partea noastră?
Să n-avem două lupte, căci certele civile
Desfiinţează naţii; de ele tot românul
Să-şi facă sânta cruce, şi cât poate să fugă."

"Prea bine zici, cumnate, — urmă vornicul Mitrea.
Aici e mult de cuget de unde să începem.
Când te încurci cu domnii, deschide-ţi întâi ochii
Şi-i pipăie la vână. Cunoaştem noi lui vodă
Şi inimă, şi cuget pe toată-ndoitura?"
Răspunse-atunci bătrânul, păţitul banul Manta:
"Copii, vodă nu este străin, îl ştim cu toţii;
El e Mihai spătarul, e banul al Craiovei;
El a ţinut cu ţara punându-şi în joc capul,
Când vrea ca să-l ucidă spurcatul d-Alexandru.
Nu crez să asurzească acum la vocea ţării."
"Dar, unchiule,-l cunoaştem, — urmă Isar mintosul.
Îl ştim de pe atuncea când ne mâncam amarul
Cu dânsul dimpreună. Dar astăzi... deh! domneşte;
Şi ştii că-n timpii noştri domnia n-o ia nimeni
Cu degetul în gură: ce legături ascunse
Şi ce de mai promiteri până s-ajungă vodă!
Domnia azi d-afară se cumpără şi vinde,
Alegerea e formă sau intrigi, violare.
Domnia e arendă pe care îţi dai suflet
Şi-n care arendaşul e una cu pristavul
Ce-a mijlocit vânzarea... E bun, biet, tot românul,
Ci intră dracu-ntr-însul cum s-a văzut călare
Cu buzduganu-n mână..."
"Noi să-ncercăm, nepoate", răspunse banul Manta
Cu aer de om sigur.
"Ce facem astă-seară? — prorupseră Buzeştii, —
Se pune jurământul?"
"O, fii, vream mai nainte un soţ nou a propune",
Răspunse chiriarhul.
"Tătuţă! Suntem siguri, — urmă greu banul Udrea, —
Că noul nostru frate e om de omenie,

Român să pui credinţă, când ni-l propune-o dată
Păstorul nostru însuşi."
"Cu toţii suntem siguri; dar cine-e? Cum îl cheamă?"
Strigară iar cu toţii.
Atuncea chiriarhul cătă la banul Manta
Şi îi făcu cu capul să nu mai piarză timpul.
Se scoală banul Manta şi trece-n sala mare;
La uşa cea din dreapta respectuos s-arrestă
Şi-ncet de trei ori bate. Dinântru îl întreabă:
"Sunt toţi?" "Toţi!" îi răspunde... şi uşa se deschide.
Îndată, drept şi sigur, un mare om propasă
Şi repede-şi aruncă ochire acvilee
Şi pasă drept la jeţul ce sta naintea crucii.
Un stat înalt şi nobil, un port de majestate,
O frunte mare, scoasă, ce cugetă departe,
Scânteietori ochi ageri, sprâncene ebenine,
Un nas roman, o buză pacefică, ridentă,
O barbă marţială, un piept ce sparge soarta
C-o tare paţienţă şi braţe musculoase.
Tunică cârmâzie de catifea deschisă
Cu ghinde, frunzi de aur la piept şi-n jur pe poale,
Cădea p-o-mbrăcătură colana strâmt pe pulpe,
Pe care coturni bellici roşea pân' la genunche
Cu pinteni d-argint ageri. O copcă scânteindă
În suma de brillante strângea a lui centură
Ce talia pronunţă. De dânsa-n partea dreaptă
O pală strălucente sub mână tare-appânde,
E şi-mpumnat mânerul. Mijloc şi late spete
Şi umeri se deseamnă sub mantă purpurie
Şi largă şi uşure, în copci ca două stele
Cavalereşte prinsă. De gât decora pieptul
Colana cea de aur. O pelerină neagră

De samuree piele cădea rotund pe mijloc.
Un coif avea în dreapta, în loc de gugiumană,
Drept bellică emblemă; ne-ncinsă-i era fruntea,
Şi capul drept şi liber; descoperite plete
Cădeau pe pelerină, ca dânsa negre, lucii,
Eroic onduloase.
O cugetare scurtă umbri creţindu-i fruntea;
Ş-apoi, decis cu totul, aţintă pe ban Manta:
"Să vie, badeo Manta!" Şi banu-ndată pasă
În stanţele din stânga, şi-ndată iară iese
Cu chiriarhu-n sală. Acesta se înclină
Şi sacrele vestminte cu pietate-nveste,
Plecat pe cap îşi pune pontificala mitră
Şi-n dreapta îşi ia cârja.
Iar trece banul Manta în stanţa adunării
Şi-n treacăt ceva spune feciorului din casă.
Intrând: "Boieri! — le zice, — păstorul în vestminte
La jurământ ne cheamă; şi noul soţ aşteaptă
Unire să conjure."
Cu toţii trec în stanţa intrării şi vecină
Cu sala solemnelă. Ban Manta face semnul,
Feciorul trage coarda, cortina se deschide...
Boierii împreună văd toţi pe însuşi vodă!
Toţi repede pun mâna şi-mpumnă strâns mânerul;
Dodată-ndoit cuget ca fulger îi străbate:
Şi trădământul negru, ş-a planului plinire.
Ardeau făclii sacrate, splendoarea era mare !
Uimiţi erau boierii la umbră de lumină.
"Încoa, boieri! — le zice asigurat eroul, —
Cu voi aveţi un frate ce stă naintea crucii,
Simbol creştin de chinuri, de moarte, de martiriu
La care el se-nchină spre mântuirea ţării.

Curajul ce vă-nsuflă, ardoarea generoasă
Şi piepturi credincioase, şi braţele române
Îmi sunt prea necesare la multa mea voinţă
Şi fapta ce-ntreprindem... Veniţi: eu sunt al vostru,
Şi voi a mele scuturi. Pe sântul evangeliu
Eu vă anunţ de bine: o soartă ne aşteaptă
Ş-o glorie comună. Veniţi, c-a mea chemare
Vă adună aicea."
"Dar, fiilor, — prorupse Eftimie zelosul, —
Prepusuri la o parte! e mare domnul ţării:
Această adunare ş-unire într-un cuget
Nu este a mea faptă, e planul său ce însuşi
L-a conceput în Domnul; el însuşi mă trimise
Şi-mi dete-nsărcinarea să vă cunosc virtutea
Şi dorul pentru ţară."

Tu, muză, spune-mi svolul, entuziasmul mare
Şi focul ce s-aprinse în inime române,
Ce rechema acuma senaturile Romei,
Ce se lupta cu soarta şi-ntemeia mărimea
Împărătesei lumii. Răpiţi erau boierii
În marea bucurie: li se părea-nceputul
La fericitul termen. A lor minte străbate
Pe aripe de flăcări în glorioasa cale
Ce duca le deschide. Vin toţi în jurul mesei;
Ban Manta-aduce steagul cu acvila romană,
Cruceată-mpărătească, cu Constantin augustul
Ce-ardică-n triumf crucea cu mamă-sa Elena:
Semn mare că triumfă cel închinat la moarte.
Cu tarea-i mână stângă eroul scoate brandul
Ce fulgeră-n tot latul şi punta o depune
Pe masă spre-nchinare. Ia steagu-n mâna dreaptă.

Trag săbii toţi boierii, şi şuieră oţelul,
Şi punta se depune respectuos pe masă,
    Onoare de oşteni.
Ce semăna eroul, o, muză sinaită
Ce-ncorporaşi întruna poporul Israel,
Dând naţiei un nume, un suflet ş-o viaţă?
Fiinţă muritoare pe Mihail-arhangel
Nu l-a văzut vrodată cu sabia de flăcări;
În mijlocul de angeli când jură-n cer credinţă
Şi curăţă-empireul de impiile duhuri.
Imaginaţi acuma pe Mihail al nostru,
Cu gladiul în mână între române piepturi,
Că jură răzbunare şi curăţirea ţării
De crimele păgâne, şi veţi putea-nţelege
Cereasca curăţire, pe cât poate icoana
Material aduce ideea spirituală.
  Păstorul ia în mână făclie arzătoare,
Şi-ntr-însul intră spiritul cel dătător de viaţă
    Popoarelor căzute.

1844

Portret

Coroana pe creştet în veci se-mpleteşte,
În ochii-ţi, seninul cel mai împăcat;

Zâmbetul în buze-ţi vesel străluceşte,
Inima e-n chipu-ţi cel nevinovat.
Decât alte nimfe cu fruntea mai naltă,
Peste ele falnic, făr-a şti, priveşti.
Dulce ca blândeţea, şi blândeţe altă
Tu nu ştii, copilă, că împărăţeşti!

Sânul tău uşure şi blând înveleşte
lnima-ţi, altarul d-un ceresc amor;
Focul lui sub dânsul arde, colcăieşte
Unde, unde-l umflă suspinul în dor.

Ca luna de noapte, ca dânsa de lină,
Frumoasă ca viaţa celui fericit,
Veselă ca ziua de mai prea senină,
Edenul în pieptu-ţi e însânuit!

Zâmbindă ca cerul, ca el trăsnitoare,
Marea-cuviinţă îţi dă al său glas;
Pasul aurorei cei răcoritoare
E mai puţin mândru decât al tău pas.

Ea când se iveşte, noaptea risipeşte;
Şi faţa ta-n sânu-mi gemător, noptos,
Revarsă lumină; nădejdea-mi zâmbeşte,
La inimă-mi vede soare luminos.

Model al virtutei! însăşi fericirea!
Care părinţi astfel te desăvârşesc?
Ochii lor cei tineri îi fură uimirea
Ochilor mei umezi ce-n veci te privesc!
Ce rază de pace sânu-ţi luminează,
Fiică fericită? Ce e ast amor

Care cu privirea-ţi ca o altă rază
Către cer din ochii-ţi îşi ia al său zbor?

Să fii tu nădejdea? să fii tu credinţa?
Sau dragostea însăşi vii să ne arăţi?!
Vorba-ţi însuflată ţi-arată fiinţa,
Fericit amestec astor zeităţi!

1836

Mihaida

Fragment epic

Cântul I

Cânt armele române şi căpitanul mare
Ce-mpinseră păgânii şi liberară ţara,
Răzbunătoare spaimă luciră peste Istru,
Peste Carpaţi trecură de glorie încinse
Şi toţi românii-ntr-una uniră sub un sceptru,
O acvilă, o lege, cum are ca să fie.
În van o crudă soarte i-alungă ne-mpăcată,
În van conspiră iadul să-i ţie-n întuneric
Ş-asupra lor trimite fatala dezbinare
Şi uneltiri străine şi-mperecheri civile,
Căci Domnul îi protege şi-i ţine peste secoli
Şi i-a ales să-şi facă din ei tărie mare.

O, muză-mbărbătată ce-n Elicon n-ai nume,
Ce soarele dreptăţii te-ncinde şi te-nspiră!
Mută să fie buza profană ce te cheamă
Să amăgească omul şi cerul să insulte.
Severă deitate, a crimelor pedeapsă,
Ce vizitezi pământul să deifaci pe oameni,
Să fulgeri tirania, să reîntregi popoare!
Eroica ta liră acordă cu unirea,
Fă să-i auz vibrarea a coardelor sonoare
Întinse-n negrul sânge tiranilor purpurii.
Tu dă semnalul, muză, la prima mea cântare,
În sânul meu revarsă mânia ceea sacră;
Aprinde-a mele versuri cu flacăra-ţi divină,
Şi voi aprinde inimi, voi deştepta românul
Să te aţinte-n faţă, să te cunoască bine.

Spune-mi, o, muză, toate eroicele fapte,
Profunda-nţelepciune bărbatului cel mare
Ce singur întreprinse şi fapta-ndependenţei,
Şi fapta de unire, cel cuget salutariu.
Cine este eroul ce, credincios al legii
Şi patriei, re-mpinse barbari ce şiroiară
Din Orient încoace să-nece libertatea,
Să stingă creştinismul şi lumea să subjuge
Sub oţelosul paloş şi oarba neştiinţă,
Sforţând-o să îşi plece genunchii spre-nchinare
La un răszeu de sângiuri, uitând pe ZEUL păcii,
Pe zisa inspirată unui profet fanatic?
Mihai cel Mare, domnul românilor şi fală!
P-acela cânt, ş-ajută să bucin a lui fapte.
Mult s-a luptat eroul cu braţul şi cu mintea:
Multe nevoi învinse, varii nemici d-afară

Şi mai fatali dinântru, şi soartea ne-mpăcată
Pare c-o abătuse din lupta prelungită,
Parcă-şi aflase omul s-o-nveţe să respecte
O naţie celebră.
Întreagă România gemea de ani atâţia
Sub jugul sângeratic osmanului feroce.
Fatală şi rea cobe-ncepuse Demiluna
A se nălţa lucindă pe Dacia smerită.
Şi glasul mueginiu în zi şi-n miezul nopţii
Svola purtat de vânturi ca arpă infernală
De crivăţ şuierată, şi răsuna profetic
Înfiorând creştinul în empia chemare
A numelui sinistru, ţipând: *Allah! altà hu!*
Cambana solemnelă cu totul amuţise
Pe lâng-aceste hule, blasfeme inspirate;
Şi ruga pietoasă, ascunsă, spăimântată,
Abia cuteza, mută, pe Crist să mai adoare...
Pălită era crucea şi razele ei triste
Ca domnul zilii-ntocmai când, în uimirea lumii,
A umbrelor regină se pune înainte-i
C-o sfaţă infernală ca să însufle spaima
La inime credule pământului în doliu.
Averea cumpătată şi însuşi neaverea
Săteanului nemernic se spulbera din casă.
Nici pasăre, nici vită, nici fructul muncei sale,
Nici timp, nici loc, nici viaţa n-avea în siguranţă;
N-avea să-şi plece capul, cu ce să-şi ducă traiul:
Fugar, fără colibă, îşi blestema fiinţa;
Iar stabil, adăpostu-i chema crudul nesaţiu:
Domn, sclav, clăcaş, totuna; averi erau pericol
Şi lipsa era foame, frig, tremur, agonie.
Copilul de la mumă ca mielul spre junghiere

Se-ngenunchea naintea beţiilor de sânge
De ianiceri sălbatici şi crunţi în a lor pofte;
Sau, încărcat de fiare, cu soru-sa-mpreună,
Era mânat să-mparţă ultragiul şi durerea
În locuri transdanubii, în domele ascunse
Dorinţelor sfăţate, orgielor păgâne.
.....
Eternul preapotente, ce nalţă şi doboară
Rigate mari şi naţii, şi altele realţă,
Din tronul preatăriei cel mai presus de ceruri
Şi-ntins cât preatăria, în mijlocul de angeli
Subt ale cui picioare aceste fără margini
Domnii şi lumi de stele sânt pulbere de aur
Şi splendidă, ş-aprinsă, în spaţiu avântată;
Din ast tron ce coprinde nemărginirea toată
Şi orice stea e parte, divină adornare
A gloriei ce-ncinge întreaga-i majestate;
Cu ochiu-i ce provede şi-n clipă răstrăbate
Prin cristalinul spaţiu arcanele abise
Şi cele mai ascunse ce faţă-i stau nainte,
Se uită şi s-atinge l-atâtea varii chinuri
A ginţilor române, a ginţilor creştine
Ce gem subt împilarea nemicilor ai crucii,
Şi stavilă decretă acestui torent barbar
Ce, ca flagel al lumii, de multele abateri
Din calea cea prescrisă în legea sa cea sântă
Lăsase să izbească, s-ameninţe păcatul,
Ca să cunoască omul cât pierde când îşi uită
Amorul spre aproape, unirea către bine,
Frăţia într-un tată şi sclav face din frate;
. . . . . .
Acum pe România plana al nopţii angel

Şi uşura-mpilarea şi dorurile zilei,
Când repede, mai iute decât clipirea însăşi,
Arhangelul s-avântă de pe Carpaţi spre Istru
Şi-şi îndreptează svolul spre vetrele lui Bucur,
În noua rezidenţă, şi iată-l faţă-n faţă
Cu angelul dormirii. Se-mbraţă, se salută.
C-a ochilor dulci raze ce-aprinde simpatia,
Ca două flăcări tineri ce se absorb într-una,
Ca două atribute ce întregesc ideea
În mintea concentrată, se înţeleg în clipă
Şi ambii fac un angel mulţit în atribute.
Ca fulger sunt în curte, ating tot ce veghează!
Soldaţi în sentinelă, în prag adorm custodul,
Străbat la domn în domă, şi scapără lucirea
Din candela ce arde, şi stau în oratoriu.

Aci viaţa vieţii, simbolul libertăţii
Icoana învierii când în triumf CUVÂNTUL
Dărapănă sclavia a sufletelor moarte,
Şi înnoieşte omul spre cugetul cel mare,
Însăşi acea icoană lucea d-a sa splendoare
Şi reflecta lumina din candela de aur
Ce-şi înălţa la ceruri o flacără-albăstruie
Ce-o aprinsese prinţul cu pietoasa-i mână.
Eroul, după-o lungă, profundă cugetare,
Îşi terminase ruga cea după miezul nopţii
Şi-n jeţul său purpuriu, cu fruntea p-a sa mână,
În planuri salutarii şi varii, şi măreţe
Îşi aţintase mintea către omnipotenţă
Şi ochii pe icoană, a cărei cereşti raze
Împrumuta puterea acelui dulce angel
Ce-alină orice cuget şi-n aromire sacră

Pe cuvioşi adoarme după fierbinte rugă.
Aşa adoarme-eroul; şi serafimu-ndată
Desparte de la sine pe fratele său angel,
Ca pe o calitate abstrasă din substanţă;
Îl lasă la solia-i, şi singur el, arhangel,
În toată frumuseţea-i în umbră se deseamnă.
S-apropie d-eroul, ş-asupra lui întinde
O aripă alină şi albă ca lumina;
Pe splendidele margini de fulguri diafane
Se-ngână, se mărită acele culori varii
A gloriei cu care îşi cinge cerul fruntea
Când răcoritei sfere anunţă abondanţa.
Cu ochii săi cerului înamorat îl vede,
Preveghetor l-aţintă, să nu-l atingă rază,
Să, nu-l scoale lumina. Astfel o mumă vine,
S-apropie de leagăn la pruncul său cu sânul
Şi cu surâsu-n buze, în pieptu-i cu ardoarea,
Se uită încântată la fructul tinereţii
Ş-al păcii conjugale; acest fel serafimul
Se uită caritabil, ş-ardintea lui vedere
Vorbeşte, spune multe în domnul ce visează.
A cerului decrete acum sunt cunoscute
Lui Mihail cel Mare. Arhangelul e-n ceruri,
Şi domnul se deşteaptă, drept în picioare sare.
Şi caută, ş-ascultă, şi n-aude nimica,
Nimic străin nu vede. A candelei lumină
Se nalţă şi se lasă, şi vasul ei cel sacru
Se leagănă uşure p-aureea-i catenă,
Şi un profum de viaţă dintr-însa se exală.
Mihai pasă la uşă şi pe custod îl află
Dormind în a sa lance cu capul p-a sa dreaptă.
Se-ntoarnă la icoană. Şi mintea-i se lumină,

Îndată-i vine-n cuget ideea învierii
Dezvoaltă, lămurită, acest fel cum la nimeni
Nu mai venise încă. Se cearcă, se-nteroagă
Şi alt cu tot se simte. E plin d-o-ncredinţare
Necunoscută încă. În inima sa simte
Decretele divine, şi braţul ş-a sa minte
Capabile de faptă. Fântâna cugetării
Inundă de-adevăruri, fiinţa îi îneacă.
Repaos cere carnea şi-n svol îi este mintea.
Cămara nu-l încape, şi largii paşi detună;
Străbate, restrăbate întinsa-i încăpere,
Gigantica sa umbră în lungu-i se deseamnă
Şi repede-l urmează, circonferind pereţii.
Vulcan în pieptu-i fierbe divina răzbunare,
Cu miile-i vin planuri întru restabilirea
A drepturilor patrii ş-a ţării re-ntregire.
S-aşează să răsufle. Umbroasa-i, lata frunte
În pumnu-i se-ncreţeşte şi-i încovoaie braţul.
Astâmpăr nu e-ntr-însul şi-ndată se realţă.
Sublim este bărbatul când intră în el geniul
Cereştilor voinţe şi inspirat îl mişcă!
Materia frământă în neastâmpăr sacru
Şi-ncinde carne, minte! E alt Enoh ce svoală
Pe aripa ştiinţei, răpit d-a sa credinţă!
E un profet în planuri, al doilea Elie
Ce pe un car de flăcări s-avântă către ceruri
Să-nveste majestatea c-o frunte radioasă!
Nu poate sta eroul, e drept la orologiu...
E mult până la ziuă! ci poate napoiază!
Şi trece la fereastră să caute afară.
O aură uşure îi mângâie-ncet fruntea
Şi părul îi răsfiră şi-i răcoreşte pieptul.

Se reazemă pe braţe şi se răpeşte-n cuget,
Revine iar în sine, şi orele-i par secoli
Ce trec, cu toate astea, cu viaţa dimpreună,
Ce şi ea ni se pare ca ziua strecurată.
Trec orele şi, iată, cocoşul se aude,
Ce îi strabate-auzul ca ultima cea trombă
Ce cheamă la viaţă pe trepasaţi din secoli.
Răcoarea dimineţii începe să se simtă,
Ş-alboarea nu-ntârzie, la răsărituri spuntă;
Se colorează-n urmă şi purpura-şi destinde
Ridenta aurora, şi pier umbrele nopţii.
Concerte mii de păsări salută dimineaţa.
Natura se deşteaptă, şi cerul îşi deschide
Eterne porţi de aur, şi soarele răsare.

Primarele lui raze, lucirea matinală
Inundă de lumină peloria lui frunte,
Simbol independenţei la cugete române.
Pe loc el se îndreaptă, se crede faţă-n faţă
Cu însăşi providenţa, al cărei ochi l-aţintă,
Prevăzător îi spune că e deschis asupră-i
Şi răsărit-a ziua. E ora rugăciunii;
Eroul îngenunche şi-nclină a sa frunte.
În rugă totdauna tăcută-i era buza,
Şi inima sa numai se exprima fierbinte
Şi-şi dezvolta simţirea ce limba nu e-n stare
Material să spuie; iar pietosu-i cuget
Pe aripe de flăcări ce-i prumuta credinţa
Svola până la tronul cerescului părinte,
Ca sacru olocaust de umil şi drept suflet,
Şi se-nturna în sânu-i reîncălzit, fierbinte,

Aducător de pace. Aşa-ngenunche-eroul
Ş-aţintă la cer mintea, ce încă ca icoană
Cingea în tot cuprinsu-i cea vizie nocturnă,
Şi graţia divină în toat-a lui fiinţă
O simte revărsată, şi-l face să exclame,
Tinzând a sale braţe: "O, Doamne al puterii,
Ce-n zile de pericol ai fost a mea scutire!
Şi când turbat nimicul cerea a mea viaţă,
Atunci ca prin minune trimis-ai al tău angel
Când îmi lucea în ochii-mi securea ucigaşă[1]
A omului de sângiuri, şi îmblânzişi cruzimea,
Făcând a-i cădea arma din mâna-i tremurândă.
Şi mă salvaşi din gheare a fiarelor bipede,
Ca să-mi încrezi la urmă căzutul acest popol
Şi varga domnială. Tu, Doamne al minunii,
Al graţiei ş-al vieţii! binevoişi ş-acuma
A-mi revela arcane decrete, salutarii.
E Domn, Domn, Zeul nostru! Românilor s-arată;
Glorificat să fie trei-sântul al său nume!
Şi-n binecuvântare cerescul său ministru,
Ce-n numele lui vine, o, suflete, măreşte-l!"
Era încă-n genunche Mihai, plin de sudoare,
Şi lacrime eroici ştergea de p-a sa faţă,
Când uşa se deschide şi intră scutierul...
"Ce ştire?" "Preasfinţitul Eftimie..." — "Sosit-a?"
"Cu ziua dimpreună intră în capitală
Şi la metoh aşteaptă, soleşte-a sa venire
A s-arăta la curte". — "Să vie." Scutierul
Se-nclină, tăcut iese a împlini comanda.
"Binevenit să fie al Domnului ministru!

La timp sosi păstorul, şi cerul îl trimite.
Ce cauză îl face Târgovişteа să lase,
Vezi în istorie viaţa eroului.
Să vie toată noaptea? ş-atâta neastâmpăr
A mă vedea îndată?... Mi-e foarte necesariu
Cu el a mă-nţelege. Păstorul ce veghează
Când turma e-n pericol, şi prinţul ce nu doarme
Când îngenunche ţara, din ochi îşi cunosc păsul,
Nici unul nu e iudă... Se cere-aci unire,
Bărbaţi a te încrede, făcuţi a te-nţelege...
Mult poate chiriarhul cu viaţa cuvioasă...
E legea înainte, şi patria, şi fiii,
Ş-averea, şi viaţa... Le-a preţuit românul.
Boierul e rea fiară! el numai se orbeşte
Şi toate şi le vinde pe o speranţă numai
Când are înainte o umbră de domnie.
Ci om e şi boierul, şi omul e amestec
De angel şi de demon... Avem şi partea bună,
Iar partea infernală e rea când e-n putere...
A împilat-o turcul... Să nu pierdem speranţa."

Aşa cugeta prinţul şi cuvânta cu sine,
Când intră chiriarhul Eftimie, zelosul.
În Domnul îl salută şi-l binecuvântează.
Eroul se înclină cerându-i umil dreapta
C-o demnă curtezie, ce-nnobilă mărimea;
Îl pune jos să şază şi caută în ochii-i,
Şi recunoaşte-ntr-înşii aceeaşi exprimare
Arcană şi divină a visului de noaptea
Ce aprinsese-ntr-însul acea mânie sacră
Şi regeneratoare. — Tu, muză, spune-acuma

Ce vorbe-au între sine păstorii şi cu prinţii
Când îşi cunosc solia şi păsurile ţării,
Când au ca să reforme şi inima, şi mintea
Popoarelor căzute, când răul predomină
Pe mic şi peste mare, şi toţi s-abat din calea
Prescrisă omenirii, şi nu e pân' la unul;
Când au de a se teme de jugul din afară,
De intrigi intestine, şi când conspiră iadul
Asupra învierii a omenirii stinse
În moartea cea morală. Tu spune, sau tu fă-ne
A devina propusul şi planul, şi vorbirea
A doi români ce singuri erau meniţi de Domnul
A realţa poporul ş-a da viitorimii
Exemplu de mari fapte şi cuget necesariu,
Să ştie că românul nu moare, şi-l aşteaptă
O soarte radioasă, serbată-n preursirea
Divinelor decrete. Tu, muză, fă-ne iară
Să ştim că viu e Domnul şi e progres în sine,
Şi-i aşteptăm venirea, ce popolii realţă.
Tu spune toate, zeie! Creştină libertate!
Căci până la noi fama nu ne-a adus nimica
Din câte se vorbiră în doma domnială
Cu Dumnezeu de faţă.

Cântul II

Treizeci de zile-asemeni mai răsăriră încă
Pe trista Românie, şi soarele asemeni
D-atâtea ori trecuse peste aceleaşi scene
De cereri fără margini, de pradă, violaţii,
D-ucideri fără teamă, de ţipete, de sânge.
De când în când păstorul se arăta la curte

Şi se-nchidea cu duca în lungă conferinţă.
Boierii între sine aveau adunări dese
Şi chiriarhu-adesea era cu ei de faţă.
În cele de pe urmă, nu înnoptase bine,
Şi adunare mare era la banul Manta.
Era închisă poarta ş-un ferentar sta-n pândă.
În curtea spaţioasă se tot auzeau giruri
De cai şi clunţul zornet zăbalelor spumate
Ş-acea scuturătură ce duduie ca tunet,
Şi baterea copitei, spărgând în neastâmpăr
Gunoiul bătăturii cu iarba încolţită,
  Şi ninchezatul ager.
Feciorii primblau încă chingaţi, înşelaţi caii
Până să-i dea la iesle sub tinsele umbrare.

În case-era-ntuneric; în sus, în capul scării,
O surdă licurire din îngânată lampă
Îşi revărsa lumina în lunga intrătură
Şi arăta vederii bătrâni, gălbui pereţii.
La uşa de intrare a sălii de ospeţe
Sta un fecior din casă cu mâna sa pe cheie.
În fund, în fundul sălii, un pat cât ţinea latul;
O scoarţă purpurie în late vergi florate,
Ţesută de băneasa, sta-ntinsă în tot lungul,
Şi atârna la vale stufoşi şi mândri ciucuri;
Şi laviţi prelungite în dreapta şi în stânga
Roşeau într-o dimie întinsă-n ţinte albe,
Ţesută iar în casă. O tavolă rotundă
Şi mare sta la mijloc, c-o stofă belicoasă,
Cu grei de argint ciucuri; o cruce sta pe dânsa,
Cu tot, de tot de aur; o carte ferecată
În smalţ şi nestemate, şi luminări trichellii,

O vargă pastorală şi sacrele vestminte,
Pontificala mitră lucea naintea crucii.
În cap, în faţa uşii, un jeţ de nuc prea neted
Şi vechi din alte zile, cu perna, rezemântul
De catifea verzuie, cu ţinte pe el galbeni
Ş-auree-n jos funde. La răsărit, icoane
De la străbuni lăsate, ş-o candelă măreaţă
Ardea întru tăcere, în sus, dasupra uşii,
Însemnele băniei în arme-nchipuite,
Cu lănci între stindarde, în jurul unei perne,
Cu un toiag pe dânsa ş-o neagră gugiumană
C-o penişoară albă; şi două steaguri drepte
Drapa bănească uşă. În partea cea din stânga
Erau două coloane masive, de stil moric.
Din una pân' la alta, o vargă de fier groasă
Ş-o draperie deasă de dânsa suspendată,
Cu ciucuri şi cu funde, ţinea uşor intrarea
Cea largă, spaţioasă, formată-ntre coloane.
Un alt fecior din casă, nepot de sor' lui Manta,
Aci lângă cortină introducea pe oaspeţi
În stanţa afundată, trecând prin intrătura
Ce deschidea cortina. Aci sta banul Udrea,
Bătrânul banul Manta şi banul al Craiovei,
Mihalcea, belicosul, şi vornicul Dumitru,
Şi Mircea cel hotarnic, Mirică logofătul,
Isar şi Teodose, mintoşi logofeţi ambii,
Vistierii Dan şi Pană, spătarul Vintilică,
Spătarul Văcărescul şi aga Vitejescul,
Şi aga Luca-Lungul, şi Radul Bărcănescul,
Tustrei fraţii Buzeştii, Calofirescul Radul,
Şi capul lor, păstorul Eftimie zelosul.

Era-nvestiţi cu toţii ca-n zile de paradă:
Îmbrăcătura strâmtă, îngust găitănată,
Intra în cizme galbeni ce zornăiau în pinteni.
Pieptare pe corp strânse în găitane late,
La căpătâi cu nasturi; pe umeri chepenege
În copce d-argint prinse, cu fir de tot cusute,
Pe margini cu hârşie, lovea-ntr-o parte coapsa.
D-o bellică centură ce cuprindea mijlocul
Într-o curea cu ţinte, cu zale aurite,
O sabie-appendută suna-n toată mişcarea.
De gât decora pieptul colana cea de aur,
Cea rămăşiţ-antică de cavalerii Romei.
Pe spalle cădeau plete din mica gugiumană
Şi pusă la o parte, cu fundul lăsat roşu.
Iar banii-aveau, pe umeri, în loc de chepenege,
Un lung şi splendid conteş; la mijloc cingătoarea
Mai lată de mătase, cu două mari, rotunde,
Masive, d-aur copce, ş-o pană-n gugiumană.
Iar chiriarhu-n straie de lână umilită,
Ş-o glugă monahală acoperea cărunte
Şi cuvioase plete, căci pân' atuncea încă
Gâmfarea bizantină nu corupsese clerul.
"Rău se-ncuibă păgânul în ţară, badeo Udreo! --
Suspină vechiul Manta; mult s-au stricat boierii!
Ce moliciune mare e-n dumneavoastr-ăi tineri!
Pe când eram eu june ş-aleserăm cu toţii
Din Afumaţi pe Radul, când paşa din Nicopol
Venea ca bei al ţării, cinci bătălii tot una
Avurăm cu păgânii şi-nfrânserăm trufia
Spurcatului Mehmet-bei. Ce foc era pe ţară!
Cadiu în tot oraşul ! Turcime în tot satul!
Junghieri şi pradă mare! Erau turbaţi păgânii.

Junimea boierească p-atuncea avea sânge;
Cu mic, cu mare, ţara era în arme toată
Şi mi-ţi făcea pe turcul să ne respecte dreptul.
Turcii d-acum sunt loaze, borfaşi, suferiţi trântori.
Câţi cugetaţi să fie cu toţii-n toată ţara?"
"Sunt mulţi, ucigă-i crucea! — răspunse Dan vistierul;
Vro trei mii rămăşiţe de la domnii trecute
Ce-n voie de nevoie, prin oarba nepăsare
Şi moalea cârmuire, rămaseră în ţară
Ca negustori, să zicem, şi-n faptă ca lăcuste.
Pe lângă ei veniră pungaşi cu punga seacă,
Acei ce-mprumutară pe hoţul de Lisandru
Să-şi cumpere o ţară ca să o poată vinde;
Şi spre-a-şi lua iar banii, luară în arendă
Veniturile ţării cu oameni dimpreună.
Şi datoria-aceea e rea, mare gangrenă,
Din zi în zi tot creşte, se tot mulţesc datornici;
Se-nfipseră în ţară ca lipitori mârşave
Ce nu le mai smulgi altfel fără să rumpi şi carnea."
"Le dai un praf de sare d-a neagră ca şi ele,
Şi-apoi le vezi cum varsă, stârcindu-se, ăl sânge".
Prorupse Rad' Buzescul c-un eroism sarcastic,
Şi râseră boierii c-un râs de răzbunare
Ce-anunţia mari fapte.
"Pe lângă-aceste fiare, alţi vro trei mii ne-aduse
Tot ciuma de Lisandru, sa-i fie, biet, spre pază,
Să stoarcă cu ei ţara şi să domnească-n pace, —
Urmă tot Dan vistierul, — căci el le da simbria."
"Despotul în putere nu e fatal atâta
Ca deşirata iazmă de un tiran molatic, —
Prorupse chiriarhul sorbit în ascultare.
Cea temere vulpeană, cea remuşcare cruntă,

Ne-ncrederea în toate şi frica şi de umbră
Îl fac uimit s-alerge la simbriaşi venetici
Şi-n mână le dă viaţa cu ţara dimpreună.
În dreptul lor acuma ei ca p-a lor avere
În lung şi-n lat o pradă!" "Unde mai pui acuma, --
Urmă iar vistierul, p-aceştia din urmă,
Măriei-sale gvardii, ce din Constantinopol
L-aduseră în ţară şi nu mai vor să fugă?
Spahiii se-ndulciră la mierea şi la untul
Ce cură copioase ca-n raiul ce visează
Păgâna spurcăciune! Mult le plăcu viaţa
Trândavă, vagabondă şi mult le veni bine
Cu traiul cel uşure al celor dinainte
Pungaşi, ş-adică gvardii ce mi-i aflară-n ţară."
"Noi nu ştim ce le place, adăugi bătrânul,
Nici cum le vine bine. Noi întrebăm acuma:
Stau ei după tratate? Avem vro legătură?
Se află vreun ordin al Porţii spre aceasta,
Ca-n timpii lui Mehmet-bei ce aducea firmanul?
Că, dacă coconaşii nu ştiu cu arma-n mână
Să-şi apere moşia şi să-şi păstreze dreptul
Ce bunii lor, bătrânii, ştiură, cu-al lor sânge,
Să-l lase-n moştenire pe mari, sânte temeie,
Încai să afle lumea că ne-am supus de frică.
E vrun firman al Porţii ce nu va să cunoască
Tratatele-n fiinţă, şi noi, biet, nu cunoaştem
Nici cum se ţine pala, nici cum se-mpumnă lancea,
Şi d-aia turcul astăzi se joacă cum îi vine
Cu casca dorobanţă, cu conciul femeiuţei?
Aceasta voi să aflu, să ne luăm de una."
Atuncea logofătul, mintosul Teodose:
"O, unchiule, răspunse, se ştie că vrun ordin

Nu este de la Poartă a ne călca tratate,
A ţine turcii-n ţară şi a-i lăsa să-şi facă
Geamii şi locuinţe, să stoarcă pe creştinul,
Să ne batjocorească şi legea, şi credinţa,
Să-şi facă jucărie cu viaţa noastră însăşi.
De faţă vreun ordin e drept că nu se vede;
Vedeţi însă c-aicea e marghiolie mare,
Că e hiclean păgânul şi nu ştie de lege.
Încetul cu încetul, se-ntinde mereu turcul,
Şi noi astăzi de voie, iar mâine de nevoie,
Şi mai târziu de frică, să-i dăm ca de la sine,
Ştii, una câte una, până s-or face toate.
Prin colonii urzite, d-o parte crescând turcul,
De alta stând românul, îţi ia astăzi copila,
Mâine-ţi ucide tata, îţi spânzură flăcăul
De ce să aibă suflet să-şi apere surora
Ş-o mumă disperată; copilul ţi-l turceşte,
Pe desfrânat ţi-i face beşleagă, să momească
Pe alţii ca şi dânsul, până când, iată, ţara --
Curat ţară turcească. Impuneri d-alde astea
Nescrise şi piezişe cu mult sunt mai fatale
Decât cele d-a dreptul, până când mai e sânge
De românel prin vine şi vrun boier ca Manta
Ş-o biată spadă-n mână, că ştii unde te afli,
Şi ori mori ca românul, ori mi-ţi înveţi pe turcul
Să-ţi recunoască braţul, d-a dreptul repezindu-l
În sânul unei hurii." Se bucurau bătrânii
La vorbele frumoase ce deştepta curajul
În inimile june. Cât el de nalt se scoală
Buzescul cel mai mare, ce nu prea vorbea multe,
Şi-şi spune al său cuget: "Ce ordin ori neordin?
Vedem cum merge treaba... De ici se îndreptează,

Şi colo e-ajutorul." Şi sună ţeapăn pala,
Nălţând la ceruri braţul, fierbând de răzbunare.
"Sunt semne bune! bravo!" strigă banul Mihalcea.
"Şi binecuvântate să-ţi fie ale vorbe",
Adăugi păstorul, ştergând lacrime calde.
"Nu s-au pierdut românii! — strigă şi banul Udrea —
Ci staţi, să ştim ce facem. Noi ne sculăm cu arme,
Şi ţara e puţină, de tot dărăpănată.
N-ar fi de cuviinţă întâi să ne-nţelegem
Sau cu vecinii noştri, sau c-o putere mare,
Să cerem ajutoare?" "Ce ajutor, nea Udreo?! —
Precurmă logofătul Isar cu carte multă;
Nu este la loc vorba: pesemne d-alianţă
Ai vrut s-aduci cuvântul; căci fratele moldavul
Şi dincoaci transilvanul e într-aceeaşi stare,
Şi toţi avem nevoie să ne întindem mâna
În strânsă legătură şi unul pentru altul
Să sară spre-ntărire, iar serbul şi bulgarul,
De-şi simte scăpătarea şi jugul, scoată arma
Şi cauză comună cu noi vie să facă.
Aşa înţeleg lucrul. Iar dacă mergi cu mintea
La neamţ sau leah, sau ungur, să cerem ajutoare,
La astfel de-mprumute e camăta prea mare,
Şi lipsa d-ajutoare ce nu le mai poţi duce!
Nu vă-ncurcaţi cu şoangheri şi cu puteri de astea,
Că unii ca aceştia or să ne puie capul
În numele credinţei. D-o fi să scăpăm astăzi
Ca să cădem iar mâine, schimbând mereu la juguri,
Sau să întindem mâna, cerşind când ici, când colo
Scutire şi protecţii, mai bine, fraţi, cu turcul,
Mai bine jugul aspru; devie toată ţara
Un paşalâc în formă: căci tot mai ai d-a crede

Că poţi scăpa odată. Despotul d-altă lege,
Ce nu prea ştie multe, încai te-nvaţă minte
Să poţi fi om odată. Să ştiţi că turcul scade,
Căci legea îi e oarbă; ş-atunci creştinul neted
Îşi ia cele pierdute. Eu, zău, râvnesc la grecul,
C-acum e pus prea bine şi a scăpat de smorfuri,
De titluri bizantine, şi nu-i rămase alta
Decât căzute templuri ş-aducerea-aminte
De gloria străbună, servată într-o limbă
Curată şi divină; şi suveniri c-acestea
Reîntregesc popoare. Să ştiţi că ei odată
Or să mugească astfel cum să-i audă lumea
Şi pe temeiuri bune-şi vor re-ntări fiinţa."
  Se scoală după-acesta Calofirescul Radu
Şi zice mai d-a dreptul: "Boieri, cu alte vorbe
Îmi place mie pala ce-n ambele părţi taie
Şi luce pe dasupra popoarelor corupte,
Şi capul ce se nalţă mai sus de apa dreaptă
Mi ţi-l retează iute, să vie la măsură.
E bună, zău, măsura, şi-n noi capete multe
Le văz cam ţuţuiate". "E bună vorba, tize!
Adăugi şi Radul Buzescul din Craiova;
S-a îngâmfat boierul, s-a sfemeiat cu totul;
S-a dus acea virtute de suflete române,
Ce îi părea batjocuri oricare alte titluri
Ce ies din rânduiala anticelor costume.
Mărimea cea română a fost numai în nume,
Ce-şi face omul singur, şi-n titluri ce posede
Pe-ntreagă demnitate şi numai pe persoana-i.
Acum îl vezi c-aleargă după grăfii străine,
Să-şi împletească coada cu bendă baronală
Şi cruci să mi-şi atârne p-un piept făr' de virtute,

Să iasă de vânzare ca marfa necătată.
Boier e meserie de apărarea ţării,
Iar nu nobilitate; căci nobil tot românul
A fost întotdauna, ca cetăţean de Roma.
Zău, legiuni atâtea ce stinseră dăcimea
Nu mi-au venit p-aicea a domina tărâmul
Sacrat cu al lor sânge, ca să-şi repuie-n urmă
Romanele lor drepturi. De când pierdu românul
Orgoliul de sine ş-uită a sa mărime
Şi începu să lingă străină nobilare,
D-atunci prevăz că ţara e p-a pierzării cale,
Nu scapă până-n urmă de soarta ce-o aşteaptă
Şi vine drept la vorba cu multă cumpănire
Ce zise logofătul. Protecţii d-alde astea
La nepoţeii noştri or să le dea prin piele.
Departe d-aste locuri relaţii d-ajutoare!
Şi eu prefer mai bine o pală ce te-nfrână
Decât veninul dulce din cupă poleită
Ce-mbată şi desfrână ş-omoară de tot statul."
"O, fiilor, să fie cu dumneavoastră Domnul! —
Mai zise chiriarhul aprins de un dor mare.
Ce bună vă e vorba şi mintea bărbătească!
De ce nu am putere să fac să cugeteze
Pe toţi boierii astfel! căci toate le-aţi zis bine.
E mare tirania când, chiară şi sinceră,
Se dă d-a drept pe faţă şi, nepărtinitoare,
N-alege mic sau mare, egali pe toţi îi face
C-a cerului dreptate. În ea se-nvârtoşează
Şi braţ, şi piept spre luptă, şi suflet se-mbărbată
Spre marea suferinţă a crudelor martire
Şi-ntreaga scuturare a jugului tiranic.
Ea-ţi ia viaţ', avere şi însăşi libertatea,

Îţi luptă legea-n faţă, te sforţă să o lepezi,
Te cheamă la martiriu să întrevezi stâlparea.
Se santifică omul în asprele catene,
Sunt fraţi în fiare sclavii, se întăresc în Domnul.
Se pietrifică braţul la bandele metalici,
Şi când într-însul bate oţelul tiraniei,
Răscapără scânteia divin' a libertăţii
Şi-ncinde inimi, suflet, erou devine sclavul.
E rea acea vulpeană, ascunsă despotie
Ce-n planuri şovăite, c-o mână lungă, lungă,
Sub mască de credinţă confrate se preface
Şi-ţi sapă din temeie străbunul edificiu,
Spoindu-l pe dasupra să crezi că îţi va bine.
Nu-ţi ia a tale drepturi, te face-a i le cede
Corupt, de bunăvoie; insuflă-mperecherea,
Discordia din casă, dezbărbătează suflet,
Dezmădulează corpul, îţi nalţă de modele
Fiinţe sfemeiate, îţi face şi-ţi desface
Fundamentala lege, te face să rupi singur
Străbune legăminte, îţi pângăreşte limba
Şi datini şi costume; şi te orbeşte-atâta,
Să-ţi placă pângărire şi să-ţi conservi, ca naiba,
Drept coarne infamia, să crezi că eşti şi mare
Când, înger al sclaviei şi târâtor ca dânsa
Şi tont, fără simţire, devii singur unealtă
A-ţi amăgi un frate, făcându-ţi-l complice
La-ntreaga subjugare, la moartea generală
Ş-a numelui cel mare...
Jug cesta se numeşte şi faptă a Satanei;
Iar ceealaltă este o stare primitivă,
Cel mult sălbăticie; e omenirea pruncă
Ce are şi viaţă, şi viitor nainte.

Sălbaticul, barbarul e omul neştiinţei;
Şi dacă te subjugă, cu numărul te-mpilă
Şi peste corp domină, iar nu şi-ntr-al tău suflet.
Barbarul nu străbate în Roma şi Bizanţiu
Decât peste corupţii; vandalul, turcu-apare
Ca angel de urgie dreptăţii cei din ceruri
Când omul uită legea; e foc de lămurire
Ce inima prepară să simtă libertatea
    Şi preţul ei cel mare.
E rău la soare-apune, că trage-a întuneric,
După apus te-aşteaptă că vine miezul nopţii;
D-acolo iezuiţii prepară tirania,
D-acolo fiare-eterne ş-al sufletelor jug.
Tiranii din Europa or să ne puie capul,
Anticrist n-a să fie păgân de altă lege,
Creştin va fi, spurcatul! ca-n numele credinţei
Altarul să profane şi legea să o surpe
    Cu chiar numele legii...
E rău a fi cu turcul; ci iazmă e creştinul
Ce îţi declamă legea ca să te tragă-n cursă:
Cordele de mătase uşor încolăcite
Ce te sugrumă-ndată cât vrei să scapi din ele;
Eşti prins şi te înghite; ţi-e şters din cartea vieţii
Şi însuşi al tău nume. O, fii! cuvântul este
A scutura jos jugul ş-a nu-l schimba cu altul
Mai greu şi mai durabil. Ia să venim la capăt,
La scopul ce ne-adună: ce facem noi cu turcul?"
  "Rezbel şi răzbunare!" strigară toţi dodată.
  "Dar cine ne e capul? — întreabă Bărcănescul,—
Cu cine-avem d-a face? cu turcul şi cu vodă,
Sau numai cu păgânul? Cum am putea străbate
A fi-nţeleşi cu domnul ş-al trage-n partea noastră?

Să n-avem două lupte, căci certele civile
Desfiinţează naţii; de ele tot românul
Să-şi facă sânta cruce, şi cât poate să fugă."
"Prea bine zici, cumnate, — urmă vornicul Mitrea.
Aici e mult de cuget de unde să începem.
Când te încurci cu domnii, deschide-ţi întâi ochii
Şi-i pipăie la vână. Cunoaştem noi lui vodă
Şi inimă, şi cuget pe toată-ndoitura?"
Răspunse-atunci bătrânul, păţitul banul Manta:
"Copii, vodă nu este străin, îl ştim cu toţii;
El e Mihai spătarul, e banul al Craiovei;
El a ţinut cu ţara punându-şi în joc capul,
Când vrea ca să-l ucidă spurcatul d-Alexandru.
Nu crez să asurzească acum la vocea ţării."
"Dar, unchiule,-l cunoaştem, — urmă Isar mintosul.
Îl ştim de pe atuncea când ne mâncam amarul
Cu dânsul dimpreună. Dar astăzi... deh! domneşte;
Şi ştii că-n timpii noştri domnia n-o ia nimeni
Cu degetul în gură: ce legături ascunse
Şi ce de mai promiteri până s-ajungă vodă!
Domnia azi d-afară se cumpără şi vinde,
Alegerea e formă sau intrigi, violare.
Domnia e arendă pe care îţi dai suflet
Şi-n care arendaşul e una cu pristavul
Ce-a mijlocit vânzarea... E bun, biet, tot românul,
Ci intră dracu-ntr-însul cum s-a văzut călare
Cu buzduganu-n mână..."
"Noi să-ncercăm, nepoate", răspunse banul Manta
Cu aer de om sigur.
"Ce facem astă-seară? — prorupseră Buzeştii, —
Se pune jurământul?"
"O, fii, vream mai nainte un soţ nou a propune",

Răspunse chiriarhul.
"Tătuţă! Suntem siguri, — urmă greu banul Udrea, —
Că noul nostru frate e om de omenie,
Român să pui credinţă, când ni-l propune-o dată
Păstorul nostru însuşi."
"Cu toţii suntem siguri; dar cine-e? Cum îl cheamă?"
Strigară iar cu toţii.
Atuncea chiriarhul cătă la banul Manta
Şi îi făcu cu capul să nu mai piarză timpul.
Se scoală banul Manta şi trece-n sala mare;
La uşa cea din dreapta respectuos s-arrestă
Şi-ncet de trei ori bate. Dinântru îl întreabă:
"Sunt toţi?" "Toţi!" îi răspunde... şi uşa se deschide.
Îndată, drept şi sigur, un mare om propasă
Şi repede-şi aruncă ochire acvilee
Şi pasă drept la jeţul ce sta naintea crucii.
Un stat înalt şi nobil, un port de majestate,
O frunte mare, scoasă, ce cugetă departe,
Scânteietori ochi ageri, sprâncene ebenine,
Un nas roman, o buză pacefică, ridentă,
O barbă marţială, un piept ce sparge soarta
C-o tare paţienţă şi braţe musculoase.
Tunică cârmâzie de catifea deschisă
Cu ghinde, frunzi de aur la piept şi-n jur pe poale,
Cădea p-o-mbrăcătură colana strâmt pe pulpe,
Pe care coturni bellici roşea pân' la genunche
Cu pinteni d-argint ageri. O copcă scânteindă
În suma de brillante strângea a lui centură
Ce talia pronunţă. De dânsa-n partea dreaptă
O pală strălucente sub mână tare-appânde,
E şi-mpumnat mânerul. Mijloc şi late spete
Şi umeri se deseamnă sub mantă purpurie

Şi largă şi uşure, în copci ca două stele
Cavalereşte prinsă. De gât decora pieptul
Colana cea de aur. O pelerină neagră
De samuree piele cădea rotund pe mijloc.
Un coif avea în dreapta, în loc de gugiumană,
Drept bellică emblemă; ne-ncinsă-i era fruntea,
Şi capul drept şi liber; descoperite plete
Cădeau pe pelerină, ca dânsa negre, lucii,
Eroic onduloase.
O cugetare scurtă umbri creţindu-i fruntea;
Ş-apoi, decis cu totul, aţintă pe ban Manta:
"Să vie, badeo Manta!" Şi banu-ndată pasă
În stanţele din stânga, şi-ndată iară iese
Cu chiriarhu-n sală. Acesta se înclină
Şi sacrele vestminte cu pietate-nveste,
Plecat pe cap îşi pune pontificala mitră
Şi-n dreapta îşi ia cârja.
Iar trece banul Manta în stanţa adunării
Şi-n treacăt ceva spune feciorului din casă.
Intrând: "Boieri! — le zice, — păstorul în vestminte
La jurământ ne cheamă; şi noul soţ aşteaptă
Unire să conjure."
Cu toţii trec în stanţa intrării şi vecină
Cu sala solemnelă. Ban Manta face semnul,
Feciorul trage coarda, cortina se deschide...
Boierii împreună văd toţi pe însuşi vodă!
Toţi repede pun mâna şi-mpumnă strâns mânerul;
Dodată-ndoit cuget ca fulger îi străbate:
Şi trădământul negru, ş-a planului plinire.
Ardeau făclii sacrate, splendoarea era mare !
Uimiţi erau boierii la umbră de lumină.
"Încoa, boieri! — le zice asigurat eroul, —

Cu voi aveţi un frate ce stă naintea crucii,
Simbol creştin de chinuri, de moarte, de martiriu
La care el se-nchină spre mântuirea ţării.
Curajul ce vă-nsuflă, ardoarea generoasă
Şi piepturi credincioase, şi braţele române
Îmi sunt prea necesare la multa mea voinţă
Şi fapta ce-ntreprindem... Veniţi: eu sunt al vostru,
Şi voi a mele scuturi. Pe sântul evangeliu
Eu vă anunţ de bine: o soartă ne aşteaptă
Ş-o glorie comună. Veniţi, c-a mea chemare
Vă adună aicea."
"Dar, fiilor, — prorupse Eftimie zelosul, —
Prepusuri la o parte! e mare domnul ţării:
Această adunare ş-unire într-un cuget
Nu este a mea faptă, e planul său ce însuşi
L-a conceput în Domnul; el însuşi mă trimise
Şi-mi dete-nsărcinarea să vă cunosc virtutea
Şi dorul pentru ţară."

Tu, muză, spune-mi svolul, entuziasmul mare
Şi focul ce s-aprinse în inime române,
Ce rechema acuma senaturile Romei,
Ce se lupta cu soarta şi-ntemeia mărimea
Împărătesei lumii. Răpiţi erau boierii
În marea bucurie: li se părea-nceputul
La fericitul termen. A lor minte străbate
Pe aripe de flăcări în glorioasa cale
Ce duca le deschide. Vin toţi în jurul mesei;
Ban Manta-aduce steagul cu acvila romană,
Cruceată-mpărătească, cu Constantin augustul
Ce-ardică-n triumf crucea cu mamă-sa Elena:
Semn mare că triumfă cel închinat la moarte.

Cu tarea-i mână stângă eroul scoate brandul
Ce fulgeră-n tot latul şi punta o depune
Pe masă spre-nchinare. Ia steagu-n mâna dreaptă.
Trag săbii toţi boierii, şi şuieră oţelul,
Şi punta se depune respectuos pe masă,
Onoare de oşteni.
Ce semăna eroul, o, muză sinaită
Ce-ncorporaşi întruna poporul Israel,
Dând naţiei un nume, un suflet ş-o viaţă?
Fiinţă muritoare pe Mihail-arhangel
Nu l-a văzut vrodată cu sabia de flăcări;
În mijlocul de angeli când jură-n cer credinţă
Şi curăţă-empireul de impiile duhuri.
Imaginaţi acuma pe Mihail al nostru,
Cu gladiul în mână între române piepturi,
Că jură răzbunare şi curăţirea ţării
De crimele păgâne, şi veţi putea-nţelege
Cereasca curăţire, pe cât poate icoana
Material aduce ideea spirituală.
Păstorul ia în mână făclie arzătoare,
Şi-ntr-însul intră spiritul cel dătător de viaţă
Popoarelor căzute.

1844

O noapte pe ruinele Târgovişţii

Soarele după dealuri mai străluceşte încă,
Razele-i rubinoase vestesc al lui apus,
Şi seara, pânditoare subt fiecare stâncă,
Cu-ncet şi-ntinde umbra cutezătoare-n sus.

Muntele al său creştet şi-nalţă şi priveşte
Linul cobor al zilei, tainicul ei sfinţit,
Şi raza cea din urmă pe fruntea lui izbeşte,
Ce mândră ţine faţă cu cerul cel roşit.

Vântul de seară suflă şi frunza-nfiorează,
Roua seninul varsă verdeaţa renviind;
Dealurile-n cunună câmpia-ncorunează
Şi râul p-a lui cale şopteşte şărpuind.

P-a dealului sprânceană, pe fruntea-i cea râpoasă,
O cetăţuie veche, lăcaş religios[1],
Păstrează suvenirea d-o noapte sângeroasă
Ce mult s-asemănează cu sânu-mi cel noptos.

Astfel într-al meu suflet se nalţ-a mea credinţă,
P-a patimilor râpă ca monument s-a pus
Şi-mi ţine şovăinda, clătita mea fiinţă
L-a vieţii-mi viforoase prea liniştit apus.

Soarele-acum sfinţeşte şi noaptea naintează,
Cu-ncetu-şi cârmuieşte carul cel aburos;

Mii de lumini în preajmă-i, pe frunte-i schinteiază,
Ş-acuma îşi întinde vălul de abanos.

Ochii-mi în mărmurire se uită la vecie,
Din stea în stea se plimbă, în orice stea citesc;
Sufletu-mi s-aripează şi zboară în tărie,
Se scaldă în lumina eterului ceresc.

D-acolo se întoarce ş-în sânu-mi se aşază -
Tăcere, întunerec în preajma mea domnesc!
Natura toată doarme, fiinţa-mi priveghează
Dasupra pe ruine mormântul strămoşesc.

Un rece vânt se simte c-a morţii răsuflare,
Pe piatra cea-nverzită şuieră trecător:
Ca viaţa se răvarsă o mută-nfiorare,
Pustiul se însuflă d-un duh încântător.

Tot este viu în preajmă-mi: frunza pe zid şopteşte,
Iarba pe muşchi întreabă: "Aici cine m-a pus?'
Zidul ca o fantomă dasupră-mi se lăţeşte,
Ca uriaş la spate-mi turnul se nalţă-n sus.

La locul lor stau toate, ca moartea neclintite,
Gata să năvălească; umbrele mă-ncongiur,
Trec şi retrec, se primblă asupră-mi pironite;
Pasări de noapte, cobe fâlfâie împrejur.
.....
Eu n-am venit, o, umbre, să turbur pacea noastră,
Fiinţa-mi rătăcită aleargă între voi;
Este ş-a mea odihnă sălăşluirea voastră:
Eu sânt însumi o umbră împinsă de nevoi.

Sânt de al vostru sânge, braţu-mi nu se armează
D-acea armă slăvită ce voi aţi mânuit;
Muza-mi a voastre fapte la umbră cercetează
Ş-a voastră pomenire pana-mi a consfinţit.

Eu cânt în miezul nopţii a voastre biruinţe,
Eu pe mormântul vostru laure împletesc;
Izbânzi, fapte viteje, războinice dorinţe
Recomandez eu lumei, l-ai voştri fii vestesc.

Câmpia îmi arată slăvitele războaie
Şi câte biruinţe pe dealuri s-au sărbat;
Râul în treacăt spune ca cât sânge şiroaie
În vremele trecute unda-i a purpurat.

Aci îmi stau de faţă eroii Rumâniei
Din Câmpulung, din Argeş, din Iaş, din Bucureşti,
De la Traian şi Negru, martiri ai vitejiei,
Până la împilarea trufiei strămoşeşti.

Ici glasul: Radu Negru! peste Carpaţi răsună;
Viteazu-şi pune tronul în locul strămoşesc;
Orice rumân în preajmă-i subt steagu-i se adună
Ş-îşi apără pământul cu braţ, duh rumânesc.

În capul unei armii Mircea viteaz răcneşte,
Însuflă bărbăţia rumânilor soldaţi;
A lui Murat trufie învingător smereşte,
Şi locul este slobod din Istru la Carpaţi.

Balcanul până-n poale-i văzu pe fiii Lunei
Bătuţi, goniţi, nemernici, scăpare a căta;
Dunărea este martur de preţul al cununei
Ce fiii Rumâniei ştiură a lua.

D-aici văz în Moldova toată slava romană
A renvia subt Ştefan şi ai vechimii ani
Iarăşi a se întoarce; a vitejiei hrană
Subt el îmbărbătează a-nvinge pe tirani.

P-a Neamţului cetate eu văz o eroină[2] ,
Moldoveană în toate, spartană l-al său dor,
Certând nemernicia la moldovean streină,
Zicându-i ca să moară ori vie-nvingător.

Aci Mihai cel Mare deşteaptă bărbăţia,
Steagurile destinse slobode fâlfâiesc;
Subt dânsele el cheamă pe toată Rumânia,
Şi trâmbiţa răsună, vitejii se-nmulţesc.

Buzeştii comandează, tătarilor e spaimă,
Hanul l-a lor picioare muşcă ţărâna jos[3]
Calofirescul arde d-a lor vitează faimă,
Şi braţul lui împumnă fierul şi mai vânos.

De glasul cel războinic altarul se despică,
Din sânu-i vitejia e foc mistuitor.
Farcaş[4] într-însul arde, sfânt crucea sa ridică:
E comandir de arme, păstor răzbunător.

Paşa cu barba lungă spre fugă comandează,
Fierosul Manaf pierde orice curaj barbar;
Arabul beat de sânge în lanţ acum turbează;
E plin câmpul bătăii de cruntul ianicear.

Dunărea e mormântul taberii musulmane,
Crucea în triumf zboară, Hristos e răzbunat;

Rumânul este spaimă trufiei otomane:
Cel hotărât la cruce în veci a triumfat.

Preste Carpaţi acuma vulturul rumân zboară,
D-aicea spre Moldova îşi ia falnicul zbor:
Două capete are[5] , cu patru ochi măsoară,
E-n toată Rumânia acum poruncitor.

.....

O, ziduri! rămăşiţă din slava strămoşască!
O, turn! de unde ochiul de mii de ori văzu
Biruinţa să zboare p-oştirea rumânească,
În muta voastră şoaptă câte-mi vorbiţi acu!

Muşchiul acesta verde ce vremea-l grămădeşte,
Aste ierburi sălbatici ce în pustiuri cresc,
La inima gemândă sânt laure ce creşte,
Deşteaptă bărbăţia; din ochi robii vorbesc.

Vitejilor războinici! frunza când vă suspină
Şi când astupat geme vântul pân boltituri,
Este al vostru nume ce ca o undă lină
Murmuie, se strecoară pân aste crăpături.

.....

Dar ce glas întrerupe astă tăcere sfântă!
E glasul cucuvaii ce plânge al său dor.
Asta este poetul? p-al vostru mormânt cântă
Acest fiu al pustiii?... O, glas prea cobitor!

Ce-mi spui d-a noastră soartă? vaietul ce nu-ţi tace?
Ca ce fel de restrişte? ca ce fel de nevoi?

Corbul nu este vultur? ce nu mă laşi în pace?
Plângi numai pentru tine, nu plânge pentru noi!

.....

Fatala presimţire acum mă părăseşte,
Dar vai! eu ca şi tine sânt slab, neputincios;
Glasu-mi nu-mbărbătează, poate şi el cobeşte,
Sau plânge slava veche, şi plânge dureros.

Ss! Clopotul s-aude! E ceasul după urmă?
Îngerul pocăinţii cu ast d-aramă glas
Cheamă la rugăciune pe rătăcita turmă.
Natura se deşteaptă, visurile mă las.

Ruşaşte răsăritul, muntele rubinează,
Îngânat pântre aburi dealurile verzesc;
Râul adapă câmpul ce roua însmăltează,
Răcoarea dă viaţă şi stelile albesc.

Turme, cai, dobitoace la apă se coboară,
Clopote bat, se scutur, cu-al dimineţii zvon;
La vâjâitul morii undele se-nfăşoară,
Deschis e ochiul zilei acum pe orizon.

La citera Matildei

Ce deget vă atinge, o, coarde dureroase?...
Ci nu e-el vostru gemet ce inima-mi străbate,
E palpitul vivace, e virginal suspin
Ce scapă dintr-un suflet, şi voi îl repetaţi

Ca firele electrice, şi spuneţi şi durerea,
Şi bucuria-ntreagă, şi inocent-ardoare,
Şi pacea inocenţei, beatitutea-ntreagă
Prin vocea armoniei şi repede puritate
Pe aripe serafice.

La Maria

La anul 1834, ian. 1

Un an mai mult s-adună! Delirul tinereţii,
A lui Amor nălucă la cei trecuţi se mîn;
Prieteşugul, pacea, ei mîngîierea vieţii,
Părinţi ai fericirii s-aşază-ntr-al meu sîn.

Profane complimente, suspinuri fugătoare,
Născute în văpaia unui nemernic foc,
Zică că sînt aievea visuri amăgitoare,
Junia nepăţită, al uşurinţii joc!

Soţ, tată plin de rane ce încă sîngerează,
Tovaroş bucuriei ş-al timpilor scîrbiţi,
El, o, soţie dragă! el vine de-ţi urează:
Ani veseli, ani de pace, ani mulţi, ani fericiţi!

La o mireasă

Ce nume ai, copilă? Mireasă ori regină?
Căci în momentul ferice Amorul te-a creat
Din graţia cerească în ziua mult senină
De primăvară dulce ce-n chipu-ţi a-nsemnat.

Imenul p-a ta frunte şi-a pus coroana sa
Şi rozele ei rumeni îşi pierd a lor culoare
Pe lîngă feciorească purpurea caandoare
Pe care mii de graţii surîd în faţa ta.

Frumoasă eşti ca viaţa fecioarei adorate.
Poetul îţi urează noroc strălucitor
C-a ochilor tăi raze şi zile-nseninate,
Ca tine de frumoase, şi nencetat amor.

Din soţ la fii, la fiice, din fii la strănepoţi,
La Dumnezeu, virtute, la pacea conjugală,
Să-ţi coruneze fruntea virtutea matronală
Şi-n adevăr regină să te cunoască toţi.

Anatolida sau Omul şi forţele

I. Empireul şi Tohu-Bohu

Înalt, mai sus de ceruri, la locul nemuririi,
În sfânta atmosferă luminii celei vii,
De unde-emană viaţa; şi râul fericirii
Adapă, răcoreşte cereştile câmpii,

Şi spiritul agapei burează ambrozie
Şi-nmărgărită câmpii eternei beatituţi,

Spre-a creşte-haritatea, angelica tărie
Din care purced pacea, divinele virtuţi;

Pe muntele de aur, în stânci de adamante,
Cu pulbere de stele, verzit de imortali,
Umbrit de cedri-eterii, florat de amarante
Şi unde se dezvoltă virtuţile florali;

Acolo unde-adie zefirul de clemenţă
Prin arborii ştiinţei ce *Domnul! Domn!* şoptesc
În quietutea naltă d-amor, de inocenţă,
La râuri de viaţă ce *Domn!* iar murmuiesc;

Pe culmea astui munte, sub tinda-omnipotenţei,
Înconjurat de angeli, puteri de serafimi,
Acolo este tronul divinei providenţei,
Pe mii de miriade de repezi cherubimi.

Cerească armonie organe mii răsună;
Poeţii-eternităţii, serafi întraripaţi,
Sub degete d-auzuri vii arpele înstrună,
Răpiţi în adorare, de Domnul însuflaţi.

Fiinţe de simţire, cu totul de vedere,
Contemplă în mirare p-eternul Iehova,
În marele panhymniu, în sfânta preveghere
Întreg nemărginitul răsună: *Osana!*

P-acelaşi tron, d-a dreapta, născut în preştiintă
În sânu-eternităţii, de angeli nevăzut,
Etern era şi Fiul, cu Pater d-o fiinţă,
Ca dânsul fără margini şi fără început.

Când pater al puterii, voind să-l glorifice
Ca un moştean al gloriei, ca Verb şi creator,

Puteri, virtuţi într-însul să se identifice
Şi-ntr-însul să cunoască p-al lor începător,

Cereşti, eterii trombe în spaţiuri răsună,
Puteri, tării de angeli svol repezi, lin se pun;
În juru-Omnipotenţei miniştrii toţi s-adună,
Atenţi în tot amorul, ascultă, se supun,

Văd toţi pe Fiul gloriei l-a Patrelui său dreaptă
Şi cunoscut se face Cuvântul peste tot;
La vocea-i mundiferă creaţia aşteaptă
Şi laudă, mărire din arpele lor scot.

Şi spirite, şi geniuri, şi minţi ce nasc ştiinţă
Se-ntrec să se închine la Marele Cuvânt,
Prin el să se-ntregească în toată-a lor fiinţă
Şi-ntr-însele să cheme al lui coborământ.

O nouă sărbătoare în ceruri se serbează;
Trag toţi cu-ardoare sfântă, aduc carul cel viu
Ce splende de lumină şi de ştiinţi derază.
Pe dânsul se aşează Divinul Verb şi Fiu,

A lui de flăcări roate iau drumu-ntraripate;
Sunt cherubimi prea repezi ce-n mii de ochi lucesc;
Orele-eternităţii la dânsul înhămate,
D-apocalipse duse, spre secoli propăşesc;

De angeli miriade preced şi îl urmează,
Şi carul naintării propasă ne-ncetat,
Din iute în mai iute, şi-n calea-i însemnează
Al lumii plan simbolic, d-atunci predestinat.

Tăria înconjoară în sfântă armonie
Şi cerurile toate de glorie se-mplinesc;

Dreptatea, adevărul, ştiinţa, bucuria
Răsar într-a lui urmă şi cresc şi se-nmulţesc.

Iar spiritele-ntr-însul, prin tragerea centrală,
Celebră imeneul, arzând ca mii de sori,
Fiinţe mii într-una în nuntă-universală,
O flacără din flăcări, volvoare din volvori.

Al păcii spirt e una cu-al dragostei, blândeţii,
Al dragostei ş-al păcii într-una se unesc
Cu al inteligenţei ş-al naltei frumuseţii,
Şi toate iar în Domnul şi cresc, şi vieţuiesc.

Tot este viu în ceruri şi totul e viaţă,
Ş-o sfântă armonie ş-o unitate fac;
Un plan e tras d-atuncea, şi totul ne învaţă
Că sufletele noastre tot astfel se înfac.

Tot astfel se mărită, tot astfel se-mpreună,
Aşa purced şi astfel solia-şi împlinesc;
Aşa-ntr-a lor agape ca flăcări se adună
Şi tot aşa ca raze la centru se unesc.

Astfel Fiul Puterii în glorie naintează
Din margine la alta, în drum triumfător;
Iuţimea naintării prin şoapte cuvântează
Şi vine iar de şade pe tron imperator.

Se umple tot de glorie, de laudă, mărire,
Un singur cap arhangel rămâne nemişcat;
Distat în deitate, putere, fericire,
Iar ca ministru-al cerului, el singur protostat.

Onori şi nemurire, tărie, libertate
Avea în cele nalte, de tot se bucura;

Ci cum văzu Cuvântul, a lui divinitate,
Îl dezvoltă în sineşi, şi greu îl apăsa.

Sta mut marele-arhangel, cu degetul la gură,
Sta neclintit la postu-i şi buzele-şi muşca,
Fierbea trufia-ntr-însul, fierbea friguri de ură,
D-a tâmplelor bătaie ochi, faţă se roşea.

Oribilă durere de frunte îl cuprinde
Şi fruntea i se umflă, nu-l mai încape loc;
În cugetu-i prin ură concepe şi s-aprinde,
Turbează apostatul, o spumă e, un foc.

Plesneşte al lui creştet. Născu păcătuirea;
Frumoasă şi ridentă îi svoală împrejur,
Arhangelul răsuflă, resaltă-n el simţirea,
Se-ncântă d-a sa filie întâiul duh sperjur.

Se înamoră; ea îl răpeşte,
Şi mii de angeli o numesc sor',
La toţi ea râde, ascuns fior
Pe toţi petrece. La toţi clipeşte,
Pe toţi provoacă, la toţi se-ntinde,
Cu toţi e dulce, ochii-i vorbesc;
Şi cap, şi inimi la toţi aprinde,
Ard de plăcere, tremur, doresc.

Ce mare şi teribilă la angeli încercare!
Pe cine frumuseţea-i nu l-ar fi tulburat?
O filie d-arhangel, născută-n cugetare,
O femine în spirit! Frumosul încarnat!

Răpindă, graţioasă, plăpândă,-amăgitoare,
Şi umede şi rumeni dulci buzi de Lucifer,

O faţă de speranţă şi mâini prea dătătoare,
Un viitor ferice frumoşii-i ochi ofer.

A sexului ei graţii inspiră voluptatea
Şi farmec peste farmec în corpu-i aerin;
Mişcarea ei seduce ca însăşi libertatea
Şi-n faţa ei străluce ca fulger în senin.

Cochetă fără margini, cerească curtezană,
Încatena voinţa, pe toţi îi captiva,
Şi toţi în ea văzură de cer o suverană;
Spre-a-i merita favoarea a-mpărăţi dorea.

La toţi le vine-n minte a-şi pune rezidenţa
Mai sus de tronul păcii ş-a se-ndumnezei,
A-şi însuşi, a smulge pe seamă-şi providenţa
Şi sceptrul preatăriei spurcat a mânui.

În spiritul tiranidei strigară: *Libertate!*
O mască-amăgitoare infamei tiranii,
Iar boltele eterii răsună: *Strâmbătate!*
Din margine la alta trosnesc din temelii.

A reuşit cocheta; dar ţipă,-ngălbeneşte,
L-al său părinte-aleargă, şi ochii îi sclipesc,
Şi tremură la sânu-i, de el strâns se lipeşte,
La piept şi el o strânge, şi-ntr-una se unesc.

Bubuie cerul, se scoală Împăratul;
Duduie eterul, că pasă urgia;
Fulgere, vâlvoare în spaţiu şerpuiesc;
Focul se-ntinde, curăţă păcatul.
Marea-exploziune arrestă-eternitatea;
Saltă firmamentul şi sorii se spăimântă,

Cugetul de crimă pe unde se-ntinde
Tot desfigurează, ca trăsnet încinde;
Foc negru şi roşu lumina se preface,
Plumb e uşurinţa şi cerul se desface;
Cad rebelii-n spaţiu şi vâjâie căzând,
Haos, abis mare-i aşteaptă căscând.
Pică şi se schimbă pe cât trec din cer
Capete de angeli, de demoni picioare,
Aripă cerească una se mai vede,
Alta infernală la vale-nnegreşte,
Monstru la alţi capul în abis precede
Tălpile, lumină în cer mai luceşte.
Neagră, fumegândă acum sunt volvoare,
Nume, suvenire din ceruri le pier.

Se-nchide empireul. Ca fulgerul străluce
Un gladiu de flăcări ce ţine Mihael,
Ce miriade d-angeli comandă şi conduce,
Şi pacea le anunţă prea blândul Gabriel.

"Cu tremur şi teroare să stăm pe loc, cu frică,
La toţi atenţiune! Căzutul e Satan!"
Satan! răsună cerul, *Satan!* se nalţă, pică
Satan! din sferă-n sferă, şi-n haos urlă — *AN!!!*

Cu mult este mai mare căderea spirituală,
Şi nu pot fi cuvinte a se asemăna
Cu oricare cădere ce e materială,
E mică-asemănare concret a se-arăta.

Când aste întunerici de lumi nenumărate,
Nestrămutate astre şi sateliţi, planeţi
Ce-şi ţin ale lor giruri prin căi preînsemnate,
Sori, centre parţiale, spăimântători cometi,

Când toate s-ar exmulge din marea concentrare,
Ieşind din a lor axe, şi nu s-ar mai ţinea,
S-ar precipita-n spaţiu spre-eterna lor pierzare
Şi una peste alta zdrobindu-se-ar cădea.

Ast uiet ce ar face totala-anomalie,
Amestecul, ciocnirea, zgomult material,
În ceartă elementele, cutremur în tărie,
N-ar face-atâta uiet ca-ast zvon spiritual.

Ca soarele de mare, mai mare între stele
Şi stinşi d-a lor lumină ca Urius, Titan,
Aşa cad legioane de spirite rebele,
Moloh, Baal, Asmode, Dagon, Rimnon, Satan.

Cad repezi nouă zile; căderea se-ndesează,
Din regiune-ntr-alta mai repezi vâjâiesc,
Se-ntoarce fiecare spre ceruri, să mai vază,
Şi trăsnete-nmulţite din urmă îi ajung.

Cad unul peste altul, ruine spirituale,
Şi se resping teribil, în spaţiu se-ntind;
Minţi, spirite stupide, perverse şi fatale,
Ca flăcăre în vortici tot haosul aprind.

Şi cad căzând ca mintea, s-afundă în turmente,
Vârteje ascuţite, şi tot se ascuţesc,
Şi şuieră vâlvoarea ca lupta-n elemente,
Şi negri, cât s-afundă, cu-atâta se negresc.

Plesneşte universul, abisul se despică,
Tartarul se deschide; de foc un ocean
Se-ntinde fără margini, şi demonii tot pică,
Cei mari tot mai nainte, din toţi mai greu — Satan.

Acesta, ca alt soare, şi încă şi mai mare
Şi repede ca mintea, cu uiet ajungând,
În Tartar urlând cade, s-afundă ca-ntr-o mare,
Cât universu-n spaţiu deschide volborând.

Se varsă, stropesc flăcări, ca insola răsare,
Lăut în focul gheenei, ca-n jurământ fatal,
Uimit scutură capul, se-neacă de turbare
Şi grinţă la cer dinţii teribil, infernal.

Cu-acelaşi zgomult cade şi Belzebuth, Astaroh,
Talmuth, Hamos, Asmode, Dagon, Mamuth, Baal,
Astoret, Isis, Orus, Moloh, Balmol, Briaroh,
Brihmuter, Gorgon, Bulhah, Rimnon şi Belial.

Tartarul zbiară, grinţă şi tremură-n turbare,
Şi ţipete teribili răsţipă, bubuiesc;
Lung urlă şi răsurlă vendictă, răzbunare,
Blestemă providenţa, la ceruri greu hulesc.

Ca unde-ntărâtate când stă o vijelie,
Dezmăsurate unde când grele cad, plesnesc,
Aşa munţii de flăcări, dup-astă-anomalie,
În flisv plesnesc, se nalţă, iar cad şi iar plesnesc.

S-alină-apoi tumultul şi nu mai e vedere,
Profund, mare-ntuneric în mijlocul de foc,
Vârteje de fum negru rotează în tăcere;
Zdrobiţi abia demonii se-ntorc, îşi cată loc.

Şi ce loc să-şi mai afle? în locul de durere,
În locul din afară şi unde nu ajung
Nici pace, nici repaos, nici semne de tăcere:
Exotic întuneric ş-eternul suspin lung?

Când s-ar lua unime în loc de măsurare
O rază de la soare şi până la pământ,
D-aci până la ceruri e mare depărtare!
Unimi d-astă măsură nenumărate sânt.

Sau cât este din centrul al centrelor tăriei
Şi până peste polul şi cel mai depărtat,
De şapte ori atâta principiul fericirii
A-mpins răul din ceruri damnării rezervat.

Aci, stătuţi demonii de lunga lor cădere,
De trăsnetele juste pătrunşi şi sfâşiaţi,
Încep să mişuiască în vasta încăpere,
Într-un noroi de flăcări de tot desfiguraţi.

Juraţi d-atunci la rele, l-a cerului urgie,
D-atunci asupra lumii inventă şi trimit
Invidia, impostura, infama calomnie
Şi morburile toate, păcatul înmulţit,

Corupţiunea toantă, trufia-mpilătoare,
Codarda-ipocrizie, parodiat amor,
Teribila minciune şi moartea destructoare,
Discordii paricide, rezbel ucizător.

Orice flagel al lumii şi orice sacrilege
Şi guerrele civile aicea se încep;
D-aicea screme iadul şi domnii far'de lege,
Popoarele rebele aicea se concep.

II. Imnul creaţiunii

I. Lumina

Ai zis: "Fie lumină!" şi iată, sunt, eterne;
Umplut-am universul ca peplu împrejuru-ţi,
Şi spiritul vieţii se poartă peste ape;
Pătrunsu-s-a abisul d-o mistică ardoare
Şi l-a cuprins fiorii;
Tresare şi concepe. Ai haosului germini
Spre viaţă şi spre nuntă aşteaptă a ta voce.
Materia inertă şi vagă, şi informă
Se pune în mişcare. E plin, plin este cerul
De gloria-ţi eternă, şi peste tot splendoarea-ţi
Prin mine se revarsă suavă, lină, blândă.
Arhangeli ai puterii! voi, Eloimi, la faţă,
Glorificaţi pe Domnul prin operele voastre,
Cântaţi, căci vocea voastră e însăşi armonie,
Creaţie divină.
Ca fulger din tenebre am răsărit lumină,
Lumină creatoare,
Şi-n haos echilibrul şi ordinea se puse:
Tenebrele d-o parte iau numele de noapte,
Şi părţile luminii, din Zeu, se numesc ziuă.
Tot spaţiul se umple, şi timpul ia măsură.
Se face prima seară, se face dimineaţă,
Şi periodu-acesta zi una se numeşte.
Lumină, întuneric, glorificaţi pe Domnul,
În ziuă şi în noapte etern preaînălţaţi-l!

II. Firmamentul

Ai zis să fiu, şi iată, la-omnipotenta-ţi voce,
Din planul preştiinţei extinsu-m-am ca domă
La sfântul tabernacol, nemărginitul templu!

Ţesutu-s-a-mprejiuru-mi catenă-adamantină
Prin care se ţin toate — şi m-a încins tăria.
În tot nemărginitul, în multul nalt de ape,
Mai sus decât zenitul, mai jos decât nadirul,
Sub tâlpile-ţi divine ai zis să fiu tărie
Şi solidar cu toate. Chematu-m-ai pe nume
Şi firmament mi-ai zis.
Dasupră-mi ascindură ca spirit ape vergini,
Şi câte se nuntiră sub mine descindură
Să fie fecundate.
În mijlocul lor, Doamne, m-ai rotunzit ca domă,
Şi cer e al meu nume,
Cuprinsul fără margini omnipotenţei tale.
Te bucură, eterne! princip al frumuseţii!
Căci opera-ţi e mare ş-o recunoşti de bună.

Se face iară seară, se face dimineaţă;
Ai istoriei angeli, în deltele eterne
Înscrieţi ziua-a doua.
Glorificaţi pe Domnul, că sfânt e al lui nume!

III. Apele

Vocea Domnului peste ape,
Peste ape gloria lui.

Puteri primordiale, principe, Eloimi,
La nuntă, la creare sculaţi! suntem chemate;
Prunci-angeli ai răcorii cu aripi diafane,
Lucide ca-adamantul,
Formaţi-vă în rouă, din rouă-n picături,
Din picături-n ploaie, cântaţi şi trageţi danţul,
Descindeţi şi risorgeţi, formaţi fântâni, pâraie,
Luaţi cursul în râuri, sisteme, congregaţii,

Umpleţi şi văi, ş-abisuri, şi mări, pelage toate,
Formaţi de oceane catena prelungită
Şi trageţi, trageţi hora; încingeţi tot pământul,
Scăldaţi-l, fecundaţi-l;
Din sânul vostru iată-l că iese ca mireasă
Din nupţială baie.
S-aude-al picăturii încântătorul timbru
Ca-adamantine coarde de vânt înfiorate;
Fântâne, sorginţi vergini, uniţi susurul vostru
Cu-a râului murmură, cu uietul cascadei,
Cu spumegosul gemet fugoaselor torente,
Cu gravul flisv al mării şi-al valurilor muget,
Pangosmie-armonie!

Să lăudăm pe Domnul din cele preaînalte
Şi cele mai profunde!
Ca tunetu-a lui voce răsună peste ape;
A zis şi, iată, suntem.
Cât e de bine, Doamne, când tu zici că e bine!

Apari ca o mireasă, o, Mater Terră sacră,
Prepară-te de nuntă;
Pe creştetul tău pune a munţilor coroană,
Plini d-aur, de rubine, smeralde, iacinte,
Safire, adamante, de-ntregile-ţi tezauri.
Ai munţilor nalţi cedri, dumbrăvile-ebenine
Şi fructidorii arbori adorni de multa floare:
Sunt brunele-ţi cosiţe, regala-ţi capellură;
Aromele lor toate — cosmeticele tale.
Să înflorească pomii, să-şi dea ale lor fructe,
Să germine-n tot locul şi iarba, ş-orice plantă,
Dezvolte-se-orice floare, răsfire-se mirosul,
S-adoarne, să profume talamul tău de nuntă;

Şi aşternutul candid amorurilor tale
Întindă-se-n tapete, arhetipe modele
De orice ţesătură, de orice adornare.
Ai graţiilor angeli, formaţi cununi, festoane
Spre marea sărbătoare.
  Cântaţi, flori, bucuria şi lăudaţi pe Domnul
Pe idioma voastră, vă exalaţi profumul
Spre ceruri ca tămâie. Formaţi sublime-acorduri;
    Armonie d-arome.
  Natura este-n nuntă, serbare-universală.
La germinare, plante, ş-eternă propagare!
Pe generi şi pe speţii vă daţi a voastre fructe
Cu propria sămânţă ş-a lumii abondanţă.
Glorificaţi pe Domnul, c-aroma vă e imnul
Şi sacrificiu fructul.
Eternul se complace în existenţa voastră,
    Contemplă— şi e bine!

Şi iar se face seară, şi iarăşi dimineaţă,
În deltele eterne se-nscrie ziua-a treia.

IV. Astrele

  A zis şi, iată, suntem luminători ai lumii.
Strălucitoare heliu, sori, principi de lumină.
Focare arhicentre de raze, de splendoare,
Planeţi, astre, luceferi, sisteme de lumină,
Să lăudăm pe Domnul!
  Spre luminarea zilei, spre luminarea nopţii
În firmament ne puse drept candele de aur,
În templul său cel mare,
A fi imagini însăşi nespusei lui splendoare:
  Reprezentaţi pe Domnul, naraţi a lui putere

Şi gloria-i divină prin legea ce vă puse.
Lumina vă e vocea, prin ea vorbiţi vederii;
În cursul periodic vă exprimaţi cuvântul,
Distingeţi între vară, distingeţi între iarnă,
La timpi, la ani, la zile fiţi semne nemutabili:
Aceasta va e legea.
Armatelor de stele, străbateţi firmamentul,
La veghiele voastre glorificaţi pe Domnul
În tot nemărginitul, fiţi eho l-a lui voce,
Căci zice că *e bine*.

Se face iară seară, se face dimineaţă;
În tablele eterne se-nscrie ziua-a patra.

V. Peştii şi păsările

A Domnului iar voce răsună peste ape,
Şi aerul şi marea se umplu de viaţă,
Dau ramuri zoofite, polipii iau simţire,
Se umple tot abisul, cuprinsele marine
De lucitorul nacru, de candidele perle,
De rumenul coraliu.
Înoată peştii-n ape, în aer păsări svoală
Şi, binecuvântate d-omnipotenta voce,
Tresar de bucurie, celebră fiecare
Amorurile sale,
Spre-eterna propagare şi varia-nmulţire
De generi şi de speţii.
Cântaţi, din aripi bateţi, fiinţe svolătoare,
Nălţaţi la ceruri imnul prin cântecele voastre;
Voi, notători, asemeni jucaţi-vă în ape,
Umpleţi cuprinsul mării, câmpiile eterii;
Sunt binecuvântate a voastre tinereţi

Şi candide fiori.
L-aspectul vostru Domnul exclamă că *e bine*.

Şi vine iară seara, se face dimineaţă, —
Se-ncheie ziua-a cincea.

VI. Animalele pământului

La viaţă, la lumină,-n sus orice suflare,
Luaţi formele voastre, de la insect şi vierme
Şi pân' la patrupede ce paşteţi câmpi, dumbrave,
Şi până la sălbatici ale pădurii fiare;
Ieşiţi pereche toate în masculi şi în femini,
Serbaţi nuntele voastre, vă propagaţi în secoli
Pe generi şi pe speţii, vă reproduceţi semeni,
Nutriţi, vă creşteţi puii ce îşi aşteaptă cuibul
Întâi la sânul vostru ş-apoi la al naturii,
Ospăţ universale ce-ntinde providenţa
La tot ce e viaţă, la toată răsuflarea.
S-a pus şi vouă lege, urmaţi dup-a ei voce,
Vă înmulţiţi şi creşteţi, glorificaţi pe Domnul
În varii idiome, după natura voastră,
Căci, binecuvântate, aveţi o providenţă
Ce-i place să vă ţie, şi zice că *e bine*.

*

Cap-d-operă la toate, la vocea-omnipotente,
Drept în picioare omul apare ca un rege;
Contemplă universul, cer, soare, lună, stele,
Şi parcă va să svoale, în sus să-şi ia avântul.
Se uită împrejiuru-şi, contemplă munţi, văi, câmpuri,

Şi tot care germină, şi tot care răsuflă,
Şi flori, şi păsărele, şi arbori, ş-animale,
Şi tot ce este-n mare, şi tot ce svoală-n aer;
Din toate omul simte misterioasa voce
Ce-i spune că e tipul, imaginea divină.
Contemplă, se contemplă şi Zeul, ca şi omul:
În sus se uită unul, ardică la cer fruntea,
Umana-inteligenţă simte pe Zeu în sine,
Iar Creatoru-şi vede în om asemănarea
Şi se dilectă-ntr-însul. "Creat-am pe om, zice,
Imagine divină, asemănarea noastră.
Vă înmulţiţi şi creşteţi şi dominaţi pământul,
Vă bucuraţi de dânsul, a voastră-avere este,
Al vostru eritagiu; şi tot ce e pe dânsul
De domni să vă cunoască."
  Ci, rege peste toate, de ce omul e singur,
Când tot care viază şi simte şi se mişcă
Îşi are şi soţia? Tot animalul este
Un individ în parte, pereche — două corpuri,
Iar omul e androgin, consoartea lui e-ntr-însul,
În sânul său o poartă, la inimă-i palpită
Ş-o simte că viază. Bărbatul şi femeia
E el şi ea-mpreună, aceeaşi creatură,
    Acelaşi corp şi carne,
Vivificaţi d-un suflet, trăind aceeaşi viaţă.
Amorul lor nu este unirea întâmplării,
Atracţia ce trage pe vită către vită;
E naltul, suveranul amor al providenţei,
Serafica ardoare ce suflete mărită --
Ş-aci transpare Zeul.
  Înalta Beatitute, văzându-şi a sa faptă,
Într-însa se dilectă ş-exclamă: *bine foarte!*

Se face iară seară, se face dimineaţă;
În deltele eterne se-nscrie ziua-a şasea,
Şi-ndată Creatorul reintră în repaos.

VII

Cât eşti de mare, Doamne! şi cât de admirabili
Sunt operele tale!
Glorificaţi pe Domnul, puteri, Eloimi, angeli,
În arpele serafici cântaţi, preaînălţaţi-l;
În cer şi pretutindeni răsune osana!
Lumină, întuneric, puteri şi elemente,
Seri, astre şi luceferi, răsune firmamentul
De laudele voastre,
Pământe, trage danţul în cercul horei tale
Şi tot ce este-asupra-ţi ardice a sa voce
Şi rugă către ceruri. Ai munţilor nalţi cedri,
Plecaţi al vostru creştet, vă înclinaţi, o, arbori,
Şi plante câte sunteţi, verdeaţă, pom şi floare,
Nălţaţi profumul vostru.
Tot ce viază-n mare şi tot ce svoală-n aer
Şi pe pământ se mişcă, şi om, şi animale,
Pe idioma voastră, pe limba-şi fiecare
Uniţi vocile voastre, şi cerul, şi pământul
Răsune *osana!*
Materie şi minte, cântaţi lauda mare,
Cântarea creaţiunii, panhimniul fiinţei!
Cântaţi ziua a şaptea, a Domnului zi sfântă:
Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul, omnipotent eternul!

Plin este timpul, locul, plin cerul şi pământul
De gloria-i divină!

III. Viaţa sau androginul

I

Se completară toate, şi cerul, şi pământul,
Ş-adornamentul lor.
Era grădină mare cum n-a mai fost vrodată;
Era-n edenul păcii plantaţie divină,
Terestru paradis.
Acolo fu pus omul, ca-n sânul fericirii.
Şi rege peste toate, de toate a dispune
Şi a se bucura.
Ca un străin şi singur, uimit, fără să ştie
Nici cum, nici unde s-află, nici d-unde-aci venise,
Sta jos pe flori, pe iarbă şi răsuflând profumul
În dulce reverie.
Se uită, vede lumea pe cât vederea-ajunge,
Şi-n toate câte vede nu ştie să distingă
Departele d-aproape, distanţa-ntre obiecte.
Se pipăie şi simte senzaţiune dublă:
De pune la ochi mâna, el simte totdodată
Cu mâna şi cu ochii; de îşi atinge fruntea,
Simţirea-i e-ndoită: şi-n degete, şi-n frunte;
De-şi pipăie genunchii, asemenea simţire,
Asemenea cu pieptul, cu membrele lui toate.
D-atinge-mprejiur iarba, de ia în mână floarea,

Nu simte tot asemeni ca-n prima pipăire:
Prin degete pricepe, nu însă şi prin floare.
Ardică la cer capul, şi soarele îi pare
Că-n ochii săi străluce, şi-ntinde iară braţul
Să ia soarele-n mână. Ci sare în picioare,
    Că soarele-e departe.
Asemenea cu munţii, asemeni cu dumbrave,
Cu pomi, cu flori, cu fructe, voieşte să le-atingă
Cum s-a atins pe sine, cum cele dimprejiuru-i,
Se mişcă şi cu pasul, se-ncearcă să le-ajungă,
Să măsure distanţa cu-a tactului simţire.
Ca ochii la lumină, aşa i se deschide
La minte cugetarea, şi-ncepe a distinge
Între aci ş-acolo, între subiect ş-obiecte,
Pe sinele său propriu din tot ce nu e sine.
La început crezuse că toate era-ntr-însul.
  Când vine pruncu-n lume, abia condus, cu anii
Ajunge să cunoască în stadiul prunciei
Şi al copilăriei, în anii-adolescenţei
Câte, ajuns în floare, ca june le cunoaşte
Şi judecă şi ştie. Cu-ncetul se deprinde
    Cu orice cunoştinţă.
Iar primul om apare din mâinile divine
Întreg şi deodată plin de vigoare, june,
Apt d-a distinge-ndată din rău şi dintre bine,
Şi mintea-i se dezvoaltă în câteva momente
Cum nu se mai dezvoaltă la noi, posteritatea,
    Cu anii şi cu secoli.
Începe să se mişte, voieşte a cunoaşte,
Atinge şi numeşte obiectele pe nume.
la plantele d-a rândul, se uită la văi, dealuri,
La râuri, la fântâne, la câmpuri, la dumbrave,

În toate se-nţelege şi dup-a lor natură
Prin nume le define.
Cu toate se cunoaşte, cu tot care vegetă,
Cu tot care viază, cu pasăre, cu vită;
Şi-l recunosc iar toate de domnul lor şi rege.
Pe dinainte-i toate, voioase, fără teamă,
Perechi şi după speţii trec rânduri spre-nchinare,
Trec păsări, păsărele, şi ciripă şi cântă:
Cu soţu-i filomela, şi amoros columbul
Cu tânăra columbă, fidela turturelă
Cu soţul vieţii sale,
Berbecele cu oaia, junicea lângă taur,
Cu-a sa lionă leul, şi tigrul cu tigresa.
Ienă, lup şi vulpe vin umili înainte-i,
Cu limba îi sărută picioarele şi mâna,
Se tăvălesc, se joacă, şi-arată bucuria,
Spre semn de mulţumire, luându-şi al lor nume.
Şi trec l-a lor păşune şi jocuri inocente:
Junicea cu liona sunt bune vecinele,
Cavalla pe tigresă voioasă pune nara,
Tigresa pe cavallă c-o labă pufulină
O mângâie uşure, şi mutual se cearcă;
Şi pân' la pisicuţă, cu şoricelu-n labe
Se joacă resăltându-l, ca pruncul cu o minge.

II

În toate omul simte nespusă bucurie,
Şi cerul, şi pământul îl pune în extaze.
Frumoasă-i pare lumea, şi Cosmos o numeşte
(De marea-i frumuseţe), divin adornament.
Ci n-are cui să-mpartă nici marea bucurie,
Nici cuget, nici plăcere, căci e cu totul singur

Şi n-are sie semen.
E om, şi n-are oamă, ca leul o lionă,
Ca turturelul soaţă. Cu toate-acestea simte
O voce-interioară, misterioasă voce
Şi tânără, ce-i spune că nu e, nu e singur,
Că poartă un alt sine în sinele său propriu,
Ce-n sânul său viază, la inimă îi bate,
Cum simte mama-n sânu-i când saltă embrionul;
Ea ştie că într-însa începe o viaţă
Din propria-i viaţă ca un depozit sacru,
Ea ştie că e fructul amorurilor sale,
Obiectul adorabil ardorilor materne.
O ştie cum ştiură în sus d-atâţia secoli
Şi tânăra ei mamă, cum a ştiut bunica,
Străbunele-n sus toate, cum ştie-orice femeie;
Iar primul om şi mire, augustul nostru pater,
De unde-avea să ştie ce saltă şi s-agită
În sânu-i, l-a sa coastă, de inimă aproape?
Nu ştie, ci resimte că nu se află singur;
Şi-n neastâmpăr straniu dorinţe-l înfioară,
Se-mbrăţişează singur şi amă cu ardoare
Şi nu ştie ce amă... Se înamoră-n sine
De cel mai inefabil, legitim amor propriu.
Suspină şi se simte ferice-n suferire,
Îşi rătăceşte paşii şi cată-n neastâmpăr.
Se pune spre repaos sub arbore la umbră.
Uimit ca în extaze, adoarme cum dorm pruncii,
Ca-n leagăn de verdeaţă, de tinerele roze,
Şi petrecut de perle unei sudori ferice.
În somn, ca-n aromire, ca şi cum e aievea
Când omul dulce doarme şi simte şi aude
Câte-mprejur se-ntâmplă, apare o fiinţă

Augustă, radioasă. Era Divinitatatea.
În formă de-om apare, cărunt şi venerabil
Şi plin de bunătate. S-apropie afabil
Şi pune a sa mână pe coasta lui din stânga.
Atoatecreatorul operator devine
Şi blând desparte coasta şi uşurel o smulge,
Ca dintr-un argil nobil spre plastica divină;
Şi o desparte astfel precum desparte Zeul
În faptele-i divine, să dea viaţă nouă
În loc de a distruge.
  Profundă este plaga, şi omul simte dorul;
Ci dorul este dulce ca dorul ce provine
Din mâna providenţei, ca dorurile-agapei.
Cine-a simţit amorul o ştie cât de dulce
Îi este şi durerea. Sub mâna creatoare
Se-nchide-ndată plaga, cum vine la loc apa
Când mâna se afundă să ia dintr-însa parte.
Sub mâna creatoare palpită caldă carnea
Şi coasta se mlădie. Într-însa Zeul suflă.
Mai mult decât viaţă, amorul divin suflă.
Şi edifică Domnul acea vitală coastă
Ce din Adam luase, ca templu, în femeie.
Cum iese creatura din mâna creatoare,
Suavă se mlădie şi moale se-angeliză,
Şi Dumnezeu, văzând-o, din graţia-i cea mare
    O şi numi *muiere*.
  Când ne tot spun poeţii de fabula Minervei,
De creierii lui Joie, d-a lui cefalalgie,
De marea-ndemânare la meşterul Vulcan
Şi de severitatea, de candida belleţe
A verginei Pallade, ce copie obscură,
Ce palidă-imitare după originalul

Al omului arhetip! Şi ce e de poetic
În cea grotească armă, a lui Vulcan secure,
Cum şi-ntr-o amazonă coifată,-mpăvăzată,
Săltând toată armată din creştetul lui Joie,
Cum iese o păpuşă săltând dintr-o cutie?
Divina noastră Evă --şi Eva e viaţa,
Cui mai târziu şi Ebe îi ziseră poeţii,
Juneţe, re-nnoire, viaţă în splendoare —
Divina noastră Evă, în toată nuditatea,
E tot ce e mai nobil, mai graţios, ferice,
Mai adorabil... însă curând şi vom vedea-o,
Căci iat-o că dispare, precum dispare Zeul,
Şi omul se deşteaptă din dulcea aromire.

III

La umbră, lâng-un dafin, ca p-un aşternut moale,
Pe iarba mlădioasă cu flori îndamascată,
Ca pruncul într-un leagăn dormea prima femeie,
Cu tâmpla p-a sa mână, sublimă de inocenţă,
În toată nuditatea divinelor ei graţii.
Ca peplu peste corpu-i se răsfira în raze,
În unde de lumină, cosiţele-i de aur
Şi-i coperea d-a lungul augusta nuditate
Şi sânul d-alabastru şi braţele-i rotunde.
Pe frunte-i o sudoare de perle transparente
Şi un surâs pe buze, c-al pruncului ce doarme,
Spunea de beatitutea a unui vis ferice.
Susurul apei vie fântânii de aproape,
Murmura frunzăturii, cântarea filomelei
Ş-a vântului suflare ca un fior pe frunte-i
Din somn o deşteptară. Deschide la cer ochii.
Se uită împrejuru-i; nu ştie unde s-află,

Nu ştie d-unde vine. Se scoală în picioare,
Se pipăie, tresare l-al degetelor carmen,
Şi-n repedea mişcare, în gestele-i naive,
I se răsfiră părul; şi părul atingând-o,
O dulce-nfiorare d-a lungul o cuprinde.
Din toate câte vede, pe flori îşi pune ochii;
Şi-ncepe a culege, şi pasă înainte
Săltând din floare-n floare.
  Din multele fântâne curgea limpede apă
Şi-n râurile limpezi se aduna-mpreună,
Formând ca o câmpie lichidă, cristalină,
Ca cerul de albastră şi lucie şi lină,
Cât celesteu s-ar zice. La lucida lui faţă,
L-a arborilor umbră atrasă de răcoare,
Şi-ndreaptă-acolo paşii. Şi vrând să se aşeze,
Plecându-se spre apă, apare drept în faţă-i
O formă-ncântătoare. Se-ntinde să se uite,
Se-ntinde ş-acea formă. Tresare, se retrage,
Şi forma se retrage. Revine încântată,
Ridente-ntinde braţe, revine iar şi forma;
Ridente-ntinde braţe, şi braţele întinse
Ating, tulbură apa....
  O astfel de-ntâmplare, şi unică în lume,
D-a se mira în apă ş-a se vedea pe sine
Ca însuşi într-un specol, şi făr-a şti că este
Imaginea sa însăşi, şi făr' a-şi da cuvântul
De câte i se-ntâmplă, n-a mai putut s-advie
Decât primei copile, ce, singură sub soare,
Nu mai văzuse încă imagine umană;
Ş-apoi atât de bellă, atâta de perfectă!
Acesta e-adevărul, acesta prototipul
D-o scenă-atât naivă ş-atât de graţioasă.

Iar fabula antică d-a lui Narcis fântână
Şi de înamorarea a lui cu sine însuşi
E palidă minciună, contrarie naturii.
  Revine iară Eva şi-şi vede iar ritratul,
Se înamoră-ntr-însul, şi vana ei ardoare
O face să s-arunce şi-n braţe să-l apuce.
Se scaldă-n apa rece şi, neaflând nimica,
Rămâne-extaziată, cu totul disperată
Din apă se retrage.

IV

  O voce-interioară o face să dorească
Să-şi aibă o soţie ca forma ce văzuse,
Şi inima îi bate d-amor şi de speranţă.
Era preocupată d-obiectul ce-o-ncântase,
Era înamorată de bella ei figură.
Noi nu putem descrie acele frumuseţi,
Ci-n câteva cuvinte.
  Ne tot vorbesc de angeli, ne tot deping la angeli
Sculptorii şi pictorii, poeţii-ntr-a lor vervă.
Să mergem la sorgintea-i de vrem să ştim frumosul.
Atoatecreatorul, principul frumuseţii,
Din graţia divină când trase idealul
Belleţii absolute, imaginii divine,
Prin mâna-i creatoare-l înfiinţă în faptă
Şi-n plină realitate prin om, a sa făptură,
Şi toată frumuseţea o puse în femeie,
În verginea primară. Frumoasele din secoli,
Ce-au apărut oriunde şi au să mai apară,
Cântatele lor graţii, proporţiuni simetrice,
Faimoasele belleţe într-una adunate,
N-ar întregi o Evă (ce cuprindea în sine

Ca-n germene tot sexul), cap-d-operă-a naturii
Şi filia dilectă divinei frumuseţi.
  Mulţi ochi s-asemănară cu-a cerului culoare,
Cu sori şi cu luceferi; ci, d-aţi avut nainte
Doi ochi ce adorarăţi şi razele-amoroase
De v-au pătruns vrodată, ce v-a păsat atuncea
D-a cerului culoare, de soare, de luceferi.
Pe lângă căutarea dilectei ce vă face
Să ştiţi ce e viaţa, ce este fericirea?
Ce comparare-ncape între-acei ochi şi soare?
De ştiţi d-acea extaze, nespusă fericire,
Mulţiţi-o, înălţaţi-o la maxima putere
Şi veţi avea idee de ochii, fruntea Evei,
A nobilei, divinei viragini primitive,
Model de frumuseţe la angelii din ceruri
Când vin ca să reveste imaginea umană.
Acest fel era Eva, comuna noastră mater,
Când de fiori cuprinsă, cu fruntea radioasă,
Cu ochii plini d-ardoare, căta în neastâmpăr
Părerea ce văzuse şi dispăruse-n apă.

V

  În intervalu-acesta, Adam, deştept sub platan
Dup-acel vis ferice, avea tot înainte
Augusta, glorioasa figură creatoare,
Şi mai vârtos fiinţa din coasta lui creată,
Atât de graţioasă, bellissimă şi moale,
Cui i s-a zis muiere; iar numele de Eva
C-o mistică putere îi mângâia auzul
Şi-i încânta fiinţa. Ci fericirea scurtă
A visului trecuse. Trecând şi reveria
Ce-l consola atâta, văzu că e tot singur,

Cu totul solitariu.
Pierzând orice speranţă, ca-mpuns sări-n picioare.
Atunci îl vede Eva: el n-avea-aceleaşi graţii,
Acelaşi aer dulce imaginii din apă.
Era d-o frumuseţe mai forte, mai severă,
Ce, inspirând respectul, atrage şi impune.
Cu bucuria-ndată ş-o teamă o cuprinde,
Căci junele, văzând-o, venea voios spre dânsa,
Văzându-şi idealul. Intimidată, Eva
Îşi strânge sânu-n braţe, s-acopere cu părul,
Şi-ntoarce napoi faţa ca prin instinct de fugă,
Deşi nu-i displăcuse a junelui figură.
În forma lui virilă, în nobila-i statură,
Era plin de vigoare şi plin de maiestate.
Cea gravitate blândă şi seriosul aer
De autoritate intimidă pe Eva
Şi o făcu să fugă.
  Adam, recunoscându-şi obietul adorabil
Al visului ferice, strigă, iuţindu-şi paşii:
"Stai, bella mea dilectă, întoarce-te, o, Eva!
Os nobil, adorabil din propriile-mi oase,
Din carnea mea eşti carne, viaţă din viaţa-mi;
Te cată al meu suflet, fiinţa-mi te reclamă
Ca parte integrantă a existenţei mele,
Să fim întotdauna, precum am fost, un corp."
  Stă verginea, s-arrestă, căci fiecare-şi cată,
Mai mult decât soţia, să nu mai fie singur,
Îşi cată jumătatea din sinele său propriu.
Adam îşi simţea dreptul ce-avea într-ale sale,
Şi Eva datoria, nevoia-mperioasă
D-a reveni la sine, de unde emanase.
Vocaţia spre nuntă era-nnăscută-ntr-însa,

Cu ea venise-n lume, ca şi cu modestia
Virtuţii virginale, ca şi cu conştiinţa
D-a sexului valoare ş-a demnităţii sale.
Întinde mâna, cade l-ardoarea juvenilă,
S-arrestă şi aşteaptă. C-o blândă maiestate
Adam o-mbrăţişează; ea s-abandonă placid,
I se mlădie corpul sub braţul ce o strânge,
Îşi lasă docil capul şi-l pleacă p-ai lui umeri;
Iar sânul de-alabastru în unde i se gonflă
Sub vălul transparente al blondelor ei plete,
Întâmpină ş-atinge şi electriză sânul
Divinului său mire. El tremură ş-o strânge,
La pieptu-i se lipeşte, şi-n sacrul său deliriu
Depune p-a ei frunte nupţialul primul baciu.
Ea îşi ardică ochii şi amoroşi, şi langhizi,
Şi plini de elocinţă, ca raze de lumină
Se pun pe a lui frunte, cu-aceea tinereţe,
Drept dulce recompensă l-ardentea sărutare.
Nici cerul, nici pământul nu-i oferise încă
Ceva mai adorabil! Descoperă într-înşii
Ce n-a putut edenul a-i prezenta mai dulce,
Mai răpitor, mai nobil ş-a-l încânta atâta.
Adam pierde puterea, jos în genunchi se lasă.
Din ast moment începe sub soare adorarea.
Şi-n adevăr, femeia fu viul edificiu,
Însufleţitul templu ce a putut să-nspire
Amor şi adorare, şi pe altarul cărui
Din inimă, din cuget se puse-n olocaust
Al laudei ş-al păcii sincerul sacrificiu.
Lăsa-va omul tată, lăsa-va p-a sa mumă
Şi de a sa femeie lipi-se-va cu suflet,
Ş-un singur corp va face.

. . . . . .
. . . . . .

VI

Se scoală-Adam; şi Eva în braţele-amoroase
Îl strânge cu ardoare; el mai ardent o strânge,
Şi sân la sân ferice se-mparadisă mirii.
Ţinându-se de mână în mutuali afecţii,
Adam duce pe Eva în leagănul d-aproape
De flori şi de verdeaţă. Nici un talam vrodată
Din stanţele regale augustelor mirese
N-avu atâta artă, nici adornare simplă
Cu-atâta maiestate, decor mai admirabil.
Flori, viţe în festoane, cum nu produce arta,
În toată abondanţa, în toată frumuseţea
Suav decora bolta, pereţii şi intrarea,
Extazia vederea şi încânta mirosul.
Pe un tapet de iarbă cu flori presemănată
Se desemna ridente şi roza amoroasă,
Şi candid' iasomie, safranul, iacintul;
Pe aşternutul moale de iarbă ca mătasea
Acante, lăcrimioare, voioase viorele,
Odorifere plante broda talamul nunţii.
Atoatecreatorul, principul frumuseţii,
A fost decoratorul când a plantat edenul.
Conduşi d-al nunţii angel, mireasa cu-al său mire,
Ţinându-se de mână în sfânta nuditate
De care n-avea teamă nici d-angeli, nici de Domnul,
Nici unul despre altul, intrară-n sanctuarul

Misterelor divine şi d-unde-avea să iasă
Întreagă omenirea spre-a popula pământul.
Au fost sacraţi de preoţi, de mâna preaînaltă,
Dodată cu viaţa, venirea lor pe lume,
De patriarhi ai legii conubiului sacru.
  Cine-ar putea descrie nespusele transporturi,
Candoarea virginală şi graţiile Evei,
A lui Adam fervoare, întreaga fericire
Şi-extrema pietate l-a ritului plinire?
Împinşi d-angelul nunţii pe aşternutul moale,
Sunt unul lângă altul în toată inocenţa;
Adam începe ritul; c-o dulce rezistinţă
I se supune Eva şi-n olocaust cede
  A se-mplini misterul.
. . . . . .
. . . . . .

Atuncea împreună, în toată fericirea,
Simţiră paradisul şi-ntreaga beatitute.
  Ca fulger fiori multe cuprinseră pământul
Ş-electrizat revarsă profumul fecundării,
Şi pulberea-auree zefirii o răsfiră,
O spulberă-amoroasă, ia plantele d-a rândul,
Se-mbată în delicii, din floare peste alta.
Se-nfiorară păsări d-amor, de bucurie,
Din aripi, aripioare bătură şi cântară
Şi celebrară ritul misterelor vieţii.
Luceferi, astre, stele şi însăşi casta lună
Aprinseră ca martori făcliile nuntale,
Şi angelii agapei cântară-epitalamul
Şi acţiuni de graţii, d-amorul conjugal.
  În horul astor angeli, o, bard al Albionei,

O, Milton, treci la rându-ţi! De ai pierdut vederea,
Ţi-e inima-n lumină şi geniul în ceruri;
Cu arpa ta de aur celebră imeneul,
Salută ca un vate amorul conjugal
Cu care numai omul a fost dotat din ceruri.

IV. Arborul ştiinţei

I

De este o cădere, a fost ş-o stare cultă
De arte, de ştiinţe, de pace, de dreptate,
D-amor, de armonie, de bunuri legitime,
A fost ş-o fericire.
A Greciei cădere în sine presupune
Ş-o mare naintare, în care înfloriră
Virtuţi, ştiinţe, arte şi drept, şi libertate,
În care se născură ş-atât se dezvoltară
Talente, minţi şi genii, eroi şi legislatori;
A Greciei cădere ne dă să înţelegem,
Din fapte-nvederate, c-a fost a lumii şcoală,
Precum căderea Romei ne-nvederează-n faptă
C-a fost odinioară şi doamnă, şi potente.
A omului cădere de ce să n-aibă-n sine
Aceeaşi însemnare? de ce să nu ne spuie
D-un nalt grad de cultură în care omenirea
A fost ajuns odată şi a căzut la urmă?
Toţi popolii din lume conservă suvenirea
D-o stare foarte naltă din care căzu omul.
Tradiţia îi dete şi forme variate,
Şi nume, după locuri: la unii ev de aur,
La alţii paradise, la mulţi divină eră,

Cereasca-mpărăţie, perfecta fericire.
S-a zis că pe atuncea locuitorii Terrei
Erau mai sus de oameni cu mintea, cu puterea,
Când, domni pe elemente, răsstrăbătea pământul
Şi aerul şi marea, când spaţiul şi timpul
Erau al lor domeniu; perfecta fericire
Sau absolutul bine era a lor avere,
Legitim eritagiu.
Tradiţiuni c-acestea era-n mare credinţă
În Asia întreagă, şi câţi n-ar fi crezut-o
Ar fi trecut de empii, nedemni de existenţă.
Să le luăm d-a rândul, făcând aceeaşi cale
Ce au făcut şi ele prin lumea primitivă
D-a omului cădere.

II

Să-ncepem d-unde-ncepe credinţa despre starea
Acei culture nalte de unde căzu omul.
Aşa de fostul bine, d-antica fericire
Se nară pretutindeni şi-nvederează fapta
C-a fost ce nu e astăzi, un nalt progres în toate,
În care omenirea se bucura ferice
De dreptul la viaţă.
Acea antică eră s-arată, cum am zis-o,
Sub varii, multe forme, sub varii, multe nume:
În Indii se numeşte maharchiane faste,
Căci oamenii d-atuncea erau maharchi pelorii,
Mai mari decât pământul, atotpotenţi ca zeii;
Şi leii, tigrii, lupii, momiţele, asinii,
Şi înşişi peştii mării aveau mai multă minte
Decât regii de astăzi; iar vulpile şi lupii
Se pricepeau mai bine decât toţi fariseii

Spre a-ncela şi-a smulge.
O singură cetate era tot globul nostru;
Maharchii, cetăţenii acestei urbe vaste,
Erau cât universul de mari şi formidabili.
Pe lângă ei pământul era ca o puntură
Şi — o, minune mare! — că ei, maharchi cât lumea,
Cu mii şi milioane se desfăta pe dânsul
Şi bea la ambrozie şi se punea la luptă,
Precum se luptă zeii sau regii până astăzi.
În mijlocul cetăţii, ce-era ca o grădină,
Şi arborul ştiinţei creştea superb spre ceruri,
Nemărginit cu trunchiul. Ca şi ştiinţa însăşi
Se împărţea în ramuri, în crace,-n rămurele,
În secţiuni aparte, capitoli, paragrafe,
Articoli, axiome şi câte-are ştiinţa
Să semene cu pomul.
Acest arbore mare era ca orice plantă,
În jos cu rădăcina, spre cer cu-ale lui ramuri,
Şi rădăcine-ntinse ce sfredelea pământul
Şi străbătea profunde în iad ca nişte pompe,
Cât să spăimânte mintea şi să-nfioare carnea.
D-acolo-şi trăgea sucul şi-l răspândea în fructe
Ca, d-or veni vrodată p-acest pământ şi oameni,
Precum veniră-n urmă, să nu guste dintr-însul,
Căci moartea îi aşteaptă în stirpea lor întreagă,
În toată-eternitatea.
P-acest fel de credinţe şi Brahma, şi brahmanii
Îşi stabiliră siguri şi tronul, şi altarul,
Şi ordinea legală.

III

Un eretic odată, potente cât maharchii,
Arhibrahman din leagăn, sacrat de sine însuşi
Şi suveran pontefice, c-un braţ de naltă forţă
Ia pomul şi, smulgându-l din cele mai profunde,
L-întoarce şi-l înfige cu rădăcina-n ceruri.
Cu ramurile-ncoace spre noi ca nişte raze,
Să-nveţe d-altădată să nu mai sugă moartea
Ca pân-atunci din iaduri, ci viaţă şi lumină
Din cele preaînalte; să crează fiecare
Că cine din el gustă ia viaţă şi putere
Spre a combate forţa ce se credea că este
Ea însăşi absolutul.
D-această cutezanţă se zbucină pământul;
Toţi sfinţii, toţi maharchii strigară: "Sacrilegiu!
Trădare,-apostazie!", căci după dânşii lumea
S-a-ntors, ca niciodată, cu josul său în sus.
Nici Anna-arhiereul, nici doctorul Caiafa,
Cuvioşia toată, cu scribi, cu farisei,
Nu-şi sparseră vestmântul şi nu strigar-atâta
Când încarnat Cuvântul, spre nutrimentul minţii,
Îşi dete al său sânge, doctrina sa divină.
Nici însuşi sfântul papa n-a fulgerat atâta,
Din culmea Vaticanului, urgie şi-anateme
Gând Luther ereticul se puse să proteste,
Altissim să proclame şi voia conştiinţei,
Şi liberul examen.
Era nevoie mare în Indiile toate!
Şi de aci nainte persecutări, martire,
Furci, bende, rugi şi roate, cu moartea toţi să moară
Şi câţi n-au atins pomul.
Ci arborul ştiinţei fu transplantat în China
Cu rădăcina-n ceruri.

P-atunci China, mai simplă, cu totul primitivă,
N-avea atâtea-nvăţuri ca cele de prin Indii;
Chinezii-n simplitate nu se puteau pricepe
Cum mii de universuri, de colosali maharchi,
Putea să se desfete pe glob ca un grăunte.
Au fost auzit însă din tată la alt tată
C-a fost mai dinainte timpi, zile fericite,
În care-şi mânca omul fără laboare pâinea
Şi oamenii cu toţii erau nici viermi, nici humă,
Ci suverani cu toţii, imperatori celebri,
În strictă alianţă cu cele preaînalte,
Căci cerul cu pământul erau ca două sfaturi
Vecine şi amice, în bună armonie.
P-atunci imperatorii (c-aşa se zicea omul)
Pe căi d-argint, de aur, de fier peste tot locul,
Cu trăgători d-aramă vărsând flăcări pe gură,
Mergea unul la altul şi, devorând distanţa
În câteva minute, în ţări prea depărtate.
Iar alţii-n vehicule ca stelele volante,
Cu ipogrifi de flăcări ca fulgerul de repezi
Îţi străbătea prin aer de la pământ la lună,
Din lună drept la soare. P-atuncea toată lumea
Era în fericire, p-atunci erau şi râuri
De miere şi de lapte.
Dar cum, nu se prea ştie, că-ncetul cu încetul
Se tot corupse lumea, şi iată şi căderea.
Spre consolare, însă, advine pomul ştiinţei,
Şi, tot gustând dintr-însul (cum gustă din ştiinţă),
Locuitorii Chinei inventă astăzi una,
Inventă mâine alta; cu corpul şi cu mintea
Se puseră-n travaliu, se deteră la arte,
La măiestrii, ştiinţe; aflară nişte semne,

Spre-a se putea-nţelege cu cei ce sunt departe
Şi cu posteritatea; făcură tipografii,
Hârtia inventară, făcură cărţi sau table;
Ţin mult la industrie, ş-a câmpului cultură
O au drept lucru mare, că ară şi-mpăratul;
Şi le-a rămas credinţa că au să mai ajungă
Tot cum mai fură-odată, nainte de cădere,
Pe drumuri ferecate, cu cai de acioaie
Şi vărsători de flăcări, distanţa să devoare
Şi lumea să străbată din margine la alta,
Şi c-or s-ajungă încă ca-n clipă, ca un fulger,
Apus cu răsăritul să stea gură cu gură
A se-nţelege-n vorbă, ca-n zilele acelea
Ce le numea divine.
Acestea le cred toate, şi încă şi mai multe,
Ci nu se pun să facă, aşteaptă să le vie
De peste mări decindea, din lumea cea mai nouă,
Din ţara lui Franklin.
Căci ei au o credinţă, şi ţin prea mult la dânsa,
Ca soarele, lumina tot de la răsărituri
S-a învăţat să vie, când alţii, bunăoară,
Aşteaptă să le vie de la apus sau nord.

IV

(În secolul de faţă progresul nu e încă
La gradu-n care-n China se crede c-a fost omul
Nainte de cădere; când însă după secoli
Va tot nainta omul, şi dup-o catastrofă
Ar recădea cu totul în nouă barbarie

VIII

Şi-oricând pe el se pune al Domnului nalt spirit.
Iar mitul despre lemnul ştiinţei era încă
În credit între stirpea lui Abraham sau Brahma,
Ci-l nară omeneşte, ca şi cum nu l-ar crede,
Căci prea cu pietate vorbeşte de ştiinţa
Ce Dumnezeu pusese în inima cea dreaptă
Lui Betseel, s-opere şi să arhitectone
A Mărturiei tindă.
  El face istorie din fabula trecută,
El spune că edenul e parte din Asia,
Prin care trece Tigrul, Gehon şi Eufratul,
Şi poate şi-nsuşi Istrul, cui şi Phison se zise,
Grădină ce-avea-ntr-însa Siria,-Etiopia,
Cu Indii împreună, cu ţările-Evilat.
El spune că acolo era stabilit omul,
Cultivator, custode, de mâna preaînaltă;
C-acele mari cuprinsuri, de multa lor cultură,
Era ca o grădină cum nu e azi Europa,
Că omul, mâncând pâinea în toată abondanţa,
Fără sudoarea feţei, ne dă să înţelegem
Machine de laboare ce-au fost liberat braţul
Ş-o mare naintare d-industrie, de arte;
Că-n plină libertate femeia-era consoarte
Mai sus d-o Aspasie, mai sus decât o Sappho,
A lui Pindar emulă, şi, întregind pe omul
Ca demnă jumătate, năştea fără durere;
Că arborul ştiinţei, ca-n orice ţară cultă,
Crescuse-n cea grădină şi prospera d-alături
Cu arborul vieţii.
  Ne spune de o stare de pace, d-armonie
În care azi Europa s-a pus pe drum s-ajungă
Şi d-unde omenirea căzu ca şi Egiptul,

Şi Grecia, şi Roma. C-Adam, ca o figură,
Personifică omul din era de prodige
Culturii primitive, căzut în barbarie.
Şi-n marea lui cădere, lipsit d-orice mijloace,
Lipsit d-orice ştiinţă, de tot ce uşurează
Şi braţele, şi corpul, de orice instrumente,
Redus, precum se zice, într-o informă sapă
De lemn foarte ingrată, şi astfel a-şi susţine
Viaţa cu laboarea, a-şi blestema fiinţa,
A-şi face din femeie o sclavă tremurândă,
Iar din posteritatea-i moştenitori durerii,
Ai gemetului filii.
  Narată pe-omeneşte, tradiţiunea-antică
Ne face să-nţelegem enigma ce agită,
De şaptezeci de secoli, umana raţiune.
Aci s-aude clară a istoriei limbă
Ce-atâta se distinge d-al fabulei haracter,
Ce ne descrie anii şi zilele de aur
Ai evului ferice, atâta de contrariu
Cu însăşi fericirea.
  O viaţă monotonă d-o-ntreagă nemişcare,
Când râurile d-astăzi erau râuri de lapte,
Pâraie curge-miere, când fructele din arbori
Erau poame de aur, şi oamenii la umbră
Şi neatinşi de soare stau răsturnaţi ca pruncii
În leagăn de mătase, făr-a mai şti de mâine,
Şi arborii de sine plecau ale lor ramuri
De fructe încărcate, ca muma ce îşi pleacă
Cu tinereţe sânul l-a pruncului său buze.
Nici artă, nici ştiinţă, nici frământarea minţii,
Nici semn de raţiune. Se poate fericire
În plină neacţiune, monotonie-ntreagă?

Şi-n care loc al lumii au fost aste tărâmuri?
În visele-indiene? în câmpuri elizee?
Grădinile-esperide c-acele încântate
Grădini-ale Armidei, create ca prin farmec
Şi care niciodată şi nicăieri n-avură
Nici loc, nici existenţă?

IX

În adevăr, căderea a fost şi este-o faptă,
Căci degradat fu omul mai jos şi decât vita;
Şi oricare-ar fi forma prin care se transmise,
Învederează timpii de-ntreagă fericire
Şi d-o cultură naltă, cât li s-a dat şi nume
De timpi divini, timpi d-aur.
Ci care e cuvântul căderii deplorabili,
Al unei catastrofe atâta de complete?
Să ascultăm răspunsul sau paradoxul mare:
Căci cuteză să guste din arborul ştiinţei!!!
Şi ce, au moare omul când gustă temerariu
Din fructele ştiinţei?
Problema se prezintă mai mult decât enigma.
Ci, studiind progresul cu istoria-n mână,
Se poate ca-n enigmă s-aflăm şi adevărul.
Să trecem peste toate câte putu să-nvente
Şi să fabrice omul spre-a lui necesitate:
Invenţiuni de vase, de varii instrumente,
Cu uzul profitabili, cu-abuzul dezastruoase.
Sunt însă legi eterne, cuprinse-n marea carte
Ce s-a numit natură şi-a căror existenţă
Şi-ntreagă împlinire fu ordinea naturii
Când a ieşit din haos, şi care nu se calcă
Nepedepsit de nimeni.

Pe apă nu se umblă, prin aer nu se svoală;
Ştiinţa însă vine şi îi produce vase
Şi nave şi batele ş-aerostate înseşi.
Aceste admirabili ale ştiinţei fructe,
Gustate fără cumpăt sau fără sprevedere,
Pe lâng-a lor foloase aduseră şi moartea.
Tot fructe-ale ştiinţei sunt ş-armele de luptă,
Măciuca ori securea, ori gladiul, ori spada,
Săgeata, arcul, lancea, făcute spre-apărare
Şi-n fond spre a distruge.
Progresul e mai mare, ştiinţa mai departe
Când ne produce fructe ca pulbera tonante,
Ş-alăturea cu dânsa fulgerătoare arme
Şi tot mai mortifere ca cele mai din urmă
Şi cele ce cu timpul mai repede vor stinge
Şi arde, şi distruge.
Câţi aţi gustat din aste ingenioase fructe,
Tot fructe-ale ştiinţei spre-a subjuga, distruge
Ş-a domina ca zeii, trăit-aţi cu viaţă
Sau aţi murit cu moarte, făcându-vă ori Caini,
Ori victime ca Abel?
Să punem ipoteza de ce-ar putea s-advie
D-acum în câţiva secoli de-nvenţiuni, progrese.
Se-ntrarmă astăzi omul cu electricitatea,
Dispune după voia-i d-a aburilor forţă,
Şi toţi le recunoaştem foloasele immane.
Ci tot mai e progresul pe cât există încă
Şi mai există timpul.
Străbată-se uscatul de forţele de aburi,
Mulţească-se ca peştii pe mare piroscafe;
Din popol la alt popol, de la un stat la altul,
Din urbă l-altă urbă şi din comună l-alta

Încingă-se pământul de căile ferate;
Locomotive, fabrici mulţească-se-n tot locul;
Consume-se cărbunii şi umple atmosfera
De gazuri, când natura ni-l dă-n stare compactă,
Să-şi imagine omul la ce grad ar ajunge
Progresul în doi secoli şi cei ce au să vie;
Ci fără preştiinţă sau fără prevedere
Ce-ar fi când atmosfera dodată s-ar aprinde
În general incendiu şi cataclism de flăcări
Ar arde ş-ar reduce progresul în cenuşă?
Acest fruct al ştiinţei nu ar aduce moartea
La câţi au vrut să-l guste lipsiţi de preştiinţă
Şi înşişi la aceia ce n-au gustat dintr-însul,
Posterităţii înşeşi din germene extinse
Nainte d-a se naşte?
  Sau fără a ne-ntinde în ipotezi asemeni,
Prin alte catastrofe, invaziuni de barbari,
Ar recădea iar omul precum căzu Egiptul
Şi Grecia, şi Roma şi n-ar rămânea semne
De marea naintare în care s-află lumea;
Cine-ar scăpa atuncea din astă catastrofă
Ar spune cum pot spune căzuţii şi barbarii
De câte-a pierdut omul. Prin forme variate
Tradiţia-ar începe a deveni iar mituri,
Divini, fabuloşi secoli. Şi ori credul, ori sceptic,
Ori humă, ori zeu, omul din nou ar reîncepe
Tot în sudoarea frunţii să-şi ţie o viaţă
De chinuri, de durere; prin luptă, prin travaliu
Din nou ar reîncepe o cale lăcrimoasă
D-o lungă, grea laboare şi aspră, şi ingrată
D-invenţiuni târzie, cât şaptezeci de secoli
De luptă, de turmente, sudând, laborând unii

Şi tot culegând alţii, n-ar fi d-ajuns ca omul
Să vie iar în starea în care ajunsese
Nainte de cădere.

X

Scriptura cam acest fel ne dezveleşte mitul
Ce străbătuse lumea; într-însa-aflăm mijloace
A dezlega enigma.
Mois', crescut în Egipt, mai conserva d-acolo
Şi datini, şi doctrine, şi tot mai întrevede
Divinitatea-n forţă, şi Eloim îi zice.
Ca stirpe-abramiană reţine iar credinţa
Ştiinţei prohibite; d-aceasta în Geneze
Mai dă divinităţii antice atribute
Sau calităţi păgâne, o lasă ca şi alţii
Tenace în vendictă, teribilă-n mânie,
Avară şi geloasă în cauza ştiinţei;
În fond însă-l repumnă absurdul şi nedreptul:
În Eloim transpare divinitatea veră.
Căci însuşi prin femeie prescrie re-ntregirea,
Regenerarea plină umanităţii-ntrege.
Ea are să strivească culpabila, perfida
A şarpelui rea ţeastă.
E cu metod Scriptura, căci atestând căderea
Ne spune câte-există şi cum vorbeşte lumea
De arborul ştiinţei şi lasă o speranţă
De câte au să fie, prin contraziceri înseşi
Descoperă-adevărul.
Căderea este-o faptă, ş-aşa o recunoaşte;

Ci care e cuvântul? de unde provenise?
Scriptura ni-l transmite aşa cum se didese
D-adoratorii forţei, satrapii-antichităţii,
Şi pare că s-adresă la mintea omenirii,
Zicându-i: "Au se poate un zeu gelos şi pater?
Un zeu plin de vendictă în marea-i bunătate?
Un zeu plin de rancurră în lunga lui clemenţă?
Şi dacă vreţi cuvântul căderii deplorabili,
Vi-l spui cum vor să-l spuie potenţii, impostorii:
  Creat cu simţiri omul, dotat cu judecată,
Distins prin raţiune cu naltă facultate
Să studie, s-observe şi altor să comunice
Ideea, cugetarea, acesta este omul,
Imaginea divină.
De altă parte, iară, o lege de teroare
Divinamente dată, nerevocabil pusă
Să nu cumva să puie în uz aceste daruri,
Să nu cumva să guste din arborul ştiinţei,
Ce-atât se dezvoltase în lumea cunoscută
Cât paradis se zise! că va muri cu moarte
În tot superlativul şi el, ce-a comis fapta,
Ş-a lui posteritate."
  Prin aste contraziceri Scriptura ne deschide
Un drum de judecare şi d-a conchide singuri:
De este cu putinţă un zeu pervers cu mintea,
Gelos d-a sa făptură, nedrept, cumplit, teribil,
Neconsecvent cu sine, lipsit de raţiune,
Într-un delir culpabil de ură, de vendictă,
Să dea pe mâna morţii umanitatea-ntreagă,
Să martirize filii d-a tatălui păcate
C-o ură ne-mpăcată, să-şi facă un deliciu
Din lungile suspine ş-universalul gemăt?

Acel zeu nu există şi n-a putut să-existe;
E zeul ficţiunii infamilor ce vrură
Să-mpile omenirea în numele credinţei
De dânşii inventată, făcând divinitatea
Egală şi complice cumplitelor lor crime.
Scriptura îi denunţă prin contraziceri înseşi,
Şi toată nefiinţa, ca zeii ficţiunii,
Dispare ca minciuna când adevăru-apare
În Iehova-Fiinţă, şi când mai dinainte,
Prin luptă decisivă şi foarte neleală
D-o noapte foarte lungă, învinse omul forţa,
Ce pe lângă tărie adăugea şi dolul,
Punându-i mii de piedici la coapsa lui virilă.
În alba dimineţii teribila fantasmă,
Divinitatea-Forţă, cu toată-a ei tărie,
Manopere şi curse, era jos răsturnată;
Iacob e cu genunchii pe pieptul şi gâtlejul
Lui Eloim cel tare, ce graţie îi cere.
Nu graţie, ci pumnă, te luptă d-aci, oame
Dezmoştenit, te luptă!
Cu propriul tău sânge respinge ignoranţa,
Nu crede imposturii; Scriptura ce-ţi depinge
Figurile erorii te face să vezi singur
A ta regenerare în fructele ştiinţei,
În Dumnezeu-Cuvântul.
Căzut-ai prin eroarea-ţi, lipsit de preştiinţă;
Prin Dumnezeu-Cuvântul te nalţă la splendoarea,
La starea-ţi primitivă.
Desparte din substanţa divinităţii vere
Nedemnele-atribute ce-i dete impostura;
În legile-armoniei vezi legea providenţei,
Principiul bunătăţii; divinitaitea-ntreagă

Sta însăşi în dreptate, când faptele-ţi perverse
Răstoarnă echilibrul. Când ieşi din calea dreaptă
Şi predomină răul, convinge-te că bunul
Răsare din excesul al răului, şi darul
S-adauge oriunde păcatul se-nmulţeşte;
Ca lucea din tenebre din rău binele iese.

V. Moartea sau fraţii

I

Căderea-a fost şi este, nu însă preursită
Din planul providenţei, ci din fatală-eroare.
D-aci în ignoranţă, în lipsă căzut omul,
Ajunse-a se susţine ca fiarele cu prada,
Ca păsări cu ciupitul, sau laborând pământul
În chinuri şi sudoare, cu palmele, cu braţul,
În lipsă d-instrumente, a se arma cu lemnul
Şi mai târziu cu piatra spre-a răsturna pământul.
Dotat cu raţiune, îşi construi umbrarul;
Castorul, rândurela îi fură drept maeştri
Spre a-şi clădi coliba, şi alte animale
Spre a-şi căta spelunce şi a scobi pământul
Să se alberge iarna.
Domă cavallul, boul şi le împinse jugul
D-a trage greutatea cu dânsul dimpreună
La asprele lui sarcini. Domestici şi păsări,
Formă de vite turme, dispuse d-al lor lapte,
De lână şi de piele, d-a lor progenitură.
Cu fiara veni-n luptă şi, vingător adesea,
Întreaga-i despuiere îi atestă valoarea
Şi-l revesti ca mantă, emblemă de victorie,

Trofeu al luptei sale.
  Cu furie mai mare, cu ură mai cumplită
Veni cu omu-n luptă şi, vingător sau pradă,
Ajunse ori despotul, ori sclavul mizerabil
Al fratelui său însuşi, carnefix ori victimă.
  Urmând după Scriptură, lua-vom înainte
Drept arhetip de viaţă adamiana stare,
Familia întreagă ce reprezintă-n sine
Viaţa primitivă; vom spune cu durere
De cele întâmplate după cădere-ndată
Ca nişte consecinţe.
  Pierdu Adam edenul, primara fericire,
Căzu omul din culmea progreselor cântate
De toţi profeţii lumii popoarelor antice.
Un cataclism teribil, universal incendiu
Se pare că cuprinse, distruse moştenirea,
Averea omenirii; că cherubimi de flăcări
Sta custodind intrarea, romfeea fulgerante
Rota neîmpăcată. Nu mai era speranţă:
Cu mâinile-atârnate, cu palmele-ncleştate,
Îşi pleacă omul fruntea şi jos la pământ cată.
Iar sventurata-i soaţă în lacrimi sta în urmă-i.
Cu părul în desplete în marele său doliu.
  Expatriat e omul, dezmoştenit cu totul
Din marele său bine, din toată-a lui avere;
În faptele lui toate e blestemat pământul:
E roşu de arsură, triboli abia produce
Şi spini şi pălămidă; chin şi sudori l-aşteaptă
Spre a-şi susţine viaţa; mai vine şi insectul
Să-i dispute, să-i roază productele laborii.
Pe lâng-acestea-o voce din sânul său se nalţă
Şi-i spune implacabil că nu e decât humă

Şi-n humă-o să reintre.
  Frumoasa lui consoarte, cea graţioasă Eva,
Docilă îi urmează, supusă servitoare;
În lacrimi şi lamente, labori de tot ingrate,
Îşi pierde ai ei carmeni şi graţiile toate,
I se păleşte faţa, i se deseacă pieptul
Şi buzele îi crapă. Cu scobitoru-n mână,
Drept instrument laborii, i se năspreşte palma,
Când tălpile, călcâiul i se-ntăresc ca osul,
Ca-a vitelor copită. Durere o aşteaptă
În viaţa-i lăcrimoasă spre-a naşte şi a creşte
Spre dor, spre chin, laboare, tot filii ai durerii
Ce au să-ngraşe câmpii cu sânge, cu sudoare.
  În toată nuditatea, expuşi la ger, la vânturi,
Tunice pellicee le coperiră corpul,
Şi viţa, sicomorul le oferiră frunze
Spre-a-şi coperi mijlocul.

II

  În astă scăpătare şi lipsă despre toate
Născu lui Adam Eva pe-ntâiul filiu, Cain,
Cu gemenea Azruna. Ca cuibul unei păsări
Se împleti un leagăn de flori, plăpânde frunze.
Acolo puşi copiii, ca doi Columbei tineri,
Fură-ardicaţi spre ceruri de mâinile paterne,
Primiţiile-agapei.
  Se mai născu şi Abel, şi gemenea Helia.
Părinţii se-nmuiară cu inima, cu dorul,
Cum foarte des se-ntâmplă, spre cel mai june frate,
Şi gestele lui toate, mişcări, apucături
Li se părea mai tineri, mai blânde, graţioase,
Cât din fatalitate, şi încă din pruncie,

Redeştepta în Cain o tristă gelozie.
Când se măriră fraţii, căzu-n partea lui Cain
A câmpului cultură, întru sudoarea feţei
A-şi întreţine viaţa; iar Abel îşi alese
Viaţa pastorală, a turmelor sporire.
  În arşiţa căldurii sudând labora unul;
Asprindu-i-se palma, curbându-i-se corpul,
I se năsprea-mpreună şi inimă, şi cuget.
  În urma turmei sale, la umbră, la răcoare
Sta în veghere altul, cu inima în pace,
Cu sufletu-n repaos.
  Stătut de labori unul, ca negura de noaptea
Se returna la tindă; îşi întrista părinţii
Şi tânăra soţie.
  Blând, plin de bucurie, cu oile, cu mieii,
Venea voiosul Abel ridente ca seninul
În braţele Heliei, ambilor săi genitori.
Familia întreagă era în voie bună,
Căci devenise Abel cel mai dilect al casei.
  Pe lâng-acestea iară intrase-n ale rugii,
În câte îşi expande spre cer inima omul,
Şi datina d-a-aduce din fructe ş-animale
Spre-a le-nchina de sacre l-altar, în olocaust,
Oblaţiuni, ofrande.
  Cu ritul dimpreună, cu observări de forme,
Nu mult, şi supravine şi o credinţă-absurdă
D-o teamă, d-o speranţă, şi pân' la degradarea
Să uite ale rugii şi să observe numai,
Când focul se aprinde, cum flăcările joacă,
Când drept se suie fumul sau când apucă-n lături,
Când bate vântu-n dreapta sau dacă bate-n stânga,
Când păsări trec sau svoală d-o parte sau de alta,

Când victima se lasă păşind l-altar voioasă
Sau face vro mişcare, ori înapoi se ţine;
Când măruntaie, oase cuprind cutare semne
Ce-nseamnă ori dezastre, ori fericire mare;
Să mai acuze încă pe cel care ofere
D-a lui bunăvoinţă sau de vro coditură
De inimă, de suflet.
  Adam, precum se vede, ca omul ce ignoră
Şi va şi el să ştie, şi n-are cum să afle,
Căci n-are de la cine, observă şi întreabă
Obiectele inerte, ş-atât cele-ntâmplate,
Cât mai vârtos pe sine; din sânul solitudinii
Se forţă-a-şi da cuvântul de tot ce-aduce-azardul,
De jocul întâmplărilor, a tot ce e materie
Şi n-are voie liberă, nici raţia drept duce;
Voind prea mult să ştie, în supraştire-ajunge,
Şi-n loc de veritate s-afundă-n superstiţie,
Ce, oarbă de lumină, să-nvăluie în umbre,
Ş-a noastră neştiinţă, în toată neputinţa
D-a o-nsemna cu nume, se crede că ajunge
A-şi dezlega problema dacă din gură-i scapă
Pomposul sacru nume, expresia mister.
Mai mult decât tot omul Adam cătă s-ajungă
Prin via, primitiva-i imaginaţiune
În regia fantasmelor, ş-a-şi face o sistemă
În practicarea ritului şi explicarea semnelor.
Şi-iniţiaţi de dânsul, şi Abel, ca şi Cain,
Cu multă pietate în cele rituale,
În seară, dimineaţă îşi aduceau ofranda
L-altar în sacrificiu. Unul venea cu fructe,
Producte ale terrei ş-ale laborii sale,
Cu primogeniţi altul, din mieii turmei sale.

Să fie întâmplare, să fie voie însăşi
De sus a providenţei, precum Scriptura-afirmă,
D-a preferi p-un frate aşa din chiar senin
Mai mult decât pe altul? Că fumul de la Abel
Făcea coloană dreaptă suindu-se spre ceruri,
Pe când cel de la Cain se disipea în lături,
Ca fum dezagreabil la nările divine.
"Semn rău, precum se vede!" strigară asistenţii;
Semn rău, crezu în sine şi Cain svânturatul.
Se negură la faţă, crezându-se-n urgie
În cele preaînalte şi el, şi ale sale.
Tentaţia fu mare, şi o simţi ca omul
Cui nu-i dă pas laboarea, fatica şi durerea,
Ca tot dizgraţiatul. Mai auzi ş-o voce
Ce răsuna severă: "De ce astă-ntristare
Şi negură pe frunte-ţi? D-aduci întru dreptate,
Întru dreptate-asemeni împarte sau desparte,
Căci altfel se comite în pe deplin păcatul.
Acesta te alungă, şi tu pune-ţi puterea
A-l domina-nvingându-l."
D-a priceput-o Cain, noi nu putem pricepe
De e vro raţiune c-apucă fumu-n lături,
Sau vreo cuviinţă l-a ritului plinire
Că se împarte-ofranda la dreapta sau la stânga;
Ci ştim că răscredinţa aduse rele multe.
Aceasta n-a fost vocea divinei raţiuni,
Ci vană aiurare, tentaţie supremă
La inima dolente, în omul ce se vede
Dezmoştenit de toate.
Se negură la faţă dizgraţiatul Cain;
I se negriră ochii şi-ntunecat ia câmpii.
În inimă-ncuibată invidia-l cuprinde,

L-agită şi-l turmentă; astâmpăr nu-i dă ura.
Necutezând s-abhorre pe fratele său Abel,
Se blestemă pe sine, doreşte starea vitei,
Doreşte nefiinţa şi va să moară-ndată.
La cugetarea morţii îi vin părinţii-n minte
Ş-un dor nespus l-apucă de tristele lor zile,
De filii, de soţie şi de suror' şi frate.
Cu repentirea-i vine dorinţa să-i mai vază,
I-e frică şi ruşine naintea lor s-apară,
I-e frică d-al său sine.
Trist, palid, plin de spaimă, stătut d-atâtea chinuri,
De dor, de repentire îşi rătăceşte paşii
Şi intră în dumbravă să-şi caute repaos.
Aci, rupt de fatică, bătut de remuşcare,
S-aşează să răsufle, şi cugete-n amestec
Îl tulbură cu mintea, cu corpul îl frământă.
Aci, în murgul serii, în mijlocul tăcerii,
Nu mai avea nainte decât o viaţă-amară
Şi grea ce-avea să tragă prin căile spinoase,
Şi nici o consolare, şi nici o bucurie.
I se părea că este obiectul unei ure
Oriunde s-ar întoarce.
Din cuget în alt cuget era în neastâmpăr,
Şi orele de noapte treceau fără să poată
A-şi mai închide ochii sau vrun repaos s-afle.
Spre ziuă, în turmente, somn greu pe dânsul cade
Şi visuri vin grămadă să-i prelungească chinul;
I se părea că vede că-n umilita-i stare
L-ameninţa sclavia. Simţea foamea şi setea,
Angaria, laboarea, amarurile, jugul
Posterităţii sale într-însul rezumate,
Le resimţea în corpu-i, pe pieptu-i grămădite.

Gemea de greutate, mugea, nu ca un taur,
Mugea ca om, ca tată ce simte cu simţirea
A mii de individe şi scumpe, şi dilecte.
P-atunci era şi ziuă, şi Abel îşi mişcase
Către păşune turma şi o-ndreptase-n partea
Dumbravei unde Cain îşi petrecuse noaptea.
S-apropie, îl vede. Dormea şi gemea încă;
Se miră, se attristă văzându-l aşa singur,
Voieşte să-l ia-n braţe, ci îi respectă somnul;
Stă-n loc şi nu cutează să-l mişte, să-l deştepte.
L-aude şi-l observă cum geme şi s-agită
Şi că e-n prada vrunui oribil vis tenace.
Pătruns de tinereţe, d-ardoarea lui fraternă,
Se pleacă şi cu-ncetul îl mişcă şi îl cheamă:
"Te scoală, frăţioare, te scoală prea dilecte."
Ca-mpuns, speriat Cain răsare şi se scoală
Feroce, spăimântabil ca unul ce e-n luptă
C-un inemic de moarte; i se zbârlise părul,
I se-ncruntase fruntea, cu ochii plini de flăcări
Şi cu furoarea-n faţă: "Ce! fiii mei sclavi vouă?
În servitute fiii, a mea posteritate?
Mai bine jos despoţii! De jos, din rădăcină
Să moară tirania!" răcneşte, se repede,
Ia furios măciuca şi capul drept în două
Lui Abel îl despică.
Ca fulgerul jos cade blând, inocentul frate,
Şi-n ultima-i cătare răsstrăluci clemenţa,
Amorul şi iertarea , cu un surâs pe buze-i
Fiori îl petrecură şi-i coperiră ochii.
Se stinse. Şi pământul săltă cuprins d-oroare,
De sângele ce curge s-orbil îl întină.
Cade şi Cain, ţipă, ia repede în braţe

Victima ce făcuse; şi vede, svânturatul,
Că nu era fantasmă, nu inemic de noapte,
Ci fratele său însuşi ucis de a sa mână.
Îl cheamă, îl sărută, îl mişcă, iar îl cheamă,
Cutremur îl apucă şi crede că-l apucă
Pe dinapoi o mână şi că aude-o voce.
Era divina voce cui zicem conştiinţă:
"Şi unde este Abel? şi unde e-al tău frate?"
Ce are să răspunză? "Nu ştiu! (Căci n-are încă
Întreagă cunoştinţă d-a faptei împlinire.)
Nu ştiu!... n-am fost custode!"
Şi când îşi veni-n sine, când îşi aduse-aminte
De cele de cu seara, de cugete sinistre
Ce nu-l lăsau să doarmă, de visele oribili
Şi de suprema luptă să-şi apere copiii,
Posteritatea-ntreagă de fiare, de sclavie,
Atunci disperat strigă: "Ucizător de frate,
O, mizerabil Cain! Iertare cât de mare,
Cât Dumnezeu de mare, păcatul meu o-ntrece
Şi nu mai e speranţă. Deschisu-s-a pământul
Şi buzele lui sânge vărsat de a mea mână,
Al fratelui meu sânge a supt"; şi în rărunchii-i
L-a apucat cutremur. "Să fug..." Şi până astăzi
Aşa fug fratricizii, aşa fug criminalii.

III

Şi frica, remuşcarea-l împing ca o tempestă
Ce-mpinge peste valuri un vas lipsit de cârmă
Ş-al căruia pilotul e şi nebun de spaimă,
Nu ştie unde fuge, când repezit la dreapta,
Când zbucinat la stânga. Îi pare că pământul
Îi fuge sub picioare. Stătut cu corp, cu mintea,

Jos cade, şi-i detună şi creierii ca locul;
Ca mort aci rămâne şi stă în nesimţire.
Durerea îl deşteaptă... şi când îi vine-n minte
A fratelui figură, fatală lovitură
Răsună-ntr-al lui suflet; ca pe cărbuni se simte
Şi sare plin d-ardoarea să-l mai revază-o dată:
Aleargă şi ajunge la locul de păcate
Şi cade peste corpul abandonat de suflet.
La pieptul său îl strânge, şi ţipă, se lamentă,
Curg lacrimi de durere, fierbinţi îi ard vederea,
Şiroaie cad, se-ncheagă cu inocentul sânge;
E desecat cu dorul ce-l sparge şi-l sfâşie,
Sughiţele-l îneacă, îşi pierde răsuflarea,
Cu mâini, cu capul cade pe pieptul adorabil
Mai micului său frate.
În mare neastâmpăr de multa-ntârziere,
Adam, Eva, Helia, Azruna după dânşii,
Căta pe Cain ş-Abel, şi-n astă prosternare
Îi află... O, spectacol! Părinţi, copii, soţie,
Vă lamentaţi şi plângeţi, vă smulgeţi în cap părul,
Ţipaţi, că iată moartea în pragul tindei voastre
Oribil grinţă dinţii.
  Dizgraţiat Adame, al patrilor părinte!
Mult lăcrimoasă Evo, a mamelor strămater!
Pe cine-aveţi d-a plânge? pe justul ce trepasă,
Sau pe ucizătorul mai hâde decât crima,
Oribil de cutremur, de spaimă, repentiri?
Căci unul, ca şi altul, sunt scumpii voştri filii.
  Ca tată te-ntreb, Doamne, al totului părinte,
De cine simţi durerea mai mult şi pietatea:
De fiul ce blând cade ucis de al său frate,
Sau de dizgraţiatul ucizător frenetic?

Întreci sau te-ntrec, Doamne, părinţii în durere?
Mai bine zeci de filii la oricare părinte
Ucişi de mâna morţii (de s-ar putea vrodată
O astfel de urare), decât un singur filiu
Ucizător de frate!
  Dă, Doamne,-acolo lacrimi şi graţia ta toată,
Împacă (de se poate) dizgpaţiatul suflet
Damnat de sine însuşi turmentelor eterne!
Aibi pietate, Doamne! miserere lui Cain!
Clemenţă, re-ntregire la sventurata ginte,
A lui posteritate! Răscumpere-se-n secoli
Prin chinuri ce-i aşteaptă, prin gemet, prin laboare,
Prin cuget şi travaliu! Mulţească-se iertarea
Oriunde e păcatul mai mult, mai deplorabil!
  Fiorător spectacol! Tabelul se prezintă
Oribil, plin de sânge. E amplu şi se-ntinde
Cât omenirea-ntreagă, trecută şi prezentă,
Şi-n secoli se destinse ca două mari figure
Ce ne-ncetat arată ce-a fost şi este omul:
Când fiară, când victimă; sus unul, în picioare,
Şi tremurând şi livid e Cain fratiricidul;
Jos, palid, justul Abel, scăldat într-al său sânge,
Lăsând orfani copiii, se vede până astăzi
Din secol în alt secol, din ginte l-altă ginte,
Trecând din dogmă-n alta, din lege-n altă lege.
  Vedeţi după cădere cât este de oribil,
Lugubru tot aspectul. Figure două-n sine
Răsună omenirea, şi o desparte-n două:
În Căini şi în Abeli. Scriptura ne-o descrie
Şi o personifică în doi fraţi ce ieşiră
Din sânul tot acela şi din aceeaşi coapsă.
Şi Cain se înseamnă pe frunte-i ca cu-o stemă,

Să nu-l omoare nimeni; şi Cain nu mai moare,
Ca însuşi despotismul ce-n secoli se succede,
Schimbând formele toate, luând toată figura,
Ş-a libertăţii însăşi. Şi de se mai nasc Abeli,
Vin tot spre-a fi victime, tentaţie invidiei.
"Dă, frate, şi ucide, dezmiardă-te-n sudoarea-mi
Te-mbată d-al meu sânge!" Aceasta e strigarea
Şi ţipătul cel mare de şaptezeci de secoli.
Juni, vergini, daţi la fiare, daţi şi mai rău orgiei
Mii, mii de ecatombe idolului de Marte,
Damnării de-inchiziţii şi autodafede,
În olocaust corpuri, şi suflete-azvârlite
La flăcările gheenei! Măciucă, lance, gladiu,
Rug, furci şi roată, cruce, salpetră şi pucioasă,
Plumb, fier, bronz, acioaie, jug, carcere şi bende,
Cepi, fiare şi verige, sclavie, servagiu, glebă,
Impozite, uzură...

IV

Dispare de durere, de frenezie Cain,
Nu mai putea să vază îndoloraţi părinţii,
Oribilul spectacol, cu-atâta mai lugubru,
Cu cât cele umane acum de prima oară
Şi pe neaşteptate se-nspăimântară horrend
D-atâta catastrofă.
Ci Abel sta cu faţa şi palidă, şi rece,
Ca cel care aşteaptă spre cer şi mut imploră
O graţie din urmă. Lamentele-ncetară;
Părinţii şi soţia, cu cât cătau la dânsul
Şi-l mai sorbeau cu ochii, şi-l mai luau în braţe
Şi-l sărutau pe frunte, cu-atât simţeau nevoia
Sau marea veritate d-eternă despărţire;

N-o cunoscuse încă, ş-acum le-o spunea sufletul,
Convins d-a sa durere. Avea supreme drepturi
Dizgraţiatul Abel, ş-acestea-imperioase
Se impun ca datorie l-ai săi ce îl contemplă.
A fost mai naturală din toate datoriile
L-asemenea mari pierderi, l-asemenea durere,
La o transfigurare atât de spăimântabilă,
Să facă să dispară tot ce era oribil;
Nu mai putea să vază acel scump, sacru sânge
Negrindu-se-n tăcere cu cât se-nchega rece
Şi-i macula tot corpul ş-aureea lui coamă,
Lipindu-i în dezordin, pe frunte şi pe tâmple
Şuviţele lugubre şi-l desforma atâta.
Spălară, curăţiră, cu lacrimi inundară
Acele scumpe membre; îi sărutară fruntea
Şi mâinile, şi ochii şi vrea ca să-l adorne,
Magnefic să-l prepare spre-a mai face un pas
Ca să apară candid în faţa Creatorului.
I-acoperiră corpul cu flori, tinere plante,
Şi fruntea îi încinseră cu lauri ş-amarante,
Îi puseră ca aripe d-a lungu-n ambe părţile
Stâlpări de palmifer, cântând toţi aleluia.
Şi toată solitutea ce sta atât d-atentă
Răsună în lamente din vale până-n vale,
Ca angelii durerii: "Amin şi aleluia!"
"Eterna lui memorie! mai ziseră părinţii,
Ca-a noastre lungi suspine!" şi frunzele din selbe
Înfiorat răspunseră: "Ca-a noastre lungi suspine!"
Se uită-n toate părţile, la cer câtă părinţii,
Şi parcă cer o graţie, vro naltă prevedere
Spre-a veghea cu martirul într-o viaţă nouă
Unde n-avea nici soaţă, nici mater să-l adoare,

Nici pater să-l conducă.
  Cu toţi laetemente îşi adresară vocea,
Neavând cui să se roage, şi Eva în durere
Acest fel se exprimă:
  "O, aer ce verşi viaţa spre-a răsufla-n suspine,
Nu mai răsuflă Abel!... L-abandonaţi, etere!
L-ai curăţit, o, apă! Albitu-l-ai ca lâna
Şi c-al Albanei nectar; stropitu-l-ai în unde
Ca lacrimile mele ce m-ard... şi lui căldura
Nu pot să-i mai aducă. O, sfinte foc, divine,
L-aşteaptă-a tale flăcări ca mielu-n olocaust,
Îmi ceri ast sacrificiu în arderea de tot;
Ci ard şi frig cărbunii, şi dorul e prea mare,
Şi nu-mi laşi până-n urmă nici dulcea lui imagine,
Să nu-mi mai vază mintea decât cenuşă stinsă.
De ar simţi oiţa când i se arde mielul,
Şi d-ar avea putere, nu l-ar lăsa să-l arză.
Nu-l pot preda la flăcări... O, mater, sacră Terră!
Ia-l tu-n braţele tale, să-i ţii tu locul meu;
Deschide-ţi al tău pântece şi poartă-l tinerelă,
Precum l-am purtat însămi, până să-l naşti d-a doua
Spre o viaţă mistică şi fără chin, durere.
În sânul tău, o, mater, depui pe al meu filiu!"
  Adam îşi şterge ochii, se scoală în picioare
Cu gravida idee ce-i deşteptase Eva,
Şi ia genunchii fiului, îi mai sărută-o dată,
Îi strânge cu vigoare, şi stinsul corp încovăie
Şi îl mlădie-atâta, cât pumnii şi genunchii
I-aduce pân'la gură, ca filiul să-i semene
Cu pruncul când se află în pântece materne.
L-acest aspect patetic cu toţi se consolară
Şi toţi puseră ochii la stânca colosală

Pe care blândul Abel îşi aducea ofrandele
În seară, dimineaţă, la cer în sacrificiu
Şi unde era grota cui, prunci încă, copiii
Ei singuri îi ziseseră în jocuri inocente:
Aidem în sânul Terrei, zicând stâncii dolman.
Luară cu toţi corpul, prin norii de profume,
Ş-acolo-l mormântară dolenţi şi plini de lacrimi.
Iar angelii blândeţii, drept preoţi, intonară
Cântarea despărţirii ş-a sărutării ultimi
Şi imnul nemuririi.
În grotă, lângă Abel, îi puseră drept steme
Şi vargă pastorală, şi gladiul de cremene
Prin care-njunghea mieii l-altar în sacrificiu,
Velocile săgete de silex, adamante
Şi toată armătura ce-avea ca un păstor.
Acea stâncă şi grotă ca monument rămase,
Ca punct de demarcaţie, hotar între doi secoli:
Intre edenianul, sau zisul ev de aur,
Şi durul, asprul ev de sudori, laboare.
D-aci se începură şi-ntâiul ev de cremene,
Şi epoha faimoasă, epoha a dolmanilor.

1870

Portretul

Era poet în suflet, era artistul june,
Şi creator penelu-i; în contâmplarea sa

Trăsurile-ţi divine, în marea-i pasiune
Voind să le imite, un angel copia.

Şi a făcut un angel în toată-a lui candoare,
O vergine cerească femeia-serafim,
Şi-a pus umana artă şi zelul şi ardoare
Să reproducă fapta *Artistului sublim*.

Ci unde e scânteia din blânda-ţi căutare?
Şi unde e seninul din ochii-ţi cerulii,
Şi sufletul acela din oricare mişcare,
Şi fruntea-ţi elocventă, ş-acele culori vii?

Ci unde-e copilina vorbire inspirată,
Acele fierbinţi unde ce-nsuflă al tău sân,
Exoticu-alabastru, rujoarea colorată
De rumenul serafic pictorului străin?

Cel ochi îl vezi că tace; al tău vorbeşte, luce:
În el eu văz şi suflet, şi cuget, ş-al tău dor,
E magică oglindă din care restrăluce
Acel de inimi fulger, acel divin amor.

Acele buze rumeni sunt bine imitate;
Ci nu văz eu viaţa din buzele-ţi de foc,
Al lor diafan rumen acolo nu străbate,
Nu-ngheaţă, nu-ncălzeşte acel feeric joc.

Marie, fii tu muza ce rimele-mi conduce,
Cu-ai tăi doi sori aprinde, însuflă sânul meu;
Ş-al tău portret aievea, real voi reproduce
Şi-l voi via cu focul furat de Prometeu.

Ai cugetat vrodată, ai admirat în sine
Metalica oglindă a artei lui Daguerre?

Pe ea ştii cum modelul s-absoarbe şi se ţine
Şi cum se-ntipăreşte printr-un arcan mister.

Ideea e ferice, invenţia — divină;
Dar este-mprumutată din ochii lui Amor;
Nu-mi pare mie nouă, de loc nu mi-e străină.
D-a fost amant artistul, a fost şi creator.

In ochii-mi ca-n oglindă se vede-a ta fiinţă
Ş-aievea se reflетă în sânu-mi înfocat;
Pe inimă ca-n placă, prin calda mea credinţă,
Imaginea-ţi întreagă ca zeu s-a întronat.

Domneşte şi e vie, şi anii n-o vor stinge,
Şi-n sacrul meu deliriu spuind-o, voi cânta,
Ca suflet fără vârstă, ce timpul nu-l învinge,
Ş-o va cunoaşte lumea în admirarea sa:

"Frumoşi îţi sunt ochii, frumoasă ţi-e faţa!
Frumos îţi e svolul, angel d-Osana!
Şi de-mi este scumpă, de-mi place viaţa,
E d-ast sfânt nesaţiu d-a te contempla."

Erai vergine castă, aveai pe cap cunună,
Pasai să juri credinţă l-altar, la imeneu,
Cu buclele-ţi aurii beteala împreună
Forma aureola unei copile-zeu.

Şi chipul tău atuncea mi-a inspirat cântarea
Ce-nvoacă serafimul, al meu consolator.
Acolo ţi-e ritratul şi-ntreagă-asemănarea,
Şi-n piept mi-a fost secretul un foc consumator.

Sunt secoli de atuncea la lunga-mi aşteptare;
Mi-e teamă să pui mâna s-ating acel portret,

Şi lira-mi îl repetă în sacra-i fiorare;
Pe pictorul d-atuncea îl faci acum poet.

E june, încă june în dulcea-mi suvenire
Imaginea-ti divină, modelul meu sublim,
Ce-ntinereşte-n mine şi cuget, şi simţire,
Şi-ţi spune cine este frumosu-mi serafim.

Eşti liberă acuma; eşti însuşi idealul
Acelui frumos angel. Ascultă ruga mea,
În inimă-mi citeşte, şi-ntr-însa vei vedea:
"Dă copia la pictor, şi mie-originalul".

1868

Un buchet de mireasă

Ce doruri ies din ochii-ţi prin raza lor senină
Ce fulgeră şi-ncântă uimita mea vedere?...
Prin gene-ţi se strecoară o rouă cristalină
Şi cade p-a mea frunte, p-aprinsa mea durere.

Dar nu-mi alină focul, mai tare se încinde...
Să fug, să fugi, Marie, căci flacăra-mi profană
Te-ajunge şi păleşte fiinţa-ţi diafană;
Fereşte-te de mine, de focul ce m-aprinde.

Vezi îns-a mele lacrimi şi ruga mea ascultă
Buchetul de mireasă să-l faci cu mâna ta,

Pe sânul tău îl pune, ş-alege cât de multă
Plăpândă *simţitivă* ş-un trist *nu-mă-uita*.

1868

Primul baciu

"Rămâi fără suflare,
Rămâi fără simţire
Şi moartă toată sunt.
. . . . . .
Ci totul să cuteze
Se iartă la sărac."
(Sappho)

Extazea mă învie... Ca mort sunt de plăcere,
Fiinţa-mi muritoare în ceruri se strămută...
Genunchii-mi se mlădie; şi-n timida tăcere
Se roagă numai ochii, căci limba-mi este mută.
Întind a mele braţe, ş-a tale s-au deschis
Şi s-au întins şi ele ca aripi protectoare;
La sânul tău e sânu-mi. Aievea e, ori vis?
Că buzele-ţi electrici ş-a mele arzătoare
Se-ntâmpină în baciu; şi sufletul mă lasă,
În sânu-ţi se repede, din chin ca-n paradis,
Din marea lui durere la fericire pasă.
Un baciu! şi iar altul! şi altul înc-o dată!
Că sufletul meu văduv cu-al tău azi se mărită
Prin astă sărutare, la zei invidiată,
La oameni neştiută, la angeli mult dorită.
E primul baciu, ş-ultimul fie

Nou, şi iar primul să cheme alte;
Viu — să-mi dea moartea, mort — să mă-nvie,
Să svol cu dânsul la preaînalte!

1868